

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
FOLKLOR İNSTİTUTU

Hacalı NƏCƏFOĞLU

Azərbaycanda və Türkiyədə

TÜRKÜN SÖZÜ

Azerbaycan'da ve Türkiye'de

TÜRK'ÜN SÖZÜ

Türk mədəniyyətinin yorulmaz tədqiqatçısı, Azərbaycan sevdalısı, unudulmaz dostum ƏLİ HEYDƏR BAYATIN əziz xatirəsinə

BAKI – 2013

ELMİ REDAKTORU: **Əzizxan TANRIVERDİ**
filologiya üzrə elmlər doktoru,
professor

**Hacalı Nəcəfoğlu. Azərbaycanda və Türkiyədə
Türkün sözü.** Bakı, “Elm və təhsil”, 2013. -127 səh.

N 4603000000 Qrifli nəşr
N-098-2013

© Folklor İnstitutu, 2013

ÖNSÖZ

B a b a k i ş i . Bu il, qızım, türkün sözü, nəmişlik olmadı, havalar türkün sözü, quru keçdi, mən də borca düşmüşəm. Bir az kömür gətirdim ki, satım, o da türkün sözü, pula getmədi, gəldim, bəlkə, türkün sözü, şəhərdə bir iş tapım, bir təhər ilə dolanaq, Allah kərimdir.¹

Dilin zənginliyi bu dildəki kəlmə sayının çoxluğu ilə bərabər bu dildəki kəlmələrin daşdığı mənalara çox çeşidli olması ilə də dəyərləndirilməlidir. Tarixi şərtlər gərəyincə bir çox yazı dillərinə malik olan Böyük Türk Dili həm kəlmə sayı, həm də kəlmələrin məna çeşidliyi baxımından dünyanın ən zəngin dillərindən biridir. Çox böyük bir coğrafiyada yaygın bu türk yazı dillərindəki eyni kəlmələrin daşdığı mənalardan birinin bir coğrafiyada daha çox istifadə edildiyi, fərqli bir anlımın başqa bir coğrafiyada daha çox işləndiyi dilimizin gerçəkliyi.

¹ Cəfər Cabbarlı. Seçilmiş Əsərləri. III. Cild. “Şərq-Qərb” Nəşriyyatı, Bakı, 2005, s. 13.

Dilimizdəki bu çeşidliliyi Türkiyəyə gəlişimin ilk günündən hiss etməyə başlamışdım. Ərzurum Atatürk universitetində çalışmağa başladığımda iki ilə yaxın professor Babək Qurbanovla bir mənzildə bərabər qaldıq. Bir gün estetika dərslərində qarşılaşdığı bir hadisəni mənə danışdı. Dərsə hər gün cins şalvarla gələn qızlara demiş: “Siz qadınsınız. Daha zərif geyinməlisiniz. Nə olar, iki gün “kot”la (cins şalvarla) gələndə, üç gün də donla gəlin.” Babək müəllim bunları söylədikdən sonra hamının nədən güldüyünü anlamadığını dedi. Bu kəlmənin Türkiyədə daha çox “alt paltar” mənasında istifadə edildiyini dediyimdə ikimiz də gülməyə başladılar.

Zamanla Türkiyə və Azərbaycanda fərqli mənalarının daha çox istifadə edildiyi kəlmələrin heç də az olmadığını şahidi oldum və bu kəlmələri qeyd etməyə başladım. Bir sözlük fikrimi Ege universitetinin professoru Əli Yavuz Akpınar da dəstəklədi və onun da xeyir duasıyla 1994-95-ci illərdə tamamladığım sözlüyü Türk Dünyası Araşdırmalar Vəqfinə çap olunmaq üçün göndərdim. Fəqət bu çalışma kitab olaraq deyil, ***Türk Dünyası Araşdırmaları*** dərgisində² 1999-cu ildə bir bölüm olaraq yayımlandı.

Amma Türkiyə mətbuatında (sonralar elektronik medyada da) rastladığım, kəlmələrin Azərbaycandakı mənaları təhrif edilərək uydurulan lətifəvari hekayələrə biganə qalmağın da mümkün deyildi. 1996-cı ildə “Hürriyyət” qəzetində oxuduğum Yalçın Pekşenin köşəsindəki **“AZERBAYCAN'A İŞİNİZ DÜŞƏRSƏ ...”** başlıqlı bir yazı³ mənə çox təsir etdi:

Azərbaycan'a işiniz düşərsə dikkatli olmanız gerekiyor. Azərbaycan Havaalanı'nda aktarma için bekleyen bir arkadaşımız bir bardak su içmek için büfeye yanaşmış:

² Hacali Necefoğlu. **Türkiye ve Azerbaycan Türkçelerinde Eşesli ve Eşköklü Kelimeler Sözlüğü**, *Türk Dünyası Araşdırmaları*, s.118, Şubat 1999.

³ Yalçın Pekşen. **Azərbaycan'a işiniz düşərsə... Hürriyyət**, 29.01.1996.

- Bana bir bardak... diyecek olmuş. Daha lafını bitirmeden büfeci kıyameti koparmış, arkadaşımızın üstüne yürü-müş. Hemen yanında alışveriş yapmakta olan bir Türk müş-teri kenara çekip kulağına fısıldamış:

BİR GÜNÜN HİKAYESİ

Yalçın PEKŞEN

PROTOKOL İFTARLARI "MAKBUL'E GEÇİYOR MU?"

Birkaç yıldır bir ilginç serüvenin ortasındayız. Ne Hürmetin, ne de Yalçın'ın ne de İftarın ne de Makbul'e ne de İftarın ne de Makbul'e ne de İftarın ne de Makbul'e...

İftarın ne de Makbul'e ne de İftarın ne de Makbul'e ne de İftarın ne de Makbul'e... **İftarın ne de Makbul'e ne de İftarın ne de Makbul'e...**

- Dinde ve bütün güvencelerinde pahasız gülerci iftarlar yok. Cevizlen ve fıstıklardan, pacılık sofraya atılacak, sofraya da balardan, ayranla, içecek gibi ile besledenler, onlardan ramazan ayında bir kaç hafta önce bu ölmüş sağams. İftar anlık zevce verilen iftarlar, münaz, insanlar değil, insanları iftar ziyafetleri hak eden, ayran kadimdir belli. İftar iftarından önce bulmuş gittim. Dinde böyle bir şey yok. İftarın ne de Makbul'e ne de İftarın ne de Makbul'e...

TUZ GÖLÜ CANAVARI

Van Gölü'nden sonra Tuz Gölü'nde de bir canavarla karşılaşmışız. Bu canavara henüz isim...

görmeye ama ben kartla Kartal Közül Muvazet'in yalancısıyım. Tuz Gölü canavarı ne bir şey değil. 'Sakalsuz canavar'...

KIZIL DANY İLE YEŞİL RECEP

AZERBAJCAN'A İŞİNİZ DÜŞERSE...

Azerbaycan'a işiniz düşerse... Azerbaycan'a işiniz düşerse... Azerbaycan'a işiniz düşerse... Azerbaycan'a işiniz düşerse...

Birkaç hafta önce Türkiye'ye... Azerbaycan'a işiniz düşerse... Azerbaycan'a işiniz düşerse... Azerbaycan'a işiniz düşerse...

- Burda bardak denmez... Bunların Türkçe'sinde bardak kadın anlamına gelir. Sen adamı boynuzlu yaptın!
Bizim arkadaş mahçup, büfeden uzaklaşırken bir anonsla yerinden sıyrıldı. Mikrofonda ses şöyle diyor:
- Kerhanecilerin uçağı düştü.

Bizim arkadaş koşa koşa yer görevlilerinin yanına gitmiş, kendi dilince kazanın boyutlarını öğrenmeye kalkışmış. Yer hostesi gayet samimi bir edayla:

- Koyun g.....tü, koyun g....tü diyormuş.

“Arkadaşımız şaşırılmış ve şaşkınlığı yukarıdaki sözlerin Türkçe karşılıklarını öğrenene kadar sürmüştü.

Meğer duyurulan kâr edenler, yani iş adamların uçağının yere indiği mesajıymış. “Koyun g.....tü” demekse “Telaşlanmayın, rahat rahat poponuzun üstünde oturun” demekmiş.

Təəssüf ki, yazara göndərdiğim aşağıdaki məktuba cavab ala bilmədim:

AZERBAJCAN'A İŞİNİZ DÜŞERSE... İYİ TÜRKÇE ÖĞRENİN

Sayın Yalçın Bey! "Hürriyet"teki köşenizde yazdıklarınızı her zaman ilgi ile okurum. Üslubunuzu beğeniyorum. Bu mektubu Size 29 Ocak 1996 tarihinde yayınladığınız "Azerbaycan'a İşiniz Düşerse..." başlıklı hikayeye münasebetimi, geç olsa da, bildirmek için yazıyorum. İyi niyetle kaleme aldığınız bu yazıda, aynı Türkçe kelimelerin Anadolu ve Azerbaycan'da bazen farklı anlamlarda kullanıldıklarını açıklayarak, okuyuculara bu kelimeleri kullanırken dikkatli olmalarını tavsiye etmek istemişsiniz. Hakikaten böyle kelimeler vardır, bu kelimelerin tüm anlamlarının bilinmesi ve yerine göre kullanılması aynı soylu iki ülke insanları arasındaki ilişkiler açısından çok önemlidir. Ama Sizin üçüncü elden alarak aktardığınız örnekleri hiç de başarılı bulmadım.

***Bardak** kelimesi Azerbaycan'da, Anadolu'nun bazı bölgelerinde olduğu gibi (Bkz. "**Türkçe Sözlük**", TDK Yayını, 1988, 1.Cilt, sayfa 142) "**toprak testi**" anlamında kullanılıyor. Yani Azerbaycan'da "**Bana bir bardak su ver!**" dersiniz, Sizin için toprak testi aramaya başlarlar. Azerbaycan Türkçesinde*

bardak kelimesinin kadın-falan anlamına gelmesi Türkçe cahillerinin uydurmasıdır. Tıpkı "**Kerhanecilerin uçağı düştü**" anonsu gibi. İnanmayınız! Eskiden *fabrika* anlamı veren Farsça kökenli *kerhane* kelimesi günümüz Azerbaycan (Kuzey) Türkçesinde kullanılmıyor (**Taş ocağı** anlamını veren **daş karhanası** deyimini istisna olmakla). Bu kelimenin Türkiye'deki anlamının Azerbaycan'da bilinmemesi doğaldır. Çünkü, Azerbaycan'da bu anlamda ne kerhane var, ne kerhaneciler, ne de bu kerhanecilerin vergi rekorcusu patroniçesi.

Koyun g...tü demek, Anadolu'da olduğu gibi Azerbaycan'da da **koyunun kuyruğunun altı**, veya Sizin kibarca ifade ettiğiniz gibi, **koyunun poposu** demektir, "**Telaşlanmayın, rahat rahat poponuzun üstünde oturun**" anlamını hiç vermez. Ama samimi olduğunuz birisine yer göstererek "**G...tünü bura koy!**" derseniz, gerek Anadolu'da olsun, gerekse de Azerbaycan'da karşınızdaki kişi "**Otur!**" demek istediğinizi anlayacaktır.

O ki kaldı "**Düşmek**" fiiline... Bu kelimenin Türkiye Türkçesinde en azı 32 anlamı (Bkz. "**Türkçe Sözlük**", TDK Yayını, 1988, 1.Cilt, sayfa 422, 423), Azerbaycan'da ise minimum 43 anlamı (Bkz. "**Azerbaycan Dilinin İzahlı Lüğeti**", Azerbaycan Bilimler Akademisi Yayını, 1980, 2.Cilt, sayfa 182–185) vardır ki, bunlardan biri "**İnmek**"tir. "**Demir Perde**" dönemi Türkiye'den Azerbaycan'a giden sanatçıların ilk defa öğrendikleri ("**Uçağınız ne zaman düştü?**") ve sonradan espiyi konusu olan bu anlama şaşanların sayısı gittikçe azalmaktadır.

Son olarak, hazırladığım, Azerbaycan ve Anadolu'da farklı anlamlar veren Türkçe kelimelerden ibaret Sözlük'ün bir kaç sayfasını örnek olarak Size gönderir ve her zaman birinci elden aldığınız bilgileri köşenizde aktarmanızı temenni ederim.

Haqqında bəhs etdiyim sözlük çap olunandan sonra da bu mövzuda savadsız yazılara rast gəlirdim. "Star" qəzetində

Deniz Güçer Erdem imzalı “**KÜNCÜTLÜ KÖKE NUŞ OLSUN**” başlıklı yazı⁴ bunlardan biriydi:

***Azerbaycan'a gider de McDonald's'a girerseniz şaşır-
mayın. 'Küncütlü köke', bildiğimiz kızarmış patates, 'Nuş
olsun' da afiyet olsun demek.***

Türk Azerbaycan, Türkiye'nin ilişkilerini sıcak tutmak, hatta daha da geliştirmek istediği ülkeler arasında doğal olarak ilk sıralarda yer alıyor. Zaten iki ülke halkı da, 'lehçe farkıyla' hemen hemen aynı dili konuşuyor. Sorun sadece 'Azeri Türkçesi'nde bazı kelimelerin farklı anlamlarda kullanılması, bazılarının da Türkiye Türkçesinden farklı yazılması. Bu durum sizi bazen zor duruma düşürebiliyor. Bizden uyarması, eğer yolunuz bir gün Bakü'ye düşerse 'antrenmanlı' gidin.

İştah açan kotlet

Azerbaycan'da McDonald's'a girerseniz, dikkatinizi ilk 'Nuş olsun' yazılı münüler çekiyor. Böylece 'Afiyet olsun' dendikten sonra, 'Big Maq'ın içinde olanlar şöyle sıralanmış:

'Qızardılmış küncütlü kökə, mal (sığır) ətindən hazırlanmış iştah açan iki kotlet (biftek), doğranmış soğan, xüsusi şoroba, salat, yumuşaq çeder pendiri ve bizim xüsüsü Big Maq sosu'... Buradaki 'küncütlü köke' ise bildiğimiz kızartılmış patates.....

Sizi birine okşadım!

Eğer Başkent Bakü'de biri yüzünüze dikkatlice bakıp 'Sizi, birine okşadım' derse de sakın yanlış anlamayın. Bunun anlamı da, 'Sizi birine benzettim, onun yerine koydum' demek. Ya da biri yanınıza gelip, 'Sizi gözlüyorum' derse, sakın ona paniğe kapılmayın. Çünkü Azerice'de 'gözlemek', 'beklemek' anlamına geliyor.

'Kabak'ımız sensin!

*Diğer bazı Azerice sözcükler ve manaları da şöyle: Be-
kar: İşsiz, avare; Dayanmaq: Durmak; Düşmek: İnmek; Ka-*

⁴ Deniz Güçer Erdem. **Küncütlü Köke Nuş Olsun**. *Star*, 15.07.2000

baq: Önde olan; Dolandırmaq: Geçindirmek; Düz: Doğru; Fikirləşmək: Düşünmək; Çullanmaq: Bir kaç bir şeyi üst üste giymək; Çatmaq: Ulaşmaq...

Bakü'de tüm tabelalarda tanıdık, bildik ama bunlardan birçoğunda farklı anlamda kullanılan sözcükler yer alıyor. İlk bakışta garip gibi görünse de biraz dikkat edince hiç mi hiç yabancılaşmıyor, kendinizi 'evinizde' hissediyorsunuz.

Bu məqalə ilə bağlı qəzetin redaktoru vasitəsilə yazara göndərdiyim aşağıdakı məktuba da cavab gəlmədi:

KAŞ YAPARKEN GÖZ ÇIKARMAYAK

Sayın Deniz Güçer Erdem Bey,

*'Küncütlü köke Nuş olsun' başlıklı yazınızı ilgi ile okudum. Azərbaycan'a ilk kez giden veya oradan dönen arkadaşlarının sohbetlerinden esinlenen kimi gazetecilerimizin benzer konularda yazdıkları yazılara zaman zaman gazetelerde rastladım ve maalesef hepsinin, Azərbaycan'da denildiği gibi 'Kaş kayırırken göz çıkardıklarının' (yani 'kaş yaparken göz çıkardıklarının') şahidi oldum. **Demir Perde**'nin kalktığından neredeyse on yıl geçmesine rağmen **Bilgisizlik Perdesi**'nden halen kurtulamadık. Bence sorun, Sizin yazdığınız gibi **'sadece 'Azəri Türkçesi'nde bazı kelimelerin farklı anlamlarda kullanılması'** değildir. Sorun Azərbaycan Türkçe'si, Türkiye Türkçe'si demeden Türkçe'mizi, onun zenginliklerini bilmememizdedir. Bir kelimenin çeşitli anlamlara sahip olması dilimizin zenginliğidir. Bu, tek bizim dilimize özgü bir hal de değil. Bu gün öğrendiğimiz İngilizce'de de farklı anlamlar taşıyan sayısız kelime var. Bazı İngilizce kelimeler İngiltere'de bir, Amerika'da tamamen ayrı anlamda kullanılmaktadır. Türkçe'de olduğu gibi. Azərbaycan ve Türkiye Türkçelerini karşılaştıran bazı gazetecilerin verdikleri yanlış örneği hatırlatmak istiyorum: **'bardak'** kelimesini. Gazetecilerimizin çoğu halen bu kelime-*

nin Azerbaycan Türkçe'sinde kötü anlam taşıdığını (mesela 'orospu' filan) düşünmekte ve yazmaktadırlar. Halbuki bu kelime Azerbaycan'da bir anlamda kullanılmaktadır: **Su veya başka sıvılar dökmek için yahut içinde 'piti' pişirmek için kilden vs. yapılmış kulplu veya kulpsuz darboğaz kap.** (Bkz: **Azerbaycan Dilinin İzahlı Lüğeti (ADİL), 1966, Bakü, I. Cilt, s. 195**). Bu kelimenin Türkiye Türkçe'sindeki anlamlarından biri Azerbaycan'dakinin aynıdır: **Toprak testi** (Bkz: **Türkçe Sözlük, TDK, 1988, Ankara, I. Cilt, s.142**). Ve Azerbaycan'da Türkiyeli birisi bir bardak su isterse, kimse bazı gazetecilerimizin iddia ettikleri gibi şaşırıp kalmaz ve toprak testi de aramaz, ona Sizin bildiğiniz bardakta su verirler. Çünkü **'bardak'** kelimesinin Türkiye'de ne anlamda kullanıldığını bilmeyecek kadar cahil değildirler.

Gelelim sizin verdiğiniz örneklere:

1. Buradaki 'küncütlü köke' ise bildiğimiz kızartılmış patates.....

'**Küncütlü köke**'nin kızartılmış patatesle hiç alakası yoktur. '**Küncüt**' farsça kökenli kelime olup (kuncud) '**susam**' demektir. Türkiye'de de halk ağzında aynı anlamda '**küncü**' olarak kullanılmaktadır (Bkz: **Türkçe Sözlük, TDK, 1988, Ankara, 2. Cilt, s.948**). Azerbaycan'da hamburger ekmeği boyda küçük ekmeğe '**köke**' denilir. Gördüğünüz gibi '**küncütlü köke**' bildiğimiz **susamlı hamburger ekmeği...** Patatese ise Azerbaycan'da '**kartof**' deniliyor, tıpkı Kars'daki gibi. Erzurum'da patatese '**kartol**' denildiğini her halde biliyorsunuz. Bilmeyenler varsa öğretelim ki, yolları bir gün Erzurum'a düşerse '**antrenmanlı**' gitsinler. Patatesi kartonla karıştırmasınlar.

2. Sizi birine okşadım!

Türkiye'de '**Sizi birine benzedim!**' cümlesi ne kadar yanlış ise, Azerbaycan'da da '**Sizi birine okşadım!**' cümlesi yanlıştır. Azerbaycan'da '**Sizi birine okşadım!**' diyorlar, yani '**Sizi birine benzettim**'. Türkçe Sözlüğe bakacak olursanız

'okşamak' kelimesinin dört anlamından birinin de **'Benze-mek, andırmak, hatırlatmak'** olduğunu görürsünüz (Bkz: *Türkçe Sözlük, TDK, 1988, Ankara, 2. Cilt, s.1102*).

3. **'Kabak'ımız sensin!**

Türkiye'de **'Önüümüz sensin!'** demek ne kadar ayıpsa, Azerbaycan da da **'Kabak'ımız sensin!/Qabağımız sensen!'** demek o kadar ayıptır. Çünkü, **'Kabak'/'qabaq'** Sizin yazdığınız gibi **'Önde olan'** anlamı taşımaz. Bu kelimenin Azerbaycan Türkçesindeki anlamları: 1. **Ön.** 2. **Bir çok türleri olan bir bitki (Cucurbita).** 3. **Evvel, ileri.** 4. **Karşı taraf.** (Bkz: *ADİL, 1966, Bakü, I. Cilt, s. 381; Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 1999, İstanbul, No 118, s.130*).

4. **Çullanmak: Bir kaç bir şeyi üst üste giymek.**

Bu kelime Azerbaycan'da şaka veya alay olsun diye Sizin yazdığınız anlamda kullanılır. Üst üste çoklu elbise giymiş birisine ciddi olarak **'çullanmışın'** demek hakaret olur. Çünkü bu kelimenin **'dalına çul koyulmak (hayvanın)'** anlamı da var (Bkz: *ADİL, 1987, Bakü, IV. Cilt, s.454*).

Aynı kelimenin Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı anlamlarda kullanıldığına ait bir örnekle yazıma son vermek istiyorum: **İNCİR.** Ege bölgemizde pazarda incir satan bayana sakın, **'İncirinizden tatmak istiyorum!'**, demeyin. Çünkü o bölgede incire **'yemiş'** derler ve incir dedikte başka şey (!) anlarlar.

Azerbaycan'a ve Ege'ye gideceklere tavsiyem: **Canlı ve yaşayan Türkçe'mizi iyi öğrenin!**

Sevindirici haldir ki, Türkiye-Azərbaycan münasibətləri inkişaf etdikə, televiziya kanallarımız qarşılıqlı izləndikə, gediş-gəlişlər artdıqca bu dil çeşidliliyimizin hər iki tərəfdə də daha ciddi anlaşıldığının və bu mövzuda yazılarda daha elmi yanalıdığına şahidi olmağa başladıq. Bu mövzuda Türkiyəli ziyalılardan Dr. Abdulhamit Avşarın, TRT Bakı təmsilçisi

olaraq çalışırkən “525-ci qəzet”də jurnalist İlhamə Qasımlının təqdimatı ilə dərc etdirdiyi yazısı⁵ diqqətimi cəlb etdi:

İKİ TÜRKƏYƏ XOŞ MƏQAMLAR ÜZƏRİNDƏ BİR NƏZƏR

Azərbaycan dili günü münasibətilə bir yazı yazmaq təklifi alanda Bakıya gəldiyim ilk günləri xatırladım. Böyük bir həyəcanla qədəm basdığım bu gözəl şəhərdə məni qarşılayan dostlarım, ilk növbədə istifadə edərkən diqqət etməli olduğum sözlərin siyahısını söylədilər. Hər iki dildə mövcud olan bu sözlərin bir qisminin Azərbaycan türkcəsində, bir qisminin də Türkiyə türkcəsində çox fərqli mənə kəsb etdikləri və yanlış təsəvvürlərə yol açma biləcəkləri xüsusiyətdə olduğu diqqətimi çəkirdi.

Bakıda iş başladıqdan sonra bütün Azərbaycanı dolaşmaq və hər bölgədə çəkilişlər apararaq buraların tanınmasını fəaliyyətimizin əsas məqsədlərindən biri kimi qarşımıza məqsəd qoymuşduq. Bu məqsədlə müxtəlif layihələri həyata keçirməyə başladıq. Bunlardan biri də "Addım-addım Qafqazlar" adlı program idi. Bu məqsədlə şimaldan cənuba bir çox şəhər və rayonda olduq. Burada deyilişi eyni olub, amma istifadə yeri və mənaları fərqli olan sözlərlə qarşılaşdıqda həm təəccübləndik, həm də əyləndik.

Məsələn, bir gün Gəncəyə getmişdik. Çəkilişləri tamamlayaraq şəhərdən ayrılarkən bir ət dükəninin lövhəsi diqqətimi çəkdi. Bu, Türkiyə türkü üçün o qədər maraqlı idi ki, Bakıya gecikə biləcəyimizə baxmayaraq dayandıq və çəkiliş aparmağa qərar verdik. Elanda "Təzə dana və erkək əti var" yazılmışdı. Məlum olduğu kimi, "erkək" sözü Türkiyə türkcəsində "kişi" mənəsini verir.

⁵ Abdulhamit Avşar. **İki Türkcəyə Xoş Məqamlar Üzərində Bir Nəzər.** 525-ci qəzet, 9 avqust 2005-ci il, N 150, 2006.

İndi harada eşitdiyimi xatırlaya bilmədiyim başqa bir maraqlı əhvalat bir yaşlı xalaya aiddir. Azərbaycanca yayımlanan Türkiyə kanallarını izləyərkən tez-tez "trafik kazalarında 3 kişi, 4 kişi və s. öldü" kimi ifadələri eşidən qadın axırda dözməyib uşaqlarından soruşub: "Bəyəm Türkiyədə heç qadınlar maşınlara minmirlərmi? Elə ölənlərin hamısı kişidir". Məlum olduğu kimi, Türkiyədə "kişi" kəlməsi "nəfər" mənasını verir.

Bu mənada yaşadığım başqa bir maraqlı hadisə belə olub: Bir gün Bakıda taksilə gedirdim. Yanımda Türkiyədən gələn bir dostum da var idi. "Bak,-dedim,- Bakü ne kadar Anadolu kentlerine benziyor". Bunu eşidən taksi sürücüsü qəflətən maşının sürətini azaltdı və geriyyə dönərək mənə tərəf tərs-tərs baxdı. Mən də o dəqiqə vəziyyəti anladım. Dedim "yox, yox, səhv başa düşmə, bizdə "kent" sözü sizin "şəhər" mənasında işlənir." Bundan sonra taksi sürücüsü gülümsəyərək qabağa döndü və yenidən yolumuza davam etdik.

Yenə da şahid olduğum və xatırladıqca məni güldürən bir hadisə. Bir gün uşaqlarımla zooparkın içindəki qatara minmişdik. 65-70 yaşlarında olan bir kişi də nəvəsi ilə birlikdə qatarda idi. Qatar isə dolu idi. Bu zaman yanındakı uşaq ona "baba" deməyə başladı. Mənim qızım da mənə. Baxdım ki, bu mənşərə vəziyyəti anlayan ətrafdakı adamlarda gülüş doğurur. Çünki yaşlı kişinin nəvəsi ona Türkiyə türkcəsində "dədə" mənasında olan "baba" deyir, mənim qızım isə Azərbaycan türkcəsindəki "ata" mənasında "baba" deyirdi.

Söz xatirələr və məzəli əhvalatlardan düşmüşkən, Türkiyənin tanınmış kino rejissoru Yılmaz Duru ilə bağlı olan bir hadisəni də nəql etmək istəyirəm. Hələ Sovetlər zamanında Azərbaycanla tanış olan Yılmaz Duru bir gün xanımıyla Bakıya gəlir və bir mehmanxanada qalırlar. Yanlarında kiçik yaşlarında uşaqları da olur. Bir gün uşaq onlardan əvvəl otaqdan çıxır. Ardınca çölə çıxan Yılmaz Durunun xanımı uşağı görməyib mehmanxana əməkdaşından onun haraya getdiyini so-

ruşur. O, isə "aşağıya düşdü" - deyir. Duruların qaldığı otaq mehmanxananın yeddinci mərtəbəsində, həm də pəncərələri açıq olduğundan xanım Duru bu sözləri eşidən kimi həyəcan içində qışqırmağa başlayır və ərini çağırır: "Yılmaz koş! Kızımız aşağıya düşmüş!" Bu vay-şivəni görən mehmanxana əməkdaşı baş verənləri təəccüblə seyr edir. Sonra məsələ aydınlaşır. Uşaq aşağı "düşməyib", "enibmiş".

Bu cür misalları daha da çoxaltmaq, oxşar xatirələri anmaq olar. Ancaq yazını çox uzatmamaq üçün iki dildə ortaq olan, amma fərqli mənalar daşıyan bəzi sözləri qısaca qeyd etmək istəyirəm. Məsəlçün, Türkiyədə "cücə" deyəndə "liliput" adam başa düşülür, toyuğun balası yox.

Türkiyədə görüş vaxtı üçün "sabah" deyilirsə, günün "səhər"i başa düşülür, Azərbaycanda olduğu kimi "yarın" yox. "Sümük" burun ifrazatıdır. Əgər Anadoluda ət dükanında "ətiniz sümüklü" desəniz, mütləq ciddi təpki ilə üzləşərsiniz. Çünki qəssabda "sümüklü" yox, "kəmikli" ət satılır. "Don" almaq istəyəndə "alt paltarı" satıcısına yaxınlaşmaq lazımdır, "geyim" dükanına yox. Düzdür, "şalvar" "pantolon"dur, amma daha çox kəndlərdə geyilən geniş və ütüsüz bir geyimdir (Azərbaycanda "genbalaq şalvar" deyilir - red). Bu cür geyimlər müasir şəhər həyatında artıq yaddan çıxıb.

Meyvə dükanından "ərik" istəsəniz, sizə "qaysı" deyil, "alça" verəcəklər. Bunun əvəzində isə "pul" deyil, "para" istəyəcəklər. "Para pul oldu" deyimi olsa da, alış-verişlərdə istifadə olunan ödəniş vasitəsi yox, məktub göndəriləndə zərfin üzərinə yapışdırılmaq üçün istifadə olunan "marka"dır. "Qızıl" kəlməsinin də maraqlı yozumu var Türkiyədə. "Qızıl" "qırmızı" rəngini ifadə etməsinə baxmayaraq, daha çox "kommunist" mənası ilə məşhurdur. Buna görə də uğursuz mənası var. Hətta bir müddət xalqın çoxu "qızıl" sözünə nifrət edirdi. Buna görə də kimsə "qızıl" sahibi olmaq istəmirdi. Bir iş yeri, ya da təşkilat "istismara açıldıqda" hamı oradan öz mənfəəti

üçün fayda əldə etmək məqsədi güdür. Türkiyədə bir şeyi "istismar" etmək pis və qeyri-əxlaqi bir hərəkətdir.

Birinə "işgüzar" desəniz o sizdən inciyər. Çünki bu sözlə onu Azərbaycandakı mənanın əksinə olaraq, "başqalarının işinə burnunu soxan, lazımsız işlər görən" şəxs kimi təqdim etmiş olursunuz. Bir insan "cinayət"də ittiham olunursa, deməli, çox ağır bir ittihamla qarşı-qarşıya qalıb. Çünki "cinayət" sözü yalnız "adam öldürənlər"ə aid edilir. Başqaları isə "suç" işləyiblər və ya "suçlu"durlar.

"Subay"lıq bütün Türk "kişi"ləri üçün son dərəcə şərəfli bir peşədir. Hər gəncin rüyalarını və xəyallarını bəzər. Çünki Türkiyədə "subay", evli olmayan deyil, "zabit" mənasını verir, ona görə də "zabit" olmaq cəmiyyətdə önəmli bir mənsəb sahibi olmaq deməkdir. Bir çox gənc qız "subaylar"la evlənməyi arzulayır.

"Subaylıq"dan qurtulanlar isə "uşaq" deyil, "çocuk" sahibi olmaq istəyirlər. Çünki "uşaq" "xidmətçi, nökər" mənasında işlənir. Birinə "qulluq" etmək, ona "xidmət etmək" deyil, "kölə olmaq", onun "əmrinə altında olmaq" deməkdir. Başqa sözlə, Allahdan başqasına "qulluq" edilməməlidir.

"Hala" ananın yox, atanın bacısı - yəni "bibi"dir. Ananın bacısı isə "teyzədir". Digər tərəfdən bizdə siqaret həqiqətdə olduğu kimi "çəkilmir", "içilir". Birisi "dal"da oturursa, "arxa"da deyil, ağacın budağı üstündə oturmuş olur. "Qıç" isə "bacaq" deyil, "omba" mənasını verir. Başqa sözlə, bir insan çox yorulduğu zaman "qıç"ı yox, "bacak"ları ağrıyır. "Kabak" isə şirniyyatı da bişirilən bir "çərəz", "tərəvəz"dir.

Bu siyahını daha da uzatmaq olar. Hətta bu mövzuda aparılacaq xüsusi araşdırma daha maraqlı fərqliliklər üzə çıxaracaq. Bütün bunlar isə bir ayrılığı deyil, bir müddət əlaqələri pozulmuş qardaş coğrafiyalardakı etimoloji inkişafın fərqliliklərini göstərir. Başqa sözlə, dil ilə yanaşı, sosial

tərəqqini daha yaxşı qavraya bilmək baxımından mühüm nəticələri ortaya çıxarır.

Mən dilçi olmadığım üçün məsələyə jurnalist gözü ilə baxmağa çalışdım. Buna görə də daha çox diqqət cəlb edən oxşarlıqlara toxundum. Ancaq bir qənaətimi də açıqlamaq istərdim: məncə, sözlərin özünəməxsus mənası Azərbaycanda daha çox mühafizə edilib, istifadə olunan sözlər mənşəyini daha çox qoruyub. Digər türk dillərinə nəzər salanda bunu daha yaxşı anlamaq mümkündür. Belə ki, bir kəlmə həm Azərbaycan, həm də Uyğur türkcəsində eyni mənada işləndiyi halda, Türkiyədə mənası təhrif olmuş, ya da şivə səviyyəsində qalmışdır. Məsələn, Anadolunun bəzi şivələrində "qızıl" sözü bu gün də "qızıl" kimi işlədilir. Yenə, məsələn, bir türküdə "keçmə namert körpüsündən, koy "aparsın" su seni" deyimində "aparsın" kəlməsi "götürmək" mənasında işlədilib.

Son olaraq, Azərbaycana gəldikdən sonra ağımdan keçən bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Osmanlı dövründəki bir üsyana rəhbərlik etmiş Kabakçı Mustafanın ləqəbindəki "kabakçı" sözünü "kabak" ticarəti ilə məşğul olan bir adamın rəhbərliyi ilə baş verdiyi kimi anlayırdım. Doğrusu, tarix kitablarında bununla bağlı bir açıqlama da yoxdur. İndi isə bu ləqəbin "kabak" ticarətini ifadə etdiyi üçün deyil, hərəkəta "liderlik, rəhbərlik" etdiyi üçün verildiyini düşünməyə başlamışam. Göründüyü kimi, əslində, Türkiyədə də olan bu söz müəyyən zaman keçdikdən sonra bir tərəvəz mənasına gəldiyi halda, Azərbaycanda hər iki mənasını qoruyub.

Türk dili coğrafiya və Türkiyə arasındakı münasibətlər inkişaf etdikcə buna bənzər maraqlı sözlərlə daha çox qarşılaşacaq. Bunun ümumi Türkcəyə bir zənginlik gətirəcəyini düşünürəm. Çünki jarqona çevrilmiş bəzi sözlər, bu xüsusiyyətlər dərk olunduqca ya istifadə olunmur, ya da dəyişikliyə uğramaqdadır. Belə ki, Azərbaycanla əlaqələri olan Türkiyə türklərinin öz aralarında etdikləri söhbətlərdə Türkiyədə müs-

bət bir mənası olmasına baxmayaraq, Azərbaycanda mənfə məna verən kəlmələri istifadə etmədikləri diqqət çəkir. Məsələn, Azərbaycanda "itin balası" mənasında deyilən "küçük" yerinə "kiçik" sözünü istifadə edən çox həmvətənimini tanıyıram. Tam əksi də vardır. Azərbaycanlılar da, Türkiyədə qəliz mənası olan sözləri istifadə etməməyə çalışırlar.

Digər tərəfdən, arqo bir mənaya sahib olmadığından sonra, bəzi sözlərin yaşamağa davam etməsi, iki qardaş dil arasında müsbət bir atmosfer yaratmazmı?

Artıq bu məsələnin Türkiyədə elmi olaraq araşdırılmağa başlanması da sevindiricidir.⁶

Həm Türkiyəli, həm də Azərbaycanlı oxuculara ünvanladığım bu kitabda kəlmələrin Azərbaycandakı mənalarını (**Az**) Türkiyə türkcəsində, Türkiyədəki anlamlarını (**Tr**) isə Azərbaycan türkcəsində ifadə etdim.

Hacalı Nəcəfoğlu

⁶ Ebru Perilioğlu. **Türkiye Türkçesi İle Azeri Türkçesindeki Ortak Kelimelerde Anlam Değişimleri**. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2006.

A

ABDAL (APTAL)

Az – Serseri, avara, derbeder.

Tr – **1.** Keçmişdə dərvişlərə verilən ad. **2.** Geri zəkalı, axmaq.

ACIKLI / ACIQLI

Az – **1.** Öfkeli, hırslı, kızılgın, hiddetli. **2.** Şiddetli, coşkun, dehşetli vs. anlamlarında.

Tr – **1.** Acılaşıdıracaq xüsusiyyətdə olan, acı. **2.** Acı görmüş, yaşlı, kədərli.

ACITMA

Az – Hamur mayası.

Tr – Acılaşıdırma.

ACITMAK / ACITMAQ

Az – **1.** Acılık vermek. **2.** Eşkitmek, maya katmaqla yetişdirmək.

Tr – **1.** Bkz. Az¹. **2.** Ağrı duymasına səbəb olmaq.

AÇ

Az – "Açmaq" felinin emr şəkli.

Tr – Ac, "tox"un antonimi.

AÇAR

Az – Anahtar.

Tr – **1.** İştah açmaq üçün yeməkdən öncə içilən spirtli içgi. **2.** Bkz. Az.

ADAK / ADAQ

Az – Çocuğun ilk adımı.

Tr – Nəzir.

ADAKLI / ADAQLI (ADAXLI)

Az – Nişanlı, sözlü.

Tr – **1.** Nəziri olan. **2.** Bkz. Az.

ADET

Az – Âdet.

Tr – Ədəd.

ADETA / ADƏTA (ADƏTƏN)

Az – Adet üzere, her zaman olduğu gibi, her zaman.

Tr – Sanki, hardasa.

ADİ

Az – **1.** Adet haline gelmiş, her zamanki. **2.** Sıradan, hiçbir özelliği olmayan.

Tr – **1.** Sadə, başqalarından fərqlənməyən. **2.** Alçaq.

AĞ

Az – **1.** Ak, beyaz. **2.** Bkz. Tr.

Tr – Tor, şəbəkə.

AĞAÇ DELEN / AĞACDELEN

Az – Ağaçkakan.

Tr – Ağacları oyaraq yuva hazırlayan böcək.

AĞIL

Az – **1.** Akıl. **2.** Hafıza. **3.** Bkz. Tr¹.

Tr – **1.** Qoyun və keçi sürülərinin gecələdiyi tikan ve ya ağacla çəpərlənmiş yer. **2.** Halə.

AĞI

Az – **1.** Ağıt. **2.** Bkz. Tr.

Tr – Zəhər.

AHIR / AXIR

Az – 1. Son, nihayet. 2. Akıbet, sonu. 3. Sonda, sonuta.
4. lm, son nefes.

Tr – İri buynuzlu heyvanların gecldiyi qapalı yer, heyvan damı, axur.

AKIM / AXIM

Az – Akmak işi.

Tr – 1. Bkz. Az. 2. Cryan.

AKTARMAK / AXTARMAQ

Az – Aramak.

Tr – 1. Bir yerdn, bir qabdan bařqa bir yer ve ya qaba keirmk. 2. Bir řeyin yolunu, ynn dyiřmk. 3. Bir kitabdan v ya bir yazıdan bir blmni iqtibas etmk. 4. trmk. 5. Bir kitabı, daha ox Quranı bařdan sonuna qdr oxumaq.

ALAY

Az – 1. Asker topluluęu. 2. Her hangi bir trend vey a gsterid yer alan topluluk. 3. ok kalabalık.

Tr – 1. Ss tonu, sz, davranıř kimi yollarla biriyl, bir řeyl ylnm, onu ařaęılama. 2. Bkz. Az^{1,2,3}.

ALI

Az – Ařık kemięil oyunda ařıęın bir yz.

Tr – Gips.

ALIřKAN / ALIřQAN

Az – 1. Tez yanabilen, tutuřkan. 2. akmak. 3. Bkz. Tr.

Tr – Bir řey verdiř etmiř, adtkarda, verdiřli.

ALIřMAK / ALIřMAQ

Az – 1. Tutuřmak, alev almak. 2. Bkz. Tr¹.

Tr – 1. Vrdiř etmk. 2. Bkz. Az¹.

ALMA

Az – 1. Elma. 2. Bkz. Tr.

Tr – 1. Almaq işi. 2. İqtibas.

AMİP

Az – "Azerbaycan Milli İstiklal Partisi" kısaltması

Tr – Amöb.

ANDIRMAK / ANDIRMAQ

Az – 1. Anlatmaq. 2. Hatırlatmaq, benzer gibi görmək.

Tr – 1. Xatırlatmaq. 2. Oxsar tərəfləri olmaq.

ARABA

Az – Tekerli, motorsuz kara taşıtı.

Tr – Təkərli, motorlu ve ya motorsuz nəqliyyat vasitəsi; avtomobil, maşın.

ARAZ

Az – Aras (*nehri*).

Tr – Əlamətlər, simptomlar.

AŞ

Az – 1. Pilav. 2. Bkz. Tr.

Tr – Bişirilərək hazırlanmış yemək.

AŞÇI

Az – Deri, gön aşılayan usta, dabbağ.

Tr – 1. Aşpaz. 2. Aşxana.

AŞIRMAK / AŞIRMAQ

Az – 1. Kaldırıp koymaq, yükləmək. 2. Üzerinden geçirmək. 3. Üstünden atmaq. 4. Döndürmək, çevirmək, devirmək, indirmək. 5. Yüksək bir yerin üstünden öte yana geçirmək. 6. Atlatmaq. 7. Öldürmək, vuraraq öldürmək. 8. Bir şeyi hızlıca

yemek. **9.** Birini malını, pulunu ele geçirmək, dağıtmək, savurmək. **10.** Üstesinde gəlmək, halletmək.

Tr – **1.** Hündür və ya keçilməsi çətin olan bir yerin üstündən o biri tərəfə keçirmək. **2.** Oğurlamaq. **3.** Təhlükə içində olan bir şeyi tez qaçırmaq. **4.** Başqasının əsərini özününkü kimi göstərmək, plagiatlıq etmək.

AŞÜFTE / AŞÜFTƏ

Az – **1.** Keyifsiz, perişan. **2.** Meftun, tutkun, vurulmuş, delicesinə aşık.

Tr – Açıq saçıq qadın.

ATIŞMA

Az – Atışmaq işi.

Tr – **1.** Bkz. **Az.** **2.** Aşıqların deyişməsi.

ATMACA

Az – Birine sataşmaq amacıyla yahut şaka ilə denilən kinayeli söz.

Tr – **1.** Qartalkimilərdən ova öyrətilə bilən kiçik bir yırtıcı quş. **2.** Sapan.

AYAK ALTI / AYAQALTI

Az – **1.** Ayak altına salınan yahut ayak silmək için kapı önünə salınan kiçik halı, kilim, hesir, bez vs. **2.** Gelip keçənlərin çox olduğu yer. **3.** Merdiven.

Tr – Bkz. **Az**².

AYDIN

Az – **1.** Işıq alan, ışıqlı. **2.** Kolayca anlaşılacaq kadar açıq söz və ya yazı.

Tr – **1.** Ziyalı, münəvvər. **2.** Bkz. **Az**^{1,2}.

AYNALI

Az – **1.** Tüfenk türü. **2.** Bkz. **Tr**^{1,2,3}.

Tr – 1. Aynası olan. **2.** Pəncərəsi olan. **3.** *jarqon*
Parlaq üzlü, yaraşığılı, gözəl.

AYRIM

Az – 1. Ayrılma noktası. **2.** Azərbaycanın Gence, Gede-
bey vs. bölgələrinin dağlık yerlərində yaşayan Türklərin adı və
onlardan birisi.

Tr – 1. Ayırmaq işi. **2.** Fərq. **3.** Bkz. Az¹.

AZAR

Az – 1. Hastalık. **2.** Eziyyət, azap. **3.** Bahane, içtən gələn
arzu, amaç.

Tr – Qüsurluna görə birinə acı sözlər söyləmə, acıqlanma.

AZARLAMAK

Az – Hasta olmaq

Tr – Qüsurluna görə birinə sərt sözlər söyləmək,
acıqlanmaq.

AZMAK / AZMAQ

Az – 1. Yolunu kaybetmək, yönü kaybetmək. **2.** Doğru yol-
dan çıkmək, yanılmək. **3.** Coşmaq, kudurmək, heddini aşmaq.

Tr – 1. Pisliyi artırmaq. **2.** (deniz, çay için) Qabarmaq,
daşmaq. **3.** (yara, xəstəlik üçün) Təhlükəli vəziyyətə gəlmək.
4. Cinsi hissi artırmaq. **5.** (patlar üçün) Artıq ağartılma bil-
məyəcək vəziyyətə gəlmək. **6.** (heyvanlar üçün) iki ayrı irqdən
doğulmaq.

AZDIRMAK / AZDIRMAQ

Az – 1. Evdən uzaklaşdırmaq, reddetmək. **2.** Doğru yol-
dan saptırmaq, yanlış yönləndirmək, kötü yola sevk etmək. **3.**
Başka yönə çevirmək, yönləndirmək. **4.** İstənməyən bir kişi-
dən kurtulmaq için onu çeşitli vasitələrlə kendindən uzaklaş-
dırmaq. **5.** Şımartmaq, kudurtmaq.

Tr – **1.** Azmasına (Bkz. **AZMAK** Tr³) səbəb olmaq. **2.** Acıqlandırmaq. **3.** Ərköyün öyrətmək, pis öyrətmək. **4.** Yoldan çıxarmaq.

B

BABA

Az – **1.** Dede. **2.** Bkz. Tr¹. **3.** İhtiyar və muhterem erkeklərə hitaben.

Tr – **1.** Ata. **2.** Təriqətlərin başında təkkə böyüyü. **3.** Bu şəxslərə verilən ad. **4.** Silah və narkotik maddə qaçaqçılığı ilə məşğul olan dəstənin başçısı.

BABACAN

Az – Dedeye veya ihtiyar erkeğe hitaben söylenen söz.

Tr – Cana yaxın, yetişmiş, etimad olunan.

BAĞLAMA

Az – **1.** Bağlamak işi. **2.** İçi dolu və ağzı bağlı torba. **3.** Bir yere göndərmək üçün kaplanıb bağlanmış şey. **4.** Atışma zamanı aşiklərin söyledikləri bulmaca.

Tr – **1.** Bkz. Az¹. **2.** Üç cüt telli saz.

BAK

Az – İçinə sıvı dökmək üçün ağzı kapalı büyük kap, depo.

Tr – “Baxmaq” felinin əmr şəkli.

BAL

Az – **1.** Özellikle bal arılarının bitki və çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp, kovanlarındakı petek gözlerine doldurdıkları tatlı, koyu, sıvı madde. **2.** Puan.

Tr – Bkz. Az¹.

BALABAN

Az – Nefesle çalınan musiki aleti.

Tr – 1. İri, büyük. 2. Şişman. 3. Yırtıcı bir quş.

BALAK / BALAQ

Az – 1. Eteğin, pantolonun ayağa düşen kısmı. 2. Malak, manda yavrusu. 3. Kamışa benzer, içi boş yemlik bitki.

Tr – Bkz. Az².

BALET

Az – Bale.

Tr – Balet oyununda kişi sənətçi – rəqqas.

BALON

Az – 1. Cam kavanoz. 2. Sıvı veya gaz saklamak için kapalı (cam, metal, lastik vs.) kap, tüp.

Tr – 1. Şar. 2. Kolba

BAN

Az – 1. Araba tekerlerinden yukarı olan kısmı. 2. Hayvanı koşmak için arabanın önünde olan ağaç. 3. Evin üstü, damın altı. 4. Eskiden köy evlerinde duman çıkmak, temiz hava gelmek ve ışık düşmek için açılan delik. 5. Horoz sesi, horoz ötmesi.

Tr – Osmanlı imperiyası dövründə Macarıstan və Xorvatiyada sancaq bəylərinə və kiçik şahzadələrə verilən ad.

BANK

Az – Banka.

Tr – Skamya.

BANKA

Az – 1. Küçük cam kavanoz. 2. Hastalara küpe koymak için işlədilan cam kap.

Tr – Bank.

BANKET

Az – Ziyafet.

Tr – Şəhərlərarası yolların iki tərəfində piyadaların yeriməsinə və nəqliyyat vasitələrinin gediş-gəlişinə mane olmadan dura bilməsinə yarayan daşlı və ya torpaq yol.

BANT

Az – Süs gibi kullanılan, ortadan düğünlənmiş kurdela.

Tr – **1.** Düz, ensiz, yastı bağ, şərid. **2.** Tənzif. **3.** Magnitafon lenti.

BAR

Az – **1.** Danslı, içkili eğlence yeri. **2.** Ayaküstü içki içilən meyhane. **3.** Bir salonda içki içmək üçün hazırlanmış köşe. **4.** Meyve, mahsul. **5.** Yük, ağırlıq. **6.** Hastalıklarda dilde oluşan pas. **7.** Ekmekte oluşan beyaz rəngli mantarlar, kif. **8.** Hava basıncı birimi.

Tr – **1.** Anadolu yarımadasının şərq və şimal bölgələrində, ən çox Ərzurum yöresində əl-ələ tutularaq oynanan xalq rəqsi. **2.** Bkz. **Az**^{1,2,3,6,8}.

BARAK

Az – **1.** Tahtadan yapılmış keçici konut. **2.** Bulaşıcı hastalara məhsus xəstəxana binası.

Tr – **1.** Tüklü, qıllı çuxa. **2.** Bir cins tüklü ov iti.

BARDAK / BARDAQ

Az – Su və ya başqa sıvılar dökmək üçün yəhut içində “piti” pişirmək üçün kildən vs. yapılmış kulplu və ya kulpsuz darboğaz kap.

Tr – Stəkan.

BASKI / BASQI

Az – **1.** Basmak işi. **2.** Tazyik, basınç.

Tr – 1. Bir əsərin çap vəziyyəti. **2.** Nəşr sayı. **3.** Tiraj. **4.** Bkz. Az². **5.** Pres.

BASMA

Az – 1. Basmak işi. **2.** Üzerine bası işi yapılmış renkli biçimlerde bulunan pamuklu kumaş. **3.** Gazete, dergi, kitab gibi bası ile hazırlanmış yazılı şeyler, matbua. **4.** Gübre, tezək. **5.** Saç boyama için siyah boya. **6.** Rusya'da Moğol-Tatar egemenliğı döneminde üzerinde Tatar hanının şekli olan mühür.

Tr – 1. Bkz. Az¹⁻⁴. **2.** Kart oyunu.

BAŞ ALTI / BAŞALTI

Az – Yastık; baş altına koyulabilen her bir şey.

Tr – Yağlı güləşdə pəhlivanların ayrıldığı beş dərəcədən ikincisi.

BAŞCI

Az – Başkan.

Tr – 1. İşçi başı. **2.** Çiy və ya bişmiş qoyun, quzu, inək başı satan şəxs.

BATIK / BATIQ

Az – 1. Çukura düşmüş, derine düşmüş, çökmüş. **2.** Zede sonucu bir tarafı batmış. **3.** Bozuk, batmış. **4.** Bulaşmış, kirli, bir şeye batmış.

Tr – Batmış (*gəmi üçün*).

BAYAĞI

Az – 1. Kibar olmayan, basit, adî, sıradan, banal. **2.** Aşağılık, kaba, layakatsız.

Tr – 1. Bkz. Az^{1,2}. **2.** Həmişəki kimi heç bir xüsusiyyəti olmayan. **3.** Həqiqətən, çox, olduqca. **4.** Çox yaxşı.

BAYAN

Az – Akordeona benzer musiki aleti.

Tr – 1. Xanım. 2. Qadın.

BAYIR

Az – 1. Binanın dıışı. 2. Yüz, dıı görünüş.

Tr – Kiiçik yoxuşı.

BAZ

Az – Av kuşı.

Tr – Əsas, təməl.

BECİT / BECİD

Az – Hızlı, acele.

Tr – 1. Gərəkli, lazımlı. 2. Bkz. Az.

BEHER / BƏHƏR

Az – 1. Yemiş, meyvə, ürün. 2. İstenilen sonuç, verim.

Tr – 1. Hər bir. 2. Kimyəvi stakan.

BEHRE / BƏHRƏ

Az – 1. Eskide köy ağalarının köylülərdən aldıkları natürel vergi. 2. Mahsul, meyvə. 3. Fayda, semere.

Tr – Pay, nəsiib, hissə.

BEKAR

Az – İşı olmayan, bir işle meşgul olmayan kişı.

Tr – Evlənmemiş şəxs, subay.

BELGE / BƏLGƏ

Az – 1. Damat tərəfindən kız evine gönderilen birinci nişan – yüzük, yazmal. 2. Ekin yerinin hududunu gösteren işaret. 3. Bahane, sebep, delil.

Tr – Sənəd.

BERAT / BƏRAT (BARAT)

Az – 1. Banka veya posta vasitəsiylə göndərilən para, havale. **2.** Senet.

Tr – 1. Bir kəşfdən, ixtiradan yararlanmaq üçün dövlət tərəfindən verilən şəhadətnamə, patent. **2.** Osmanlı imperatorluğunda bir vəzifəyə təyin olunan, maaş verilən, təqaüd, ad, nişan və imtiyaz verilən adamlar üçün çıxarılan padişah buyuruğu.

BERE / BƏRƏ

Az – 1. Av beklənən yer, pusu. **2.** Çıkacak yer, yol. **3.** Feribot. **4.** Bent.

Tr – 1. Vurma və incitmə nəticəsində vücudun hər hansı bir yerində əmələ gələn qızartı. **2.** Beret.

BERKİMEK / BƏRKİMƏK

Az – 1. Katılaşmaq, sertləşmək. **2.** Bkz. Tr. **3.** Çabuklaşmaq.

Tr – Sağlamlaşmaq, güc qazanmaq.

BEŞ PARMAK/BEŞBARMAQ

Az – 1. Parmaklara takılan, el içində sıkılıp tutulan metal parmaklık şeklinde silah. **2.** Beş dişli yaba.

Tr – 1. Beşguşəli bir dəniz heyvanı. **2.** Beş rəngdə toxunmuş çubuqlu qumaş.

BEYAZ / BƏYAZ (BAYAZ)

Az – 1. Ak. **2.** Şiir veya mersiye defterçesi.

Tr – 1. Ağ. **2.** Ağ rəngdə olan. **3.** Ağ irqdən olan adam.

BİTİK

Az – Mektup, kağıt, dua yazılmış kağıt parçası.

Tr – Gücü tükənmiş çox yorğun.

BİTKİN

Az – 1. Bitmiş, kurtarmış, tamamlanmış halde olan. **2.** Kamil, mükəmmel.

Tr – Gücü tükenmiş olan, çox yorğun.

BORANI / BORANI

Az – 1. Kabak türü. **2.** Kabaktan pişirilmiş yemək.

Tr – Düyülü ve qatıqlı ispanak vəya bənzər səbzədən hazırlanan yemək.

BOZ

Az – 1. Kül rəngli, siyah rəng ilə bəyaz rəngin qarışmasından oluşən rəng, gri. **2.** Tutkun, sisli. **3.** Bitkisiz, çıplak. **4.** Utanmaz, nezakətsiz, kaba konuşən.

Tr – 1. Açıq torpaq rəngi. **2.** Şumlanmamış (torpaq).

BUCAK / BUCAQ

Az – 1. Açı. **2.** Bkz. Tr¹.

Tr – 1. Kənar, guşə, yer. **2.** Nahiyyə.

BUKLET

Az – Kitapça

Tr – 1. Bükülmüş iplik. **2.** Bu iplikdən toxunmuş (*geyim*).

BULAMA

Az – 1. Bulamak işi. **2.** Yeni doğuran sağmal hayvanların ilk günlərdə sağılan sütü.

Tr – 1. Bkz. Az¹. **2.** Üzüm şirəsinin qaynadılması ilə hazırlanan tünd rəngli bəkməz.

C

CAM

Az – 1. Bir zamanlar bakırdan, şimdi de çeşitli metallərdən hazırlanan piyalə. **2.** Bkz.T¹.

Tr – 1. Şüşə. **2.** Pəncərə. **3.** Qədəh, içki.

CETVEL / CƏDVƏL

Az – Çizelgə.

Tr – 1. Xətkeş. **2.** Bkz. Az.

CÜCE / CÜCƏ

Az – Cıvcıv.

Tr – 1. Boyu normaldan qısa olan şəxs, cırtıdan. **2.** İnkişaf etməmiş.

Ç

ÇAL

Az – 1. Başka bir rənglə qarışık boz rəng; açıq boz və ya koyu boz. **2.** Bəyazlanmağa başlamış. **3.** Bitkisi az olan və ya hiç olmayan.

Tr – Daşlıq yer, çılpaq təpə.

ÇALA

Az – Çukur yer.

Tr – Bəlli isimlərdən öncə gələrək fələ bağlanır və isimlə əlaqəli bir sürətlilik, tezlik, diqqətsizlik mənası verir.

ÇALGI / ÇALĞI

Az – 1. Müzik, müzik aleti. **2.** İnce çubuklardan, diken vs. den hazırlanmış uzun kollu süpürge.

Tr – Bkz. Az¹.

ÇALMAK / ÇALMAQ

Az – 1. Bir müziği dinleməyi sağlayan aleti çalmaq. **2.** Vurarak ses çıxartmaq. **3.** Çalgı (Az^2) ilə süpürmək. **4.** Bkz. Tr¹. **5.** Sokmaq (*Yılan hakkında*).

Tr – 1. Oğurlamaq. **2.** Bkz. Az^{1,2}.

ÇAP

Az – 1. Bir yazıyı, şekli vs. ni matbaa usulüyle tab etmək. **2.** Baskı. **3.** Kalibre.

Tr – 1. Böyüklük, ölçü. **2.** Miqyas. **3.** Diametr.

ÇAPKIN / ÇAPQIN

Az – Harami, haydut.

Tr – Keçici eşqlər arxasında qaçan, Donjuan.

ÇARPIŞMA

Az – Vuruşmaq.

Tr – 1. Toqquşmaq. **2.** Bkz. Az.

ÇAT

Az – Çatlamış yer, yarık yer.

Tr – 1. Bərk bir şeyin sınırkən çıxartdığı səs. **2.** İki yolun və ya iki dərənin birləşdiyi yer, qovşaq.

ÇATMAK / ÇATMAQ

Az – 1. Bir yönde giderek amaçlanan yere yetişmək, ulaşmaq. **2.** İleriye doğru gitmekte olan bir kişinin veya aracın arkasınca giderek ona yetişmək. **3.** ... yaşa kadar yaşamak. **4.** Belirli sayıya ulaşmaq. **5.** Yetmək. **6.** Bir şeyin zamanı gelmək. **7.** Kavuşmaq, yetişmək, birləşmək. **8.** Malum olmaq, bilinmək. **9.** Eşit olmaq, yetişmək, eşit olabilmek. **10.** Elleri ile bir şeyin çevresini tutmaq, kucaklamak. **11.** Anlamak, idrak etmək. **12.** Yüklemək. **13.** Ocağa, sobaya vs. odun koyup yakmaq.

Tr – 1. Dəyənək, qılınc, tufəng kimi uzun şeylərdən bir neçəsini təpələrindən bir-birinə çaprazlama dayamaq. **2.** (Taxta və bu cür şeyləri) Bir-birinə tutdurmaq. **3.** Bir işi görmək üçün lazımlı parçaları bir araya gətirmək. **4.** (yüklü heyvana) iki tərəfli yükləmək. **5.** (Başa örpək kimi şeyləri) Bağlamaq. **6.** (Qaş, üz üçün) Sərtlik, övkə bildirən bir vəziyyətə getirmək. **7.** Məyus edici hadisələrlə qarşılaşmaq. **8.** Bir-birinə sərt sözlər söyləmək və ya yazılar yazmaq. **9.** Rastlamaq, qarşılaşmaq.

ÇAYLAK / ÇAYLAQ

Az – Kuru çay (nehir) yatağı.

Tr – 1. Yırtıcı, uzun qanadlı, kiçik quşları və siçan kimi heyvanları ovlayan, toyuq böyüklüyündə bir quş (*Milvus migrans*). **2.** Təcrübəsiz, bacarıqsız.

ÇEKİ / ÇƏKİ

Az – 1. Tartı. **2.** Ehemiyet, önem, dəğər. **3.** Parça, deri vs. üzerine renkli iplə işlənmiş süs, naqş. **4.** Bir çeşit balıq.

Tr – 1. Bkz. Az¹. **2.** 250 kiloya bərabər, odun kimi kobud şeyləri çəkməkdə istifadə olunan bir ağırlıq ölçüsü. **3.** Qadınların başlarına bağladıkları örtük. **4.** Üzüntü, sıxıntı.

ÇEKME / ÇƏKMƏ

Az – 1. Çəkmək işi. **2.** Ayakkabı. **3.** Pirinçin suyu süzülmeden pişirilən pilav.

Tr – 1. Bkz. Az¹. **2.** Siyirmə (stolda, şkafta vs. girib çıxan göz). **3.** Düzgün biçimli. **4.** Barmaq və ya mizrabla çalınan çalğı.

ÇELİK / ÇƏLİK

Az – 1. Baston, asa. **2.** Dikilmək için kısa kesilmiş dal. **3.** Sağlam demir, polat. **4.** Demir gibi sağlam.

Tr – 1. Polad. **2.** Poladdan hazırlanmış. **3.** Qısa kesilmiş budaq. **4.** Kök atması üçün toprağa sancılan budaq.

ÇENGEL / ÇƏNGƏL

Az – Çatal.

Tr – Bir yerə taxılmağa, keçirilməyə yarayan əyri dəmir.

ÇEŞNİ

Az – **1.** Şəkil, forma. **2.** Nakış. **3.** Təsarı. **4.** Tarz, usul, yöntem.

Tr – **1.** Dad (yemək içmək üçün). **2.** Xoşa gələn bir xüsusiyyət.

ÇİĞİRTMA

Az – **1.** Kızartılmış domates, patlıcan veya et tikelerinden oluşan yemek (bazen yumurtalı oluyor). **2.** Çığrtmak işi.

Tr – **1.** Bkz. Az². **2.** Nəfəsli musiqi aləti.

ÇİNGİL / ÇİNQİL

Az – **1.** Çakıl taşı, çakıl. **2.** Çakılla kaplanmış.

Tr – Kiçik və seyrək giləli üzüm salxımı.

ÇİRAK / ÇİRAQ

Az – Mum, kandil, lamba gibi ışık aracı.

Tr – Sənət öyrənmək üçün usta yanında çalışan şəxs, şagird.

ÇİRPIŞTIRMAK / ÇİRPIŞDIRMAQ

Az – Gizlice almak, çalmak.

Tr – **1.** İncə dəyənəklə yüngülcə vurmaq. **2.** Bir işi tələmtələsik, səliqəsiz, səthi görmək.

ÇİL ÇİL / ÇİL-ÇİL

Az – Çilli, çiliçok olan...

Tr – Parlaq.

ÇİLE / ÇİLƏ

Az – Pulluğun bıçak, koşum çengeli ve sairenin takıldığı uzun bölümü.

Tr – **1.** Dərvişlərin 40 gün müddətində özlərinə tətbiq etdikləri zəhmətli və pəhrizli zaman. **2.** Zəhmət, sıxıntı, əziyyət. **3.** İpək, yun, pambıq kimi sap ve ip yumağı. **4.** Yay kirişi.

ÇİM

Az – **1.** Toprağın, kökləri bir birinə keçmiş otlar bitmiş olan üst tabakası. **2.** Üstü sulak yerlərdə biten bitkilərlə örtülmüş sulu çamur katı. **3.** Saf, karışığı olmayan veya çox az olan. **4.** Baştan başa, büsbütün.

Tr – Bağçaların yaşılşdırılmasına istifadə edilən çoxillik bitgi (*Lolium*).

ÇİMMEK / ÇİMMƏK

Az – Yıkanmaq, banyo yapmaq.

Tr – Suya bütün vücuduyla girib çıxmaq.

ÇİT

Az – Pamuktan dokunmuş basma.

Tr – **1.** Çəpər. **2.** Baş örtüyü. **3.** Bkz. Az.

ÇİY

Az – Çiğ.

Tr – Şeh, şəbnəm.

ÇÖL

Az – **1.** Dışarı, eşik. **2.** Tarla. **3.** Bkz. Tr.

Tr – Qumluq, susuz geniş ərazi, səhra.

ÇÖP

Az – **1.** Saman inceliğinde her hangi bir dal veya tahta parçası. **2.** Boğazda (genelde çocuklarda) ilişip kalan kemik, çekirdek kabuğu vs. kırıntısı. **3.** Çöp şeklinde mikrop.

Tr – 1. Bkz. Az¹. **2.** Zibil.

ÇÖPÇÜ

Az – Eski zamanlarda çocuğun boğazında kalmış kemik vs. çıkarmakla meşgul olan ara hekimi.

Tr – Evlərdən zibilləri yığan və ya küçələri süpürən işçi, süpürgəçi, zibil təmizləyən.

ÇÖREK / ÇÖRƏK

Az – 1. Ekmek. **2.** Genellikle yemek.

Tr – 1. Az yağlı, şirin, kövrək çörək. **2.** Bir çox cismin təkər şəklində görünən üzü.

D

DAĞAR

Az – 1. Sığır derisinden yapılan torba **2.** Eskiden kaytan örmek için kullanılan, içine eski şeyler veya sıkıca yün doldurularak bağlanan meşin yastık. **3.** Kibirli, kendinden razı.

Tr – Ağzı geniş, dibi dar gil qab.

DAĞDAĞA

Az – 1. Yersiz endişe, telaş ve ıstırap, korku, heyecan; Bkz.: Tr. **2.** Dert, kaygı, endişe, düşünce. **3.** Yoldan çıxaran, baştan çıxaran şey. **4.** Küçük tahta parçasından yapılan ve döndürürken uğultulu bir ses çıkaran çocuk oyuncağı, fırıldak.

Tr – Tappılıt, gurultu, səs-küy.

DAİRE / DAİRƏ

Az – 1. Bir çemberin içinde kalan düzlem parçası. **2.** Bir şeyin yayıldığı ve etkilediği saha.

Tr – 1. Mənzil. **2.** İdarə. **3.** Bkz. Az¹.

DAL

Az – 1. Arka, sırt. **2.** Aksi taraf, karşı taraf. **3.** Arka tarafdada olan. **4.** Akibet, son nefes. **5.** Geri. **6.** Bkz. Tr².

Tr – 1. Budaq. **2.** Qol, bölüm. **3.** Çılpaq, yalın. **4.** Bkz. Az¹.

DALAN

Az – 1. Sokak kapısından heyete giden üstü örtülü veya açık yol. **2.** İki komşu ev arasında olan ve bir tarafı heyet kapısına çıkan dar yol.

Tr – 1. Lobbi. **2.** Forma, şekil.

DAMLAMAK / DAMLAMAQ

Az – 1. Damla damla akmak, dökülmek. **2.** İçeri tıkmak, hapsetmek.

Tr – Damcılamaq.

DANIŞMAK / DANIŞMAQ

Az – Konuşmak.

Tr – Məşvərət etmək, məsləhət almaq.

DEVAMLILIK / DAVAMLILIQ

Az – Sağlamlık, muhkemlik, dayanıklılık.

Tr – Süreklilik, arası kəsilməzlik, ardıcılıq.

DEVAMSIZ / DAVAMSIZ

Az – 1. Dayanısız, muhkem olmayan, sağlam olmayan. **2.** Zayıf, tahammülsüz. **3.** Çabuk dağılan, çabuk yırtılan, çabuk bozulan. **4.** Çok sürmeyen, çabucak biten, sürekliliği olmayan.

Tr – 1. Davam etmeyen. **2.** İşinə düzgün davam etməyən.

DAYAK / DAYAQ

Az – 1. Üzerine bir şey berkidilmek için veya kurula bilmek için düzeldilmiş yer, özül. **2.** Destek ola bilecek bir şey. **3.** İstinad edilecek adam, şey; yardım, hamî. **4.** Bkz. Tr².

Tr – 1. (Bir insan və ya heyvanı) döymək işi, kötək. **2.** Bir şeyin yıxılmaması üçün dayadılan ağac. **3.** Evlərin qapılarının açılmaması üçün qapının arxasına qoyulan qol, dəstək.

DAYANMAK / DAYANMAQ

Az – 1. Bir yere yaslanmaq. **2.** Rast gelmək, rastlaşmaq. **3.** Hareketsiz duruma gelmək; hareketini, işini durdurmaq. **4.** Gelip bir yerde durmaq, daha ileri hareket etmemək. **5.** Ayak üstə durmaq. **6.** Katlanmaq.

Tr – 1. Bkz.: Az¹. **2.** İstifadəsi uzun sürmək, möhkəm olmaq. **3.** Zərər görməmək, varlığını qorumaq. **4.** Birindən, bir şeydən güc almaq, etibar etmək. **5.** Müqavimət göstərmək. **6.** Dözmək. **7.** Çatmaq.

DEDE / DƏDƏ

Az – Ata.

Tr – 1. Baba (ata və ya ananın atası). **2.** Mövləvi təriqətində çilə doldurmuş olan dərvişlərə verilən ad.

DEDELİK / DƏDƏLİK

Az – Üvey baba.

Tr – 1. Babalıq, baba olma halı. **2.** Babaya yaraşan davranış.

DENK / DƏNG

Az – 1. Denk, eş. **2.** Cüzi bir miktar, bir tane. **3.** Değeri çok düşük para, bozuk madeni para. Bir yerden başka yere götürmək için bağ yapılan şey.

Tr – 1. Yük heyvanlarının sağ və soluna qoyulan iki yük parçasından biri. **2.** Yataq, yorğan, parça kimi əşyanın sarılıb bağlanması ilə əməklə gələn yük. **3.** Çəkicə eyni olan. **4.** Bərabər, tay.

DELİ / DƏNLİ

Az – Taneleri çok ve iyi olan.

Tr – **1.** “qədər” mənasında üstünlük dərəcəsi. **2.** Ağır başlı, sözləri və davranışları ölçülü olan biri.

DENSİZ / DƏNSİZ

Az – Tanesi olmayan veya az olan.

Tr – Davranışlarına diqqət etməyən, hörmətsizcə davranan.

DEPO

Az – **1.** Vagon ve lokomotiflerin durması ve tamiri için özel yer. **2.** İtfaiye arabasının durduğu yer.

Tr – **1.** Ambar. **2.** Bak.

DERÇ ETMEK / DƏRC ETMƏK

Az – Gazete veya dergide yayınlamak.

Tr – **1.** Almaq, toplamaq. **2.** Qeyd etmək.

DERMANSIZ / DƏRMANSIZ

Az – İlaçsız.

Tr – Gücü qalmamış.

DERZ / DƏRZ

Az – Biçilmiş tahıl bağlaması.

Tr – Divar daşlarının və ya kərpiclərin suvaqla doldurulub üzərindən mala çəkməklə düzəldilən aralığı.

DIĞDIĞI

Az – Çok degingen (adam).

Tr – Danışarkən “r” ları “q” kimi söyləyən (şəxs).

DIĞDIK / DIĞDIĞ

Az – **1.** Çok kuru. **2.** Dedi-kodu, arası kesilmeyen söz sohbet, tartışma.

Tr – Qohumun uzaq olduğunu anlatmaq üçün “dıǵdıǵımın dıǵdıǵı” ifadəsində keçir.

DİMDİK

Az – 1. Gaga. 2. Çok dik. 3. Ayak üstə durmuş halde.

Tr – 1. Bkz. Az^{2,3}. 2. Baş əyməyən, mətin.

DİNÇ / DİNC

Az – 1. Başkasını rahatsız etməyən, yalnız kendisiylə meşğul olan, sakit. 2. Barışsever. 3. Barış ortamında geçen.

Tr – Gücü və sağlamlığı yerində olan.

DİNMEK / DİNMƏK

Az – 1. Konuşmaq, söz söylemək. 2. Seslenmək, duyulmaq. 3. Azarlamak.

Tr – 1. Sona çatmaq, bitmək, durmaq. 2. Susmaq. 3. Kəsmək (yağış üçün).

DİŞLEK / DİŞLƏK

Az – 1. İsrırlaraq koparılmış bir parça. 2. Dişin yeri. 3. Dişlənmiş, dişlə koparılmış, diş yeri.

Tr – 1. Dişləri dışarıya doğru çıxıq olan biri. 2. Sözüni keçirən, işini gördürə bilən.

DOĞMAK / DOĞMAQ

Az – 1. Doğurmaq. 2. Çıkmak, görünmək (gök cisimleri hakkında). 3. Meydana çıkmak, ortaya çıkmak. 4. Bkz. Tr¹.

Tr – 1. Dünyaya gəlmək, doğulmaq. 2. Bkz. Az^{2,3}.

DOĞURMAK / DOĞURMAQ

Az – 1. Doğum zamanı yardım etmək. 2. Ortaya çıxmasına yol açmaq, sebep olmaq.

Tr – 1. Dünyaya bala gətirmək, doğmaq. 2. Bkz. Az².

DOLMUŞ

Az – 1. Dolu hale gelmiş, içinde boş yer kalmamış.
2. Dolukmuş.

Tr – 1. Boş yeri qalmamış. **2.** Tək tək sərnəşin alıb, dolduqdan sonra yola düşən kiçik nəqliyyat vasitəsi.

DON

Az – 1. Kadınların (bazen erkeklerin) üstlerine giydikleri uzun etekli elbise. **2.** Hava sıcaqlığının sıfırdan aşağı düşməsiyle suların buz tutması.

Tr – 1. Geyim. **2.** Bədən aşağı geyilən alt paltarı. **3.** At tükünün rəngi. **4.** Bkz. Az².

DÖNÜM

Az – Dönmək işi.

Tr – 1. 1000 m²lik sahə ölçüsü. **2.** Bkz. Az¹.

DUMAN

Az – Sis.

Tr – Tüstü.

DURUŞMA

Az – Bir şəkildə, tipte durma.

Tr – Məhkəmə ilcası.

DUYMAK / DUYMAQ

Az – 1. Hissetmək, duyu organlarının birisi vasitəsiylə duymak, kavramak, hissetmək. **2.** Sezmək, anlamak, idrak etmək, içine doğmaq.

Tr – 1. Eşitmək. **2.** Məlumat almaq, öyrənmək, xəbər almaq. **3.** Sezmək, fərq etmək, hiss etmək. **4.** Bkz. Az¹.

DÜĞÜN / DÜYÜN

Az – 1. Düğüm. **2.** Ağaçların dallarının ve budaklarının gövdeylə birləşdiyi yer. **3.** Halledilməsi zor mesele, çetrefilli

iş, karışıklık. **4.** Dert, keder, gam, kalp ağrısı. **5.** Şenlik, evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören.

Tr – Toy, evlənmə və ya sünnet münasibəti ilə keçirilən mərasim.

DÜŞMEK / DÜŞMƏK

Az – **1.** Kendi ağırlığının etkisi ile yere inmek, yukarıdan aşağıya inmek, dökülmek. **2.** Hayvan veya başka bir binikten yere inmek. **3.** Ayak üste duramaşarak yıkılmak. **4.** Kendini bir şeyin üstüne salmak, yıkmak yahut bir şeyin üstüne eğilmek. **5.** Sallanmak. **6.** Kendi kendine dökülmek. **7.** Bir yere gelerek orada geçici yerleşmek, kalmak, misafir olmak. **8.** Yağmak. **9.** Yönelerek bir yere veya bir şeyin üzerine yayılmak, inmek, saçmak, gelmek. **10.** Paylaşırma, tayin neticesinde bir yere tayini çıkarmak. **11.** Tesadüfen veya bilerekten bir şeyin içinde olmak, kendini bir şeyin içinde görmek. **12.** Başlamak, yetişmek. **13.** Başlamak, kopmak. **14.** Başlamak, girişmek, ikdam etmek. **15.** Meydana gelmek, olmak. **16.** Ulaşmak. **17.** Derecesi, şiddeti, seviyesi, miktarı vs. azalmak, eksilmek, zayıflamak, inmek. **18.** Yitirmek, kaybetmek. **19.** Yorgunluktan, soyuktan vs. den uyuşmak. **20.** Tesadüf etmek, rastlamak. **21.** Şansına çıkmak, kısmeti olmak. **22.** Yetmek. **23.** Hayrı olmak, hayır vermek, faydası olmak, yardımı olmak, yaramak. **24.** Uygun olmak, münasip olmak, yakışmak. **25.** Sayılmak. **26.** Ait olmak, üzerine yük olmak, yüklenmek, üzerinde kalmak. **27.** Her hangi bir durum, şart içinde olmak; düçar olmak. **28.** Avara dolaşmak, boşu boşuna yürümek, gezmek. **29.** Bu veya diğer duyguya kapılmak, onun hevesinde olmak, bir şeyin hayalinde olmak. **30.** Önce, arkasınca veya beraberinde gitmek. **31.** Bir şey için hedef olmak. **32.** Geçmek. **33.** *mec* Çok düşkün bir hal almak, cismen zayıflamak, ihtiyarlamak. **34.** Vuku bulmak, yerleşmek. **35.** Oluşmak, salınmak. **36.** Sataşmak, çarpmak, görmek. **37.** Yayılmak, duyulmak. **38.** İlk defa yem yemeğe başlamak. **39.**

Düşdükce şeklinde - tesadüf ettikce, rastlandıkca. **40. Düşende** şeklinde - zaman, fırsat, imkan bulanda, yeri geldikce, bazen.

41. Düşse şeklinde - tesadüf etse, rastlansa, imkan olsa.

Tr – 1. Cazibə qüvvəsi ilə boşluqda, yuxarıdan aşağıya enmək. **2.** Durduğu, olduğu, tutulduğu yerdən ayrılaraq və ya dayağını, tarazlığını itirərək yuxarıdan aşağıya enmək. **3.** Yerə yıxılmaq, yerə sərilmək. **4.** Qəza nəticəsində yerə çırpılmaq (hava nəqliyat vasitələri üçün). **5.** Aşağı sallanmaq (Əyinə gen gələn paltar üçün). **6.** Yağmaq. **7.** Vurmaq, dəymək, rastlamaq. **8.** Vaxtı çatmadan (Ölü) doğmaq. **9.** Aradan çıxmaq, əksik qalmaq. **10.** Çıxmaq, əksiltmək. **11.** Bir məcburiyyət səbəbi ilə olduğu yerdən ayrılmaq, getmək. **12.** İfrat bir maraq və ya sevgi göstərmək. **13.** Uğramaq, qapılmaq. **14.** Uyğun gəlmək. **15.** Yaraşmaq. **16.** Tapşırığı və ya səlahiyyəti içində olmaq. **17.** Olmaq. **18.** Biri ilə yaşamaq, çalışmaq, birlikdə olmaq vəziyyətində qalmaq. **19.** Bir paylaşma nəticəsində payına ayrılmaq. **20.** Pis bir səbəblə istəmədən bir yerdə olmaq. **21.** İş başından uzaqlaşdırmaq. **22.** Sür'əti, gücü, dəyəri azalmaq. **23.** Əksilmək, azalmaq (istilik və təzyiq üçün). **24.** Düşgünləşmək. **25.** Bir yerə gözlənmədən gəlmək, damlamaq, təsadüfən gəlmək. **26.** Müəyyən zamana rastlamaq. **27.** Fürsət düşmək. **28.** Olmaq, mənfi bir vəziyyətdə düşmək. **29.** Müharibədə müdafiəsiz vəziyyətdə qalaraq təslim olmaq. **30.** Yerimək, birlikdə (qabağında, arxasında, yanında) gəlmək. **31.** Örəşmək, adət etmək, mübtəla olmaq.

E / Ə

EĞLEŞMEK / ƏYLƏŞMƏK

Az – Oturmaq.

Tr – 1. Zamanı boşuna keçirmək. **2.** Bir yerdə yaşamaq.

EHLİYET / ƏHLİYYƏT

Az – 1. Liyakat, iktidar, yapabilme gücü, her hangi bir konuda yeter olma. **2.** Evcilleştirme, ehlileştirme, insana alışdırma.

Tr – 1. Ustad. 2. Sürücülük vəsiqəsi.

EL

Az – 1. Ülke, yurt. 2. Halk, ahali.

Tr – 1. Bkz. Az. 2. Yad.

EL OĞLU

Az – Bir memlekətdən olan, yurddaş.

Tr – 1. Yad. 2. Yeznə, ər.

ERBAP / ƏRBAB

Az – 1. Ağa, sayın, cənab, saygın birinin lakabı. 2. Bazen şaka veya dalğa keçmək məqsədilə söylenir.

Tr – Bir işdən anlayan, bir işi yaxşı görən adam.

ERİK / ƏRİK

Az – Kaysı.

Tr – Gavalı.

ERİŞ / ƏRİŞ

Az – Halı veya başka dokunan şeylerde uzunluğuna bir birine eşıit ve paralel dokunan ipler, ariş.

Tr – 1. Çatma, qovuşma. 2. Yetişmə. 3. Fövqəlbəşər müqəddəs bir mərhələyə çatma.

ERKE / ƏRKƏ

Az – Çocuk, tıfıl.

Tr – 1. Enerji. 2. İş bacarma gücü, bir müqaviməti qırma gücü.

ESBAP / ƏSBAB

Az – 1. Silah / Alet. 2. Bkz. Tr.

Tr – Səbəblər.

ESTAĞFURULLAH / ƏSTƏĞFÜRULLAH

Az – “Haşa, Allah göstermesin, asla katiyen, hiçbir zaman, asla öyle şeye razı olamam” anlamında söyleniyor.

Tr – Təşəkkür edilən və ya təriflənən şəxsin nəzakətlə və təvazökarcasına söylədiyi söz.

EŞİK

Az – Dışarı.

Tr – **1.** Qapı boluğunun alt yanında olan alçaq pillə. **2.** Qapı ağzında adımın qoyula biləcəyi yer. **3.** Başanğic yeri, başanğic nöqtəsi, yaxını. **4.** Simli çalğı alətlərində simlərin altındaki körpü.

EŞMEK / EŞMƏK

Az – **1.** Kazımak, kazarak açmaq, çukurlaşdırmaq (*toprağı, kumu* vs.). **2.** Burmaq, kıvrımaq. **3.** Parmakla hazırlamaq, sarmak (*tütüün* vs.) **4.** İp örmək. **5.** Aramaq, yoklamak, karışdırmaq. **5.** Yakası kürklü, kısa kollu kadın giyimi, elbisesi.

Tr – **1.** Torpağı və ya torpaq kimi yumuşaq bir şeyi bir az qazmaq. **2.** Araşdırmaq, tədqiq etmək.

ETEK / ƏTƏK

Az – Giyisinin belden aşağıda kalan bölümü.

Tr – **1.** Tuman. **2.** Bkz. Az.

ETEKLEMEK / ƏTƏKLƏMƏK

Az – **1.** Eteyindən tutmaq, tutaraq durdurmaq. **2.** Eteyine toplamak. **3.** Yalvararaq rica etmək, rastlayaraq yakasını bırakmamak. **4.** Yarısını geçmek, yürümək, gitmək (*yol*). **5.** Etek sallayaraq havalandırmaq.

Tr – **1.** Birinin ətəyini öpmək və ya öpür kimi göstərmək. **2.** Yaltaqlanmaq.

EYER / ƏYƏR

Az – Eđer.

Tr – Yəhər.

EZA / ƏZA

Az – **1.** Yas, matem. **2.** Eziyet, zahmet, meşakkat, cefa. **3.** Aza, uzuvlar, organlar. **4.** Üye(ler).

Tr – **1.** Kədər. **2.** Bkz. Az⁴.

F

FAL

Az – **1.** Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kağıdı, kahve telvesi, el gibi şeylere bakarak anlam çıkarma. **2.** Şans, baht, talih. **3.** Fol.

Tr – Bkz. Az¹.

FAMİLYA

Az – Soyad.

Tr – **1.** Ailə. **2.** Fəsilə.

FARAŞ

Az – **1.** Zamanından, mevsiminden önce, tez ekilen. **2.** Zamanından önce doğan (*evcil hayvanlar hakkında*). **3.** Tez olgunlaşan, tez büyüyen.

Tr – Xəkəndaz.

FEN/FƏNN

Az – **1.** Bilim alanı, eğitim objekti. **2.** Bilim, teknik, bilgi. **3.** Bkz.Tr³.

Tr – **1.** Fizika, riyaziyyat, kimya və biologiyaya verilən ümumi ad. **2.** Bilik. **3.** Fənd, hiylə, hiyləgərlik.

FERAĞ / FƏRAQ

Az – Ayrılıq, hicran, firkat.

Tr – 1. (Bir şeydən) Çəkilmə, əl çəkmə, tərک etmə. **2.** (Bir mülkü) Başqasının üstünə keçirmə.

FERSİZ / FƏRSİZ

Az – Elindən iş gəlməyən, beceriksiz, kabiliyetsiz.

Tr – Donuk, cansız (*işiq, göz*).

FERZ / FƏRZ

Az – 1. Tahmin, ihtimal. **2.** Farz.

Tr – Şahmat oyununda vəzir.

FIRÇALAMAK / FIRÇALAMAQ

Az – Temizləmək və parlatmaq için fırça ilə sürtmək.

Tr – 1. Bkz. Az. **2.** (*ovçuluqda*) Sıx meşədən keçmək. **3.** (*məcəzi*) Özündən aşağı səviyyədə olan birinə acıqlanmaq.

FIRILDAK / FIRILDAQ

Az – Dolap, düzen, hile.

Tr – 1. Küləklə fırlanan uşaq oyuncağı. **2.** Mətbəx pəncərəsinə taxılan ventilyator. **3.** Bkz. Az.

FIRLATMAK / FIRLATMAQ

Az – 1. Döndərmək. **2.** Bkz. Tr.

Tr – Sür'ətlə atmaq, olduğun yerdən çölə atmaq.

FISILDAMAK / FISILDAMAQ

Az – Fısıltı (Bkz. Az) sesi çıxarmak.

Tr – Pıçıldamaq, başqasının eşidmədiyi qədər alçaq səsle danışmaq.

FISILTI

Az – Ağır nefes alan kişinin bir birinə kapanmış dişləri arasından çıxardığı ses, fis fis sesi.

Tr – Pıçıltı, alçaq səsle danışarkən çıxan səs.

FİŞKIRIK / FİŞQIRIQ

Az – Islık, bazı kus ve hayvanların çıkardığı ıslığa benzer ses.

Tr – **1.** Su fışqırmağa yarayan vasitələrin ümumi adı. **2.** Fontan.

FİLİZ

Az – Ocaktan çıxarılmış, henüz işlenmemiş, eritilmemiş ham maden, cevher.

Tr – **1.** Pöhrə. **2.** Bkz. Az.

FİT

Az – Islık.

Tr – Birini başqasına qarşı qızışdırma, təhrik.

FİTLEMEK / FİTLƏMƏK

Az – **1.** Islık çalmaq. **2.** Bkz. Tr.

Tr – Birini başqasına qarşı qızışdırmaq, təhrik etmək.

FON

Az – Üzerinde şekil çizilen esas renk, zemin, ton.

Tr – **1.** Fond (Müəyyən bir iş üçün lazım olduqca xərclənmək üçün ayrılıb işlədilən pul). **2.** Bkz. Az.

FORS

Az – İddia, kibir.

Tr – **1.** Dövlət başçısının olduğu yerlərə, admiralların çalışdıqları quruluşlara, generalların qarnizonlarına və bu şəxslərin məşinlərinə çəkilən üç və ya dörd guşəli bayraq. **2.** Söz keçmə, hörmət.

FORSLU

Az – Çalınmış, havalı, kibirli.

Tr – Sözü keçən, güclü.

G / Q

GALA / QALA

Az – 1. Kale 2. Ceza evi. 3. Bkz. Tr^{1,2}.

Tr – 1. Rəsmi bir mərasimdən sonra verilən böyük və təntənəli konsert, şənlik. 2. Premyera, ilk tamaşa.

GALOŞ / QALOŞ

Az – Ayağı rutubət və balçıktan korumak üçün adeta çizmə vs. üstündün geyilən lastik ayakkabı.

Tr – Dabanı taxta dəri ayaqqabı.

GAMZE / QƏMZƏ

Az – Naz, işve, çılğın baxış.

Tr – 1. Bəzi insanların çənələrində, yanaqlarında təbii olaraq olan və ya güdükləri zaman görünən kiçik çuxur. 2. Yan baxış, göz süzmə, sitəmli baxma.

GAR / QAR

Az – Kar.

Tr – Vağzal.

GARAJ / QARAJ

Az – 1. Otomobil, vagon gibi taşıtların konulduğu üstüörtülü yer. 2. Otobillerin bakım ve onarım yapıldığı yer.

Tr – 1. Avtovağzal. 2. Bkz. Az^{1,2}.

GARDIROP / QARDEROB

Az – 1. Toplumsal binalarda (tiyatro, restoran vs.) üst giyisileri saxlamak için özel yer. 2. Bkz. Tr².

Tr – 1. Şifoner. 2. Bir adamın sahib olduğu bütün paltarlar.

GARNİTÜR / QARNİTUR

Az – Bir iş için gereken şeylər takımı.

Tr – 1. Hər hansı bir şeyi ona uyğun keyfiyyətdə tamamlayan obyekt. **2.** Paltarları bəzəmək üçün əlavə olunan şey, bəzək. **3.** Ət və ya balıq kimi əsas yeməyin yanına əlavə olunan tərəvəz, kartof kimi yeməklər, qarnir.

GAYDA / QAYDA

Az – Kaide, kural.

Tr – Zurnalı və tuluqlu bir çalğı aləti.

GAZ / QAZ

Az – 1. Normal basınç ve sıcaklıkta olduğu gibi kalan, içinde bulunduğu kabın her yanına yayılmak ve bu kabın iç yüzeyinin her noktasına basınç yapmak özelliğinde olan akışkan madde. **2.** Kaz.

Tr – 1. Bkz. Az¹. **2.** Tül; ~ **bezi** Tənzif.

GAZ YAĞI / QAZ YAĞI

Az – Kaz yağı.

Tr – Kerosin.

GEBE / GƏBƏ

Az – Büyük halı.

Tr – Hamilə.

GELİNCİK / GƏLİNCİK

Az – Kukla, oyuncak bebek.

Tr – Lalə.

GEZEGEN / GƏZƏGƏN

Az – 1. Çok gezen kimse. **2.** Kötü yola düşen kadın.

Tr – Planet, səyyarə.

GICIK / QICIQ

Az – 1. Organizma veya onun bir kısmına dış ortamın etkisi neticesinde oluşan taharrüş hali. **2.** Boğazda duyulup askırtan, öksürten yakıcı kaşıntı.

Tr – 1. Bkz. Az². 2. Sözləriylə, davranışlarıylə qarşısındakını hirsləndirən, sıxan şəxs.

GIDIK / QIDIQ

Az – Vücudun bir tarafında parmaq vs. ilə dokununca meydana gələn gülme.

Tr – Çənə altı, gərdən.

GIR / QIR

Az – 1. Petrol kalıntılarından hazırlanan, damlara, kaldırımlara vs. salınan siyah rəngli katı maddə. 2. Kır.

Tr – 1. Söz, laqçırtı. 2. Yalan, uydurma. 3. Dayaz quyudan su çəkmək üçün bir ucu qarmaq şəkilli ağac. 4. Naz, qəmzə, işvə.

GOL / QOL

Az – 1. Kol. 2. Futbolde topun kaleye sokulmasıyla kazanılan sayı. 3. Ağaç dalı. 4. Esas bir şeydən, ana çizgiden ayrılan kısım. 5. Cinah, taraf, semt. 6. İmza. 7. Giyisinin kolu saran bölümü.

Tr – Bkz. Az².

GÖĞEM / GÖYƏM

Az – Ekşi bir meyvə türü.

Tr – Yaşıl çalan moruğu rəng.

GÖRÜŞ

Az – 1. Randevü. 2. Bir olay və ya düşünce üzərində varılan yargı, fikir. 3. Buluşma.

Tr – 1. Gözlə bir şeyi idrak etmə bacarığı. 2. Bkz. Az². 3. (həbsxana, xətxana üçün) Ziyarət.

GÖZALTI

Az – 1. Sonradan almaq və ya kocaya vermək üçün düşünülen kız və ya gənc. 2. Başkasına hissettirmədən, gizlicə (*bakmak*).

Tr – Birinin hüquq mühafizə orqanlarında bəlli bir yerdə bəlli bir sürədə tutulması.

GÖZE / GÖZƏ

Az – Sulak, nemli çayırlıq, otluk, yeşillik yer, rutubətli çimenlik.

Tr – Hüceyrə.

GÖZLEME / GÖZLƏMƏ

Az – Bekleme.

Tr – **1.** Müşahidə. **2.** Sacda və ya yağda qızardılan şirin və ya duzlu xamırdan hazırlanan yemək.

GÖZLEMEK / GÖZLƏMƏK

Az – Bir şeyin olmasını veya bir kimsenin gelmesini beklemək, intizar etmək.

Tr – **1.** Bkz. Az. **2.** Diqqətlə baxmaq, müşahidə etmək. **3.** Tədqiq etmək, araşdırmaq. **4.** Gizlicə baxmaq.

GÜCENMEK / GÜCƏNMƏK

Az – **1.** Güç sarf etmək, ıkmak, gücünü zorlamak. **2.** Çalışmaq, çaba sarf etmək, çox çalışmaq.

Tr – Birisinin gözlənilməyən bir davranışı və ya sözü qarşısında incimək.

GÜL

Az – **1.** Çiçək (konuşmada gül anlamında da istifadə edilir). **2.** Buhara derisinin üzerindəki ince kıvrımlar, kıvrıclar. **3.** Dokuma şeylərin, halı, kilim vs. üzərində olan süslər. **4.** Ekmək üzərində kiçik kiçik yanıklar, yanık kabarcıkları. **5.** Kızıl hastalığının ən şiddətli anındakı serpintileri. **6.** Koyun hastalıklarından birinin adı. **7.** Sevgili, kıymətli, dəyərli, hürmet göstərilən adam. **8.** Gülüm şeklinde: Sevgili, dəyərli, hürmet göstərilən birinə seslenme şekli. **9.** Güzel, alımlı.

Tr – Qızılgül.

GÜLDESTE / GÜLDƏSTƏ

Az – Gül, çiçək destesi, demet.

Tr – Antalogiya.

GÜLLE / GÜLLƏ

Az – Kurşun.

Tr – Top mərmisi.

GÜMRAH

Az – **1.** Kıvrak, sağlam, sıhhatlı, kuvvetli. **2.** *eski* Yolunu şaşırmış, doğru yoldan sapmış.

Tr – (*Su, saç, sə kimi bir yerdən çıxan şeylər üçün*) Bol, sıx, çox, gur.

GÜNAH

Az – **1.** Bkz. **Tr.** **2.** Suç.

Tr – Dinə görə qəbahət sayılan davranış.

GÜNÜ

Az – **1.** Birinci eşin (karının) üstünə alınan ikinci veya üçüncü eş, böyle ailedeki karılardan her biri. **2.** Düşman, rakib.

Tr – Qısqanclıq, paxıllıq, həsəd.

GÜTMEK / GÜDMƏK

Az – **1.** Gizlice birinin dalınca bakmaq, gözlemek. **2.** Korumak, mühafizə etmək.

Tr – **1.** Otarmaq. **2.** Bir düşüncəni, bir duyğunu, bir ideali gerçəkləşdirməyə çalışmaq.

H

HAM

Az – Havlarken köpeğin çıkardığı ses.

Tr – Xam.

HASAR

Az – Taştan, tuğladan vs. yapılan duvar, set, hisar.

Tr – Hər hansı bir hadisənin nəticəsində əmələ gələn sınıma, qırılma, tökülmə, yıxılma kimi zərər.

HERİF / HƏRİF

Az – **1.** Tanış olmayan, şüphemli birisi. **2.** Çok bilmiş, tez anlayan, uyanık. **3.** Hafif küfür anlamında kullanılır. **4.** Oyundaş. **5.** Sırdaş, arkadaş (*eski edebiyatta*). **6.** Rakip anlamında.

Tr – **1.** İnanılmayan, aşağı görülən şəxs. **2.** Kişi, ər.

HEVENK / HƏVƏNG

Az – Havan.

Tr – Bir ipə keçirilmiş və ya bir birinə bağlanmış yaş meyvə və ya sebzə bağı, dəstə.

HİN

Az – Kümes, pin.

Tr – **1.** Zaman, zəmanə. **2.** Açıq göz, cin fikirli şəxs.

HİNDİ

Az – Kızılderili.

Tr – Hinduşka, loş, hindtovuğu, hindxoruzu.

HİS

Az – Hiss.

Tr – Hiss, duyğu.

İ

İMALE / İMALƏ

Az – **1.** Mideyi temizlemek gayesiyle kalın bağırsağa sıvı verme. **2.** Bir sıvıyı kalın bağırsağa ileten, zerk eden alet. **3.** Aruz vezniyle yazılmış şiirlerde kısa okunması gereken

işaretin (hereke) vezne uyması için suni olarak uzatılmasından ibaret vezin noksanlığı, kısa heceyi uzun okuma.

Tr – 1. Bir tərəfə yatırma, əymə. 2. Bkz. Az³.

İNAK / İNAQ

Az – Çocuklarda gırtlak iltihabı, difteri hastalığı.

Tr – Doqma, ehkam.

İT

Az – Bkz. Tr¹.

Tr – 1. Köpək. 2. İtələmək.

İTİLMEK / İTİLMƏK

Az – Çıkıp gitmek, çekip gitmek, uzaklaşmak, gözden kaybolmak.

Tr – İtələnmək.

İTMEK / İTMƏK

Az – Kaybolmak.

Tr – İtələmək, bir şeyi güc tətbiq edərək irəliyə doğru hərəkət etdirmək.

İZİN/İZN

Az – Bir şey yarmak için verilen veya alınan özgürlük, müsaide.

Tr – 1. Bkz. Az. 2. Məzuniyyət.

J

JİLET

Az – Ceketin altından giyilen kısa, kolsuz ve yakasız giyim eşyası, yelek.

Tr – Ülgüc.

JURNAL

Az – 1. Dergi. **2.** Olayları vs. muntazam bir şekilde kaydetmək için kullanılan defter.

Tr – Birisi haqqında hökümət idarələrinə və ya onun nümayəndələrinə gizli olaraq verilən məlumat, donos.

K

KABAK/QABAQ

Az – 1. Ön. **2.** Bir çox türleri olan bir bitki (*Cucurbita*). **3.** Evvel, ileri. **4.** Karşı taraf.

Tr – Bkz. *Az*².

KABAKLAMAK / QABAQLAMAQ

Az – 1. Önlemek, bir hadisenin olmasına mani olmaq için önceden tedbir almak. **2.** Önünü kesmək, önünde durup gitməgə koymamak. **3.** Başkasının yapmak istediğini ondan önce yapmak yahut söylemək istediğini ondan önce söylemək.

Tr – Budamaq (*ağaçları*).

KABAKLAŞMAK / QABAQLAŞMAQ

Az – Karşılaşmaq.

Tr – Saçları tökülmək, dazlaşmaq.

KABAKLIK / QABAQLIQ

Az – 1. Kadınların alınlarına vurdukları altın, gümüş vs. den süs. **2.** Önlük. **3.** Kabak ekilmiş yer.

Tr – 1. (*Qarpız, qovun üçün*) Kallıq. **2.** (*baş üçün*) Tüksüzlük, dazlıq. **3.** Biliksizlik.

KABAN / QABAN

Az – Vahşi domuz.

Tr – 1. Dik yoxuş. **2.** Təpə. **3.** Qıçları örtən, paltoya bənzəyən paltar.

KAÇ / QAÇ

Az – Koş.

Tr – **1.** Hər hansı bir şeyin miqdarını soruşmaq üçün sual sifəti, nəçə. **2.** (*Sual cümləsi olmayanda*) Bir çox.

KALAK / QALAQ

Az – Üst üste yığılmış, yığın halində olan şey.

Tr – **1.** Burun, burun ucu. **2.** Gəlin tacı. **3.** Təzək yığını.

KALBİ / QƏLBİ

Az – Yüksək, yüce.

Tr – İçdən, ürəkdən, könüldən (gələn).

KANAT

Az – Elyaf veya metal simlerden yapılmış çok sert kalın ip.

Tr – Qanad.

KANDIRMAK / QANDIRMAQ

Az – Anlatmaq.

Tr – **1.** Söylənilən sözün doğruluğuna inanmaq. **2.** Aldatmaq. **3.** İçmə, yemə istəyini təmin etmə.

KANMAK / QANMAQ

Az – Anlamak.

Tr – **1.** Söylənilən şeyin doğruluğuna inanmaq. **2.** (şirin sözlərə) Aldanmaq. **3.** Bir ehtiyacını, bir istəyini kifayət qədər təmin etmək, doymaq. **4.** Kifayətlənmək.

KANMAZLIK / QANMAZLIQ

Az – Anlamamazlık, düşüncesizlik, terbiyesizlik.

Tr – Ehtiyacını və ya istəyini kifayət qədər ödədiyi halda az saymaq.

KAP

Az – Mısır, elma vs. meyveleren yeyilmeyen kısmı, kalığı.

Tr – 1. Qab. 2. Qapaq, cild.

KAPAN/QAPAN

Az – Ağır şeyləri tartmaq üçün böyük terazi.

Tr – 1. Bəzi heyvanları tutmaq üçün istifadə edilən, heyvanın ağızının dəyməsiylə işləyən tələ. 2. Hiylə.

KARA / QARA

Az – 1. Siyah. 2. Yazı, hat, harf. 3. Kötü, uğursuz, gam getirici. 4. Yas, matem anlamında. 5. Bkz. Tr¹. 6. Pilavın üzerine konulan huruş.

Tr – 1. Yer üzünün dənizlə örtülü olmayan tərəfi, torpaq. 2. Ən tünd rəng, siyah.

KARA BAŞ / QARABAŞ

Az – Hizmetçi kadın.

Tr – 1. Rahib, keşiş. 2. Evlənməmiş, evlənmək istəməyən kişi. 3. Çoban iti. 4. Bir bitki növü (*Lavendula staechas*).

KARA GÖZ / QARAGÖZ

Az – Gözleri siyah.

Tr – 1. Dəvə dərisindən kəsilib boyanmış insan fiqurlarının ağ bir pərdə üzərinə arxadan işıq verərək, əks etdirmə yoluyla oynanan oyun. 2. Ağ ətli bir balıq (*Sargus sargus*).

KARAGÖZLÜK / QARAGÖZLÜK

Az – ~ **etmək**. Yalandan ağlamak, aldatmaq üçün kendini ağlayan göstərmək.

Tr – Güldürüb, əyləndirəcək davranış.

KARI / QARI

Az – 1. İhtiyar kadın. 2. Bkz. Tr. 3. Acımasız, hileli, gaddar, kinli (adeta “düşman” kelimesiylə birlikte kullanılıyor).

Tr – Bir kişinin evlənmiş olduğu qadın, arvad.

KART / QART

Az – 1. Oyun kağıdı. 2. Bkz. Tr¹.

Tr – 1. Gəncliyi və körpəliyi qalmamış. 2. Düzgün kəsilmiş, incə karton parçası. 3. Vizitka. 4. Açıq məktublaşmada istifadə edilən karton parçası.

KASA

Az – Kâse.

Tr – Kassa.

KASIM / QASIM

Az – Bir erkek adı.

Tr – Noyabr (*ayı*).

KASNAK / QASNAQ

Az – 1. Sağalmak üzere olan yaranın yüzeyində oluşan kabuk. 2. Kalbur, elek ve tef gibi şeylerin tahta çemberi.

Tr – 1. Enli çənbər. 2. Bkz. Az². 3. Naxış işləmək üçün parçanı gərməyə yarayan taxta çənbər.

KATI / QATI

Az – Derişik.

Tr – Bərk.

KATIK / QATIQ

Az – Yoğurt.

Tr – Çörəklə qarın doydurmaq lazım olduğunda çörəklə yeyilən pendir, zeytun, halva kimi yemək.

KATIKLAMAK / QATIQLAMAQ

Az – Yoğurt katmaq, yoğurt sürmək, yemeğin üstünə yoğurt tökmək.

Tr – **1.** Qatıq etmək (Çörəyin çox, yeməyin az olduğu hallarda yeməyi ölçülü yemək). **2.** Şorbaya qatıq tökmək.

KATILAŞMA / QATILAŞMA

Az – Derişikləşmə.

Tr – Maye haldan bərk hala keçmə.

KATILIK / QATILIQ

Az – Konsantrasyon.

Tr – Bərk olma halı, bərklik.

KATKI / QATQI

Az – Bir şeye katılan başqa bir madde.

Tr – **1.** Bir işin görülməsində əmək, bilik, pul v.s. ilə iştirak etmə, yardım. **2.** Aşqar, Bkz. Tr.

KAVAL / QAVAL

Az – Tef, zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalğı.

Tr – Qamışdan düzəldilən, çox vaxt çobanların çaldığı, pərdəli böyük düdük.

KAYIRMAK / QAYIRMAQ

Az – **1.** İmal etmək, üretmek. **2.** Yapmak. **3.** Tamir etmək, onarmak. **4.** İş yapmak, bir işle meşgul olmak.

Tr – **1.** Himayə etmək, əlindən tutmaq. **2.** Birini, başqaların və ya işin zərəri bahasına dəstəkləmək, haqsız yerə işini asanlaşdırmaq.

KAYMA / QAYMA

Az – Büyük taş parçası.

Tr – **1.** Sürüşmə. **2.** Hər hansı bir səbəbdən kadrın atlanması və ya görüntünün pərdəyə tam olaraq gəlməməsi.

KAYMAK / QAYMAQ

Az – Sütün yüzündə zar durumunda toplanan açıq sarı rənkli, koyu yağlı katman.

Tr – **1.** Bkz. **Az.** **2.** Sürüşmək, yer dəyişmək. **3.** Xizək sürmək.

KAZAK / QAZAQ (QAZAX)

Az – **1.** Türk soyundan olan bir halk və bu halkdan olan kimse. **2.** Rusyada ayrı bir sınıf oluşturan atlı asker. **3.** Azərbaycan'da bir şəhər.

Tr – **1.** Bkz. **Az**^{1,2}. **2.** Qollu, başdan keçirilərək geyilən, hörmə paltar, jaket **3.** Arvadına söz keçirə bilən, dediyini etdirə bilən kişi.

KAZAMAT / QAZAMAT

Az – Ceza evi.

Tr – Bombalardan qorunmaq üçün yerin altında qazılmış sipər, sığınacaq.

KAZIK / QAZIQ

Az – Kazılmış, çukur.

Tr – **1.** Torpağa çaxılmaq üçün hazırlanan, ucu iti çubuq. **2.** Dirək. **3.** Alverdə aldadılma.

KAZINTI / QAZINTI

Az – **1.** Yer altından kazılarak çıxarılan maden və mineraller. **2.** Yazının kazılmış yeri.

Tr – **1.** Qazılaraq çıxarılan parça. **2.** Kağızın üstündə qazıma işi.

KELEK / KƏLƏK

Az – **1.** Bkz. **Tr**^{1,3}. **2.** Aldatma, hiylə.

Tr – **1.** Yetişməmiş xam qovun. **2.** Yer yer çılpaqlığı və ya boşluğu olan. **3.** Tüksüz. **4.** Axmaq.

KEMAN / KAMAN (-ÇA)

Az – 1. Yay. 2. Kemeñçe.

Tr – 1. Bkz. Az¹. 2. Skripka.

KENDİ / KƏNDİ

Az – 1. İçinde tahıl, un vs. saklamak için tahta yahut kilden yapılmış kap. 2. *eski* Bkz. Tr.

Tr – Öz.

KENT / KƏND

Az – Köy.

Tr – Şəhər.

KENTÇİ / KƏNDÇİ

Az – Köylü.

Tr – Şəhərçilik mütəxəssisi.

KENTLİ / KƏNDLİ

Az – Köylü.

Tr – Şəhərli.

KEPENEK / KƏPƏNƏK

Az – Kelebek.

Tr – 1. Yapıncı. 2. Pərvanə.

KERHANE / KARXANA

Az – Fabrika.

Tr – Fahişəxana.

KESE / KƏSƏ

Az – Kısa, kestirme yol.

Tr – 1. Bkz. Az¹. 2. Kisə.

KIÇ / QIÇ

Az – Bacak, ayak.

Tr – Quyuğun bədənə birləşdiyi yer.

KILIK / QILIQ

Az – Huy, iyi davranış.

Tr – **1.** Bir adamın geyimi, qiyafəti, üstbaşı. **2.** Bir adamın xarici görünüşü.

KILIKLI / QILIQLI

Az – İyi huylu.

Tr – **1.** Hər hansı qiyafətdə olan. **2.** Gözəl, təmiz.

KILIKSIZ / QILIQSIZ

Az – Kötü huylu.

Tr – Geyimi düzgün olmayan.

KIR / QIR

Az – **1.** Petrol kalıqlarından hazırlanan siyah renkli katı madde. **2.** Bkz. **Tr.** **3.** Kuyudan su çıxarmak üçün bir ucu cengel şeklinde ağaç vs. **4.** Naz, işve, cilve.

Tr – **1.** Ağla bir az qaranın qarışmasından əmələ gələn rəng. **2.** Bu rəngdə olan. **3.** Şəhər və qəsəbələrin xaricində qalan çoxu boş və geniş yer.

KIRAATHANE / QİRAƏTXANA

Az – Kütüphanenin okuma salonu.

Tr – Müştərilərinin oxuması üçün qəzet və jurnal olan geniş, təmiz və yaxşı döşənmiş qəhvəxana.

KIZDIRMA / QIZDIRMA

Az – **1.** Kızdırmak işi. **2.** Vücutta hararet, atəş. **3.** Sıtma.

Tr – **1.** Bkz. **Az**^{1,2}. **2.** Üzüm çubuqlarını kökləndirmək üçün yerə sancma.

KIZDIRMAK / QIZDIRMAQ

Az – 1. Kızmasına sebep olmak. 2. Isıtmak. 3. Vücutun harareti yükselmək, sıtma olmaq.

Tr – 1. Bkz. Az^{1,2}. 2. Hirsləndirmək.

KIZILCA/QIZILCA

Az – 1. Vücutta sepmə və atəşlə təzahür edən bulaşıcı çocuk xəstəliyi. 2. Kızılı rəngli.

Tr – 1. 1. Bkz. Az². 2. Qırmızı buğda növü.

KIZILCIK / QIZILCIQ

Az – Bkz. Kızılca (Az¹).

Tr – Zoğal.

KİMİ

Az – Gibi.

Tr – Bəzi(-si).

KİREÇ / KİRƏC

Az – İnşaatda, heykəl yapımında, tıpta vs. kullanılan bəyaz və ya sarı rəngli kireçli mineral maddə.

Tr – Əhəng.

KİŞİ

Az – Erkek.

Tr – 1. İnsan, kimsə, şəxs. 2. Ər. 3. Bkz. Az. 4. Bir əsərdə rol alan şəxs. 5. Nəfər.

KİŞİLİK

Az – 1. Erkeklik. 2. İnsanlara yaxışacaq vəziyyət və davranış.

Tr – 1. Şəxsiyyət. 2. Bkz. Az. 3. Nəfərlik (adamlıq).

KOCA / QOCA

Az – Yaşlı, ihtiyar.

Tr – **1.** Bir qadının əri. **2.** Böyük, geniş. **3.** Qocaman. **4.** Bkz. Az.

KOÇU / QOÇU

Az – Eski zamanlarda halka eziyyət verən, kolu zorlu.

Tr – **1.** Bəzəkli bir növ gəzinti arabası. **2.** Dirəklər üzərində yüksəkdə qurulmuş taxıl ambarı.

KOLTUK / QOLTUQ

Az – Omuz başının altında, kolun gövdə ilə birləşdiyi yer.

Tr – **1.** Bkz. Az. **2.** Kreslo.

KONAK / QONAQ

Az – Misafir.

Tr – **1.** Böyük və görkəmli ev. **2.** Hökumət evi. **3.** Araba və ya heyvanlarla bir gündə gedilən yol. **4.** Səyahətdə gecəni keçirmək üçün enilən, qonaq qalınan yer.

KORUK / QORUQ

Az – Kору.

Tr – Qora, yetişməmiş turş üzüm.

KOŞMAK/QOŞMAQ

Az – **1.** Birlikte iş görməsi için bir şeyi başqa birinin yanına katmaq, arkadaş olarak vermek. **2.** Hayvanı çekeceği şeye bağlamak. **3.** Bağlamak, iliştmek. **4.** Birləştirmək, katmaq. **5.** Takmaq.

Tr – **1.** Qaçmaq. **2.** Bkz. Az.

KOTLET

Az – Köfte.

Tr – Kəsilmiş heyvanda onurğanın iki tərəfindəki bölümdən dilimlər şəklində çıxarılan sümük.

KÖFTE / KÜFTƏ

Az – Kıyma, nohut ve potatesten yapılan sulu yemek.

Tr – Kotlet.

KÖK

Az – 1. Havuç. 2. Şişman. 3. Bkz. Tr¹⁻⁴.

Tr – 1. Bitkiləri torpağa bağlayan hissə. 2. Dib, təməl, əsas. 3. Qaynaq, mənşə. 4. Sözüün şəkilçilər çıxdıqdan sonra qalan hissəsi.

KUMBARA / QUMBARA

Az – Bomba, top mermisi, humbara.

Tr – 1. İçinə xırda pul toplamaq üçün, dəmirdən, gipsdən vs. düzəldilmiş, üzərində deşiyi olan kiçik qab, daxıl. 2. Bkz. Az.

KUMKUMA / QUMQUMA

Az – 1. Yandan asılan küçük su kabı. 2. İlk baharda bağlarda ve ormanlarda meyve ağaclarının yapraklarını yeyen ve ağzından bıraktığı ağa benzer madde ile onları buruyşduran ziyan verici tırtıl.

Tr – 1. Qulplu, geniş gövdəli, dar boğazlı, əmzikli və ya əmziksiz ola bilən gil qab. 2. Pis, mənfi bir xüsusiyyəti çox olan şəxs, hadisə və ya yer.

KURS

Az – 1. Kur. 2. (*üniversitede*) Sınıf. 3. Resmi veya özel kuruluşlarca ilgililere belirli bir konuda bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmak amacıyla düzenlenen ve kısa süreli derslere dayanan eğitim etkinliği. 4. Tedavi prosedürünün tam müddeti, dönemi.

Tr – 1. Bir göy cisminin təkər şəklində görünən üzü. 2. Bkz. Az³.

KURUM / QURUM

Az – Ocaq bacalarında biriken veya çevreye sovrulan kalın is.

Tr – **1.** Bkz. **Az.** **2.** Müəssisə, cəmiyyət. **3.** Özünü böyük və əhəmiyyətli göstərmə davranışı, təkəbbür.

KÜÇÜK

Az – Köpek yavrusu.

Tr – Kiçik, balaca.

KÜFÜR / KÜFR

Az – Allah'ın varlığı ve birliyi gibi dinin temellerinden sayılan inançları inkâr etme ve bu yolda söylenen söz.

Tr – **1.** Söyüş. **2.** Bkz. **Az.**

KÜLEK / KÜLƏK

Az – Rüzgar.

Tr – Bal, yağ, qatıq kimi şeyləri qoymağa yarayan taxta qab.

KÜLFET / KÜLFƏT

Az – **1.** Aile. **2.** *Eski Karı* (eş). **3.** Bkz. **Tr**¹.

Tr – **1.** Sıxıntı, çətinlik, əziyyət, yorğunluq. **2.** Böyük məsrəf.

KÜNDE / KÜNDƏ

Az – **1.** Sonradan yaymaq, yastılamak için yuvarlak hale salınmış hamur parçası. **2.** Bkz. **Tr**¹.

Tr – **1.** Günahkarların ayağına bağlanan dəmir halqa. **2.** Güləşçinin rəqibini altına alıb, bir əlini öndən, diyərinə arxadan keçirərək kilidləməsi. **3.** Tələ, oyun.

KÜP

Az – 1. Su, pekmez, yağ gibi sıvıları veya un, buğday gibi tahılları saklamağa yarayan, geniş karınlı, dibi dar toprak kap. **2.** Dip. **3.** Hancerin elle tutulan kısmı.

Tr – 1. Bkz. Az. **2.** (Həndəsədə) Kub. **3.** Bir cismin həcmnin ölçü vahidi. **4.** Bir ədədin üçlü qüvvəti.

KÜPE / KÜPƏ

Az – Su, yağ vs. tökülən çeşitli ölçülü toprak kap.

Tr – Sırğa.

KÜREK / KÜRƏK

Az – 1. Sırt. **2.** Giyisinin sırtı örten kısmı. **3.** Toprak, kömür gibi şeyleri bir yerden bir yere alıp atmaya, taşımaya yarayan ağaçtan hazırlanmış araç. **4.** Bkz. Tr¹.

Tr – 1. Avar. **2.** Bkz. Az³.

KÜRSÜ

Az – 1. Kalabalığa karşı söz söyleyenlerin üzerine çıktıkları yüksek yer. **2.** Tabure, sırt ve kol dayayacak yeri olmayan iskemle. **3.** Makam, görev anlamında.

Tr – 1. Bkz. Az¹. **2.** Kafedra.

KÜRT

Az – 1. Kuşların yavru çıkartma zamanındaki durumu, kuluçka.

Tr – Kürd.

KÜT

Az – 1. Keskin olmayan. **2.** Tandırın duvarından düşüp ot veya kül üstünde pişen ekmek.

Tr – 1. Kısa ve kalın, iti və uzun olmayan. **2.** Bkz. Az¹.

L

LÂL

Az – Lal, dili tutulmuş, konuşmaz halde.

Tr – **1.** Bkz. Az. **2.** Ləl, parlaq qırmızı rəngdə billurlaşmış, dəyərlı bir daş. **3.** Qırmızı rəngli bir növ mürəkkəbə verilən ad. **4.** Parlaq qırmızı rəngdə olan.

LÂLE / LALƏ

Az – **1.** Gelincik. **2.** Kırmızılık simgesi gibi kullanılıyor.

Tr – **1.** Zambaq. **2.** Meyvə qopartmaq üçün ucuna üçlü və ya dördlü qarmaq keçirilmiş uzun ağac. **3.** Ağır həbsə məhkum olanların boyunlarına keçirilən dəmir halqa.

LÂP

Az – Sözlərin önünə gelerek onların anlamını daha da şiddətləndirir.

Tr – Yumşaq və ağır bir şey düşdüyündə çıxan səsi anladır.

LÂTİFƏ / LƏTİFƏ

Az – **1.** Fıkra. **2.** Güzel, ince (kız veya kadın).

Tr – Zarafat.

LÂVA

Az – **1.** Lâv. **2.** Büyük kütle halinde hızla ilerleyen şey hakkında. **3.** İzdiham.

Tr – Hər hansı bir yerə yanaşmış qayığın avar çəkmədən irəliləməsi üçün verilən əmr.

LENGER / LƏNGƏR

Az – **1.** Gemi demiri. **2.** Canbazın elinde tuttuğu ağaç. ~le ağır ağır, yavaş yavaş.

Tr – **1.** Siniyə oxşar dayaz mis qab. **2.** Bu qabın tutabil-di miqdarda olan. **3.** Bkz. Az¹.

LEVENT / LƏVƏND

Az – Ahlaksız, sapık.

Tr – **1.** Osmanlı donanmasında və kıyılarında xidmət edən əsgər. **2.** Boylu buxunlu, yaraşıqlı (şəxs).

LEYLİ

Az – **1.** Leyla. **2.** Bkz. Tr^{1,2}.

Tr – **1.** İnternat. **2.** Gecəyə məxsus.

LİF

Az – **1.** Elyaf. **2.** Yıkanmaq üçün kullanılan bitki telleri demeti veya bu amaçla türlü ipliklerinden yapılmış örgü.

Tr – **1.** Çox incə və uzun parça. **2.** Bkz. Az². **3.** Tel.

LİRA

Az – **1.** Lir, kaynağı mitolojik çağlara dayanan kırıqlı bir çalğı. **2.** Bkz. Tr.

Tr – Türkiyədə yüz quruş dəyərində pul vahidi, lirə.

LORT

Az – Şişman.

Tr – Lord, İngiltərədə nəslən keçən yüksək zadəgan titulu və bu titulu daşıyan şəxs.

LOŞ

Az – **1.** Bitmiş, yığılmış (halde olan kimse). **2.** Boş, yerinde və kaidesinde bağlanmayan. **3.** Erkek hindi.

Tr – **1.** Kifayət qədər aydınlıq olmayan, yeri qaranlıq, az işıq alan. **2.** Az işıq verən.

LÜLE / LÜLƏ

Az – **1.** Ateşli silahlarda namlu. **2.** Boru şəklində dürülmüş, yuvarlanmış şey. Halkalar şəklində dürülmüş şey. **3.** Kolda, bacakta olan boru şəklində kemikler. **4.** Dövülmüş, kıyılmış etle pişirilən şiş kebabı.

Tr – 1. Bükülmüş şey. **2.** Tütün çubuğu, qəlyan və s. ucuna taxılan, tütün qoyulan yuva. **3.** Su axan kransız boru.

M

MACUN / MƏCUN

Az – 1. Halk arasında hasta ve zayıf adamlara vermək için özel hazırlanmış hamur kıvamında madde, ilağ; Bkz. Tr³. **2.** Çok lezzetli şey hakkında.

Tr – 1. Xamır yumşaqlığına gətirilmiş maddə. **2.** Rəngsazların çatlaq və aralıqları örtmək üçün istifadə etdikləri xamır yumşaqlığında maddə, şpakelovka. **3.** Ədviyyatlı, darçınlı, yumşaq və yapışqan şirniyyat .

MAÇ

Az – 1. Öpüş, öpme. **2.** Sarmaşan bitkilerin sarmaşması için yere sancılan ağaç.

Tr – Bəzi idman növlərində iki komanda, iki idmançı arasında aparılan yarış.

MAÇA

Az – 1. Koyun ve başka hayvanların dirsekten aşağı bilek kısmı. **2.** Büyük aşık (Bkz. Az.). **3.** Utanmaz, çekinmez, yüz­süz adam hakkında.

Tr – Qumar kartlarında mizraq ucuna bənzər qara işarə, pik, qaratoxmaq.

MAGAZİN / MAQAZİN(MAĞAZA)

Az – 1. Büyük dükkan. **2.** Ateşli silahların, özellikle tüfeğin mermi doldurulan yeri.

Tr – Kütlələri maraqlandıracaq müxtəlif mövzulardan söz açan, bol şəkilli jurnal.

MAHUT / MAHUD

Az – Bir yün kumaş çeşiti.

Tr – Bilinən, adı keçən, haqqında bəhs edilən, sözü danışılan.

MAKİNE / MAKİNA

Az – 1. Daktilo. 2. Bkz. Tr¹.

Tr – 1. Enerjini bir şəkildən başqa şəklə salmaq yolu ilə hər hansı bir faydalı işi görən mexanizm və ya mexanizmlər toplusu. 2. Bir alət və ya nəqliyyat vasitəsinin hərəkət etdirən mexanizmi. 3. Maşın, avtomobil.

MAKİNECİ / MAKİNAÇI

Az – Daktilo (yazı makinesi) ilə yazmayı meslek eden kimse.

Tr – Makina (Tr.) satan və ya təmir edən şəxs.

MALÛL / MƏLUL

Az – Gamlı, meyvus, mahzun, üzgün, üzüntülü.

Tr – Şikəst.

MAMA

Az – 1. Ebe. 2. Anne. 3. Hala.

Tr – 1. Uşaq üçün hazırlanmış yeməklərin ümumi adı. 2. sahibəsi.

MANTAR

Az – 1. Şişə vs. kapların ağzını, cihazların deliklərini kapamak için lastik vs. den hazırlanmış tıkaç. 2. Bkz. Tr².

Tr – 1. Göbələk. 2. Elastik və sudan yüngül bir növ ağac parçası.

MARKA

Az – 1. Alman para birimi, Mark. 2. Pul (*posta*).

Tr – 1. Şəkil və ya hərflə çəkilmiş işarə. 2. Bilet; pul yerinə işlənən metal və ya başqa şeydən parça.

MASTİKA

Az – 1. Türlü amaçlar için kullanılan çeşitli formüllü madde. **2.** Döşemeye sürmək için karmaşık formüllü madde.

Tr – 1. Saqqızla dadlandırılmış (şirinləşdirilmiş) içki. **2.** Saqqız ağacından çıxarılan qətran.

MAT

Az – 1. Satranç oyununda taraflardan birinin yenilgisi. **2.** Hayret içinde olan, taaccüplənmiş, şaşmış.

Tr – 1. Bkz. Az¹. **2.** Parlaq olmayan, donuq.

MAZMUN / MƏZMUN

Az – 1. İçerik. **2.** Konu.

Tr – 1. Məna, qavram. **2.** Divan ədəbiyyatında bəzi qavramları dolayı izah etmək üçün istifadə edilən bədii söz.

MAZOT / MAZUT

Az – Petrolün rafinesindən sonra kalan kıvamlı siyah madde.

Tr – Avtomobil yanacağı.

MECAL / MACAL

Az – İmkan, fürsət, vakt.

Tr – Güclük, dinclik, taqət.

MEHTER / MEHTƏR

Az – Ata hizmet eden.

Tr – 1. Osmanlı hərbi orkestrində işləyən şəxs. **2.** Osmanlılarda çadırlara baxan xidmətçi.

MENZİL / MƏNZİL

Az – 1. Daire (Tr¹). **2.** Gidilen yolun bölündüğü hissələrdən her biri, merhale. **3.** Köprü gibi yapılarda komşu dayaklar arasında mesafe, ara. **4.** Kurşunun, merminin gidip hedefi vuracağı mesafe. **5.** Bkz. Tr⁴.

Tr – 1. Səyahətlərdə dincəlmək məqsədi ilə durulan yer, karvansaray. **2.** Bu cür iki yer arasındakı məsafə. **3.** Ordunun cəbhə arxası işlərinin hamısı. **4.** Bir günlük yol.

MERCEK / MƏRCƏK

Az – Kulak meməsi.

Tr – Çərçivəsi olan böyüdücü şüşə, zərrəbin, lupa.

MERDANE / MƏRDANƏ

Az – 1. Yiğit bir şəkildə, mertçesine, kahramancasına, korkusuzca. **2.** Açıqçasına, mertçesine. **3.** Erkeğe has olan, erkek için olan. Erkek gibi, erkek tarzında.

Tr – 1. Bkz. Az¹⁻³. **2.** Müxtəlif işlərdə istifadə olunan silindir şəklində vasitə. **3.** Qalın oxlov.

MERHABA / MƏRHABA

Az – Beğenmə, övünmə bildirir, aferin anlamında.

Tr – Salamlama sözü.

MERTEBE / MƏRTƏBƏ

Az – 1. Aşama, derece, rütbe. **2.** Kat (binada).

Tr – Bkz. Az¹.

MESLEK / MƏSLƏK

Az – 1. Məfkure, ideal, ölkü. **2.** İtikat, mezhep, inanç. **3.** İstek, dilek, arzu anlamında.

Tr – 1. Peşə. **2.** Bir birinə bağlı elmi və ya fəlsəfi fikirlər birliyi. **3.** Bir fikir ətrafında toplanmış müxtəlif bilgiler.

MEŞE / MEŞƏ

Az – Orman.

Tr – 1. Qayınkimilərdən üç yüz qədər növü arasında qış yay yarpaqlarını tökməyənləri də olan, oduncağı bərk ağac. **2.** Bu ağacdən qayrılmış olan.

MET / MƏT

- Az** – 1. Kaynatılarak suyu çekilmiş kıvamlı meyve suyu.
2. Reçel vs. pişirilen zaman oluşan köpüğe benzer kıvamlı sıvı.
Tr – 1. Deniz qabarması. 2. Çəlik çomaq oyunu.

METİN / MƏTİN

- Az** – Acılar karşısında dayanma gücünü yitirmeyen, sağlam, dayanıklı, metanetli.
Tr – 1. Bkz. Az. 2. Mətn, tekst.

MIRILDAMAK / MIRILDAMAQ

- Az** – 1. Mırıltı (Az¹.) sesi çıkarmak. 2. Kendi kendine söylenmek.
Tr – Alçaq və güclə anlaşılan bir səsle bir şeylər söyləmək, pıçıldamaq.

MIRILDANMAK / MIRILDANMAQ

- Az** – 1. Bkz. Tr¹. 2. Köpeklerin bir şeyden hoşlanmadıkları zaman alçakca seslenmeleri.
Tr – 1. Alçaq səsle öz-özünə danışmaq. 2. Alçaq səsle mahını oxumaq, zümzümə etmək. 3. Ancaq yanındakılarının eşidə biləcəyi bir şəkildə danışmaq, pıçıldamaq.

MIRILTI

- Az** – 1. Köpeklerin bir şeyden hoşlanmadıkları zaman çıkardıkları yavaş, alçak ses. 2. Kendi kendine söylenme.
Tr – Pıçıltı.

MİLİS

- Az** – Polis (*Sovyet döneminde*).
Tr – 1. Müharibə zamanı orduya kömək olaraq toplanan xalq gücü. 2. Bəzi ölkələrdə yardımçı təhlükəsizlik qüvvələri.

MİNİK

Az – 1. Bir yere gitmek için taşıt araçlarının birine binmiş adam. 2. Taşıt araçlarından her hangi biri. 3. Yolcu daşımaya ait, yolculara hizmet eden. 4. Binme işi, biniş.

Tr – Kiçik və sevimli.

MİR

Az – 1. Baş, komutan, amir. 2. Esasen erkek adlarının önüne koyularak onların peygamber soyundan, seyyid olduğuna delalet ediyor.

Tr – 1. Bkz. Az¹. 2. Bəy.

MİS

Az – 1. Bakır. 2. Bakırdan yapılmış. 3. Kırmızı-sarı, bakır renginde.

Tr – 1. Müşk, gözəl qoxulu bir maddə. 2. İngiliscədə evlənməmiş qadınlar üçün istifadə edilən müraciət sözü, miss.

MİSAL

Az – 1. (Matematikte) Problem. 2. Bir fikrin anlaşılmasını kolaylaşdırmaq için getirilən delil. 3. Örnek alınacaq söz, mesel. 4. Bkz. Tr^{1,2}.

Tr – 1. Nümunə, örnək. 2. Bir şeyin bənzəri, oxşarı, tayı. 3. Bkz. Az^{2,3}.

MORUK / MORUQ

Az – Ahu dudu.

Tr – Yaşlı kişi, baba (*argo/jargon*).

MOTİF / MOTİV

Az – Musiki veya herhangi bir sanat eserinin konusunu oluşturan esas unsur.

Tr – 1. Naxış. 2. Ədəbi əsərdə sıx-sıx təkrarlanan ünsür. 3. Bkz. Az.

MOTOR

Az – Herhangi bir enerjiyi hareket enerjisine çeviren cihaz.

Tr – **1.** Bkz. **Az.** **2.** Maye yanacaqqla işləyən dəniz vasitəsi. **3.** Motoskilet.

MUAMELE / MÜAMİLƏ

Az – **1.** Bkz. **Tr**^{1,4}. **2.** İstifadə veya borç olaraq verilen para mukabilinde alınan faiz.

Tr – **1.** Davranma, davranış. **2.** Yol, iz. **3.** İşləm. **4.** Alış veriş, ticarət.

MUHABBET / MƏHƏBBƏT

Az – Aşk, sevgi.

Tr – **1.** Dostcasına danışma, söhbət. **2.** Bkz. **Az.**

MUHBİR / MÜXBİR

Az – Muhabir.

Tr – **1.** Xəbər verən. **2.** Qanunsuz bir vəziyyəti səlahiyyətli orqanlara xəbər verən şəxs, xəbərçi, donosbaz.

MUHBİRLİK / MÜXBİRLİK

Az – Muhabirlik.

Tr – Donosbazlıq.

MUHTAR / MUXTAR

Az – Özerk.

Tr – **1.** Bkz. **Az.** **2.** Kənd və ya məhəllənin qanunlarla müəyyən olunmuş işlərini görmək üçün kənd və ya məhəllədə yaşayanlar tərəfindən seçilən şəxs.

MUM

Az – **1.** Bal mumu. **2.** Bkz. **Tr**¹.

Tr – **1.** Şam. **2.** Bkz. **Az**¹.

MURABBA / MÜRƏBBƏ

Az – Meyveleri şekerle kaynatarak hazırlanan tatlı, reçel.

Tr – **1.** Dörd şeydən əmələ gələn. **2.** Dörtlü, kvadrat. **3.** Tərbiyə edilmiş. **4.** Qaynadılıb qatılaşıqdan sonra dondurulan meyvə suyu.

MÜCAVİR

Az – Vaktini ibadethane veya bir türbe yanında yaşayaraq ibadət edərək keçirən kimse. Cami veya türbenin xidmətçisi.

Tr – Yaxın qonşu olan.

MÜREKKEP / MÜRƏKKƏB

Az – **1.** Yazı yazmaq üçün istifadə edilən müxtəlif rənglərdə sıvı maddə. **2.** Karmaşık, komplike.

Tr – **1.** Bkz. Az¹. **2.** Birləşmə. **3.** -dən olma, -dən əmələ gəlmə.

MÜRÜVVET / MÜRÜVVƏT

Az – Mert və iyi insana məxsus gözəl xüsusiyyətlər; mərhəmət, insaf, insanlıq.

Tr – **1.** Bir ailədə uşaqların doğumu, sünneti, evliliyi, yaxşı bir vəzifəyə keçmələri və s. Hədislərdən duyulan xoşbəxtlik, sevinc. **2.** Əli açıqlıq, səxavətlik. **3.** İgidlik, mərdlik.

N

NAHOŞ / NAXOŞ

Az – Hasta.

Tr – Xoş olmayan, xoşa gəlməyən, pis, çirkin.

NATURA

Az – **1.** Kopyasından rəsmi edilən və ya canlı nüsxə olaraq rəssamın önündə duran kimse, model. **2.** Stüdyo dışın-

da, film çekilen tabii muhit, yer. **3.** Borç alınan, para karşılığı verilen mal, ürün vs.

Tr – İnsanın yaradılış xüsusiyyəti, təbiəti.

NATUREL / NATURAL

Az – **1.** Karsılığı ürün, mal vs. ile ödenen, alınan veya verilen (mal, ürün vs.). **2.** Doğal.

Tr – Təbii.

NAZİR

Az – Bakan, nazir.

Tr – Bənzər, örnək.

NECE [NƏCƏ] / NECƏ

Az – Nasıl.

Tr – Hansı dildə, hansı dildən.

NEDEN / NƏDƏN

Az – Niçin.

Tr – **1.** Səbəb. **2.** Bkz. Az.

NEFER / NƏFƏR

Az – **1.** Bir tek adam, şahıs, fert, birey. **2.** Bkz. Tr.

Tr – Rütbəsi olmayan əsgər.

NERE / NƏRƏ

Az – **1.** Mersin balığı. **2.** Evlerin üzerine uzatılan kalın ağaç, çatıya, dama atılan kalın ağaç. **3.** Hücum, vuruş sürəsində yüksəkten bağırma, bağırıtı.

Tr – **1.** Hansı yer? **2.** Bədənin hansı tərəfi və ya hansı üzvü?

NOKTA / NOXTA

Az – Binek hayvanlarının başına takılan kendir, kayış vs. yular.

Tr – Nöqtə.

NOT

Az – Nota, bir musiki sesini belirtməyə yarayan işarət.

Tr – **1.** Qeyd. **2.** (Məktəbdə şagirdlərin biliyinə verilən) Qiymət.

NOTA

Az – Bir devletin başqa bir devlete veyə elçisine yaptığı bildiri.

Tr – **1.** Not, bir musuqi səsini göstərən işarə. **2.** Bkz. Az.

O

ODA

Az – Ev veyə binanın bölümlərindən hər biri.

Tr – **1.** Bkz. Az. **2.** Sərbəst peşə adamlarını içində toplayan rəsmi birlik (Məs.: Ticarət odası = Ticarət palatası). **3.** Yeniçəri qışlası.

OĞLAN

Az – **1.** Erkek çocuk. **2.** Buluğ çağına ermiş, ama henüz evlənmemiş gənç.

Tr – **1.** Bkz. Az^{1,2}. **2.** Qumar kağızlarında: üzərində silahlı adam şəklində olan kart, valet. **3.** Homoseksual kişilərin cinsi arzularını təmin etmək üçün istifadə etdikləri yeniyetmə və gənc oğlan.

OKŞAMAK / OXŞAMAQ

Az – **1.** Bkz. Tr^{1,3,4}. **2.** Ağıt söylemək.

Tr – **1.** Sevgi və ya şəfqət ifadəsi olaraq əlini bir şeyin üzərində gəzdirmək yaxud ona yüngülcə vurmaq. **2.** Yüngülcə döymək. **3.** Bənzəmək, xatırladmaq. **4.** Xoşlandırmaq, ləzzət vermək, ruhunu oxşamaq.

OTAĞ, OTAK / OTAQ

Az – Oda.

Tr – Böyük və bəzəkli çadır.

OTURAK / OTURAQ

Az – **1.** Göçebe hayat keçirmeyen (göçebenin qarşıtı). **2.** Bir yerde oturmaqla yerinden derpenmeyi talep etmiyen işle bağı olan. **3.** Oturulacaq yer veya şey. **4.** Bir şeyin yere gelen tarafı, taban.

Tr – **1.** Bkz. Az^{3,4}. **2.** Taxtadan kiçik stul. **3.** Ayaqlarında və ya başqa yerində gəzməsinə mane ola bilən qüsuru olduğından həmişə evdə oturan şəxs.

OTURUM

Az – Oturmaq işi, oturma.

Tr – **1.** İclas. **2.** Məhkəmə iclası.

OYMAK / OYMAQ

Az – **1.** Bir şeyi yontaraq veya delerek çukur oluşturmaq. **2.** Vücutun her hangi bir yerini parmakları ile sıkmak, masaj etmək. **3.** Dikiş dikerken iğnenin batmaması için parmağı geçirilen bir ucu bağı metal veya başqa materialden kalpak. **4.** Koy, el.

Tr – **1.** Bkz. Az^{1,4}. **2.** Parça kimi bir şeyi girintili bir şəkildə kəsmək.

Ö

ÖRÜŞ

Az – Hayvanların otladığı alan, yer, mera, otlak.

Tr – Hörmə işi və ya hörmə şəkli.

ÖRTÜK

Az – Örtü, örtmek için kullanılan şey.

Tr – Örtülü, qapalı.

ÖTMEK / ÖTMƏK

Az – 1. Geçmək, geçip gitmək, gelip geçmək. **2.** Hərəkətdə, yürüyüşdə, koşuda öne geçmək, iləri gitmək, geride bırakmaq. **3.** Bkz. Tr.

Tr – 1. (Quş və böcəklər üçün) Fərqli tonda səs çıxartmaq. **2.** (Nəfəsli alətlərin) Səsi çıxmaq. **3.** *jarqon* Mənasız, boş danışmaq. **4.** *jarqon* (Sərxoş üçün) Qusmaq.

ÖTÜRMEK / ÖTÜRMƏK

Az – 1. Geçirmək, yola vurmaq. **2.** Birbirinə vererek bir şeyi yollamaq. **3.** Bir şeyi çabucak, gizlice, başkalarına hissettirmedən bir yere koymaq, vermək, düşürmək. **4.** Atlamaq, geçmək, öne vermək, düşürmək. **5.** Aç gözlülüklə, çabuk çabuk yemək, aşırmaq.

Tr – İshal olmaq, mədə pozğunluğu, qarnı işləmə.

ÖTÜŞMEK / ÖTÜŞMƏK

Az – 1. Geçip gitmək, gelip geçmək. **2.** Koşuda bir birini keçməyə çalışmaq. **3.** Bir teher yaşamaq, idare etmək, geçinmək. **4.** Bkz. Tr.

Tr – Səs səsə verərək oxumaq.

ÖZ

Az – Kendi.

Tr – 1. Bir şəxsin mənliliyi, mə'nəvi varlığı. **2.** Bir şeyin təməl ünsürü. **3.** Bkz. Az. **4.** Bir şeyin ən qüvvətli bölümü, şirəsi. **5.** Özək. **6.** Qan bağı ilə bağlı, ögey olmayan, doğma. **7.** Dərə, çay. **8.** Məhsuldar yer.

ÖZEK / ÖZƏK

Az – 1. Bitki kökünün və ya gövdesinin daha yumuşaq olan iç kısmı. **2.** Çıbanın cərahat bağlanmış yaranın ortasında oluşan sert, iltihaplı kısım.

Tr – Bir şeyin ətrafından eyni uzaqlıqda olan yeri, mərkəz.

P

PALAN

Az – 1. Binek ve yük hayvanlarının üzerine vurulan geniş ve süslü bir cins eğer (samandan veya saplarından yapılır). **2.** Eskiden hamalların yük taşırken sırtlarına koydukları özel yastık, semer. **3.** Kalın, ağır, kaba elbise.

Tr – Bkz. Az¹.

PALAZ

Az – Yünden veya pamuktan dokunmuş enli, uzun, kalın, hovsuz halı çeşidi.

Tr – Qaz, ördək, göyərçin kimi bə'zi quş balalarının cücəlikdən sonrakı halı.

PANEL

Az – 1. Binanın yapımında kullanılan büyük demir-beton veya tahta levha. **2.** Binanın iç duvarlarının aşağısına tahtadan, demirden vs. vurulan haşiye veya çekilen boya.

Tr – 1. Dinləyicilər önündə, seçilmiş bir məruzəçilər qrupunun bir mövzunu müzakirə etməkləri məqsədilə təşkil edilən iclas. **2.** Yerləşdiriləcəyi səthin bir bölümünə uyğun gələn, çox zaman düzgün dördbucaqlı şəklində düz parça.

PARA

Az – 1. Bir parça, bir tike, yarım yahut tam bir şeyin yarısı. **2.** Rakamlardan sonra ve “kend” (köy) sözündən evvel kullanılır. **3.** Bkz. Tr¹.

Tr – 1. Pul. **2.** Quruşun qırxdada biri.

PARÇA

Az – 1. Bkz. Tr¹⁻³. **2.** Dokunma mallar, kumaş.

Tr – 1. Parçalanmış, sındırılmış, qırılmış, çırılmış şeyin kiçik tikəsi, qırığı, hissəsi. **2.** Bir ədəbiyyat və ya musiqi əsərinin bir bölümü. **3.** Az bir miqdar.

PASTA

Az – Macun (Tr¹).

Tr – 1. Xamırdan bişirilərək hazırlanmış şirniyyat. **2.** Tort.

PAT

Az – Satranç oyununda oyunun sıfır sıfıra bittiği durum.

Tr – 1. Yastı, batıq. **2.** Bir çiçək növü.

PATRON

Az – 1. Ateşli silahlarda kovan. **2.** Çeşitli cihazlarda lüle biçimli, içiboş borucuk.

Tr – 1. Bir ticarət və ya sənaye müəssisəsinin sahibi, başçısı. **2.** Bir quruluşda, bir iş yerində mövqe baxımından səlahiyyətli şəxs. **3.** Sözü keçən, pullu şəxs. **4.** (Dərzilərin istifadə etdikləri) Kağız qəlib.

PAYLAMAK / PAYLAMAQ

Az – 1. Çokları arasında bölüştürmək için, her kese kendi payım vermek, dağıtmak.

Tr – Birinə qüsuruna görə sərt sözlər söyləmək, acıqlanmaq.

PAZARLIK / BAZARLIQ

Az – 1. Pazardan alınmış şeyler. **2.** Evlenen kız için elbise. **3.** Pazarda satılmak için hazırlanmış.

Tr – 1. Alver zamanı qiymət üstündə danışaraq uzlaşmaq, sazişə gəlmək, qiymət kəsmək, bazarlaşma. **2.** Xüsusilə bazar günləri geyilən şux paltar.

PAZI

Az – Şeker pancarı, pancar.

Tr – **1.** Bkz. **Az**. **2.** Qolun çiyindən dirsəyə qədər olan hissəsi, bazu. **3.** Sonradan yaymaq, yastılamaq üçün yumru hala salınmış xəmir parçası, kündə.

PEPE / PƏPƏ

Az – **1.** (Çocuk dilində) Ekmek. **2.** Kırıntı (ekmek için).

Tr – Kəkə, danışarkən kəkələyən.

PERGEL / PƏRGAR

Az – **1.** Çember çizmeğe veya ölçməyə yarayan, açılır kapanır iki yakalı alet, pergel. **2.** Becerikli, beceren, usta. **3.** Nizam, intizam, düzen; bir şeyin düzensizli durumu, vaziyeti.

Tr – Bkz. **Az**¹.

PERVANE / PƏRVANƏ

Az – Işık etrafında dönen küçük gece kelebeği, kelebek.

Tr – **1.** Bkz. **Az**¹. **2.** Döndüyündə bir mexanizmi işlədən bir oxa perpendikulyar olaraq bağlanmış iki və ya çox qanaddan ibarət alet, ventilyator.

PERVAZ / PƏRVAZ

Az – Uçmak, ruhlanmaq, şenlenmək anlamında.

Tr – **1.** Qapı, pəncərə kimi yerlərin kənarlarına keçirilən ensiz parça. **2.** Paltarların yaxa, qol, əmək kimi yerlərinə keçirilmiş dar, uzun parça. **3.** Cild qapağının iç tərəfinə qoyulan dəri parçası.

PEZEVENK / PƏZƏVƏNK

Az – Büyük, zorba (**Az**).

Tr – Qadın bazarlayan kişi.

PIRILTI

Az – Küçük kuşların kanat çırpmasından oluşan ses.

Tr – Parıltı, parıldayan şeylərin əks etdirdiyi işıq.

PİK

Az – Sivri uçlu dağ zirvesi.

Tr – **1.** Çuqun. **2.** Bkz. MAÇA (Tr.)

PİKE / BİKE

Az – Kadın adı

Tr – **1.** Pambıq parça növü. **2.** Bu parçadan olan yataq örtüyü.

PİKET

Az – Küçük bekçi grubu, qrev olan yerlerde bekçilik eden grevçilər gurbu.

Tr – İki, üç və ya dörd nəfər arasında 32 kartla oynanan oyun.

PİNTİ

Az – **1.** Kıyafetine, geyimine, temizliyə önem vermeyən, elbisesi veya vücudu kirli. **2.** Temiz iş görmeyən.

Tr – İfrat dərəcədə xəsis.

PİR

Az – **1.** Yaşlı, koca, ihtiyar. **2.** Bir tarikat veya sanatın ilk kurucusu. **3.** Şəfaət için gidilən, mukaddes sanılan yerlər.

Tr – **1.** Bkz. Az^{1,2}. **2.** Hər hansı bir sahədə, sənətdə təcrübə qazanmış şəxs. **3.** Ağıllı, yaxşıca.

PİS

Az – Kötü.

Tr – **1.** Ləkə, toz və ya kirlə örtülü, kirli, iyərəndirici, murdar. **2.** Kirli olan, murdar olan. **3.** Bkz. Az.

PİSLEMEK / PİSLƏMƏK

Az – Kötülemek.

Tr – Kirlətmək, murdarlamaq.

PİSLİK

Az – Kötülük.

Tr – **1.** Kir. **2.** Nəcasət. **3.** Bkz. Az.

PİSTON

Az – Mermi kovanında barutu tutuşturmaq üçün patlayıcı kalpəcik.

Tr – Porşen.

PİŞİK

Az – Kedi, pişik.

Tr – Qasıq və ya qoltuq altı kimi bədənin bir-birinə sürtünən yerlərində tərini təsirilə əmələ gələn qızırtı.

POST

Az – **1.** Bir şeyi və ya şəxsi gözaltında tutmaq üçün kullanılan yer, saha. **2.** Bir şeyi və ya şəxsi gözaltında tutmaq üçün yapılan gözetleme yerindəki askerlər, nöbetçilər. **3.** Üretimin sinyal vs. vasitəsiylə idare edildiği yer. **4.** Sorumlu olunan vəzifə.

Tr – **1.** Tüklü heyvan dərisi. **2.** Təriqətlərdə şeyxlik məqamı. **3.** Bkz. Az⁴.

POTA

Az – **1.** Adeta domuz və ya ayı yavrusuna denilir. **2.** Şişko, şişman.

Tr – İçində metal əridilən qab, buta.

PUF

Az – Yumurtadan henüz çıkmış böcek.

Tr – **1.** Arxalıqsız, alçaq, yumşaq, ayaqları görünməyən oturacaq. **2.** Qaba, qabartılmış, yumşaq nımdar.

PUL

Az – 1. Para. 2. Kapital, servet. 3. Balıkların, sürüngenlerin ve bazı kuşların, memelilerin vücudunu kaplayan boynuzsu, sert levhacık.

Tr – 1. Marka (poçt). 2. Nərd oyununda daşlar. 3. Bkz. *Az*³.

PULLANMAK / PULLANMAQ

Az – Çok para kazanmak, zenginleşmek.

Tr – 1. Zərf, məktub və s. üzərinə marka yapılandırılmaq.
2. Pul-pul olmaq.

PULLU

Az – 1. Paralı. 2. Üzerinde pulu (*Az*³) olan.

Tr – 1. Üzərinə marka yapılandırılmış, markalı. 2. Bkz. *Az*².

R

RADDE / RAD[D]Ə

Az – Zaman bildiren rakamlardan sonra gelerek rakamın tahmin olduğunu gösterir, tahmin edilen zaman.

Tr – 1. İşarə üçün qoyulan cizgi, iz. 2. Gəmi kompasında on bir dərəcə və on beş dəqiqə ölçüsündə bir bucağa bərabər olan, otuz iki bölümdən hər biri. 3. Dərəcə.

RAMPA

Az – Sahneye yönətilmiş ışıklı cihazların, lambaların seyircilerin gözüne çakmaması için sahne boyu uzanan siper.

Tr – Bir ərazinin, bir yolun üfüq istiqamətinə görə yoxuş olan bölümü.

RAPOR / RAPORT

Az – 1. Askeri şahısın amirine verdiyi şifahi veya yazılı bildiri. 2. Üst makamlara verilen yazılı veya şifahi bildiri.

Tr – 1. Hər hansı bir işdə, bir sahədə aparılan tədqiqat, yoxlama nəticəsində düşüncüləri və müşahidələri bildiren yazı, hesabat, rəy. 2. Həkimin verdiyi xəstəlik kağızı. 3. Bkz. Az^{1,2}.

REDİF / RƏDİF

Az – Şiirde kafiyeden sonra təkrarlanan ek veya sözcük.

Tr – 1. Son dönmə Osmanlı ordusunda əsgərlik vəzifəsini bitirdikdən sonra ehtiyata alınan əsgər. 2. Bkz. Az.

REHBER / RƏHBƏR

Az – 1. Lider, önder. 2. Bir işin başında duran, başkan. 3. Bkz. Tr². 4. Malumat kitabı, kılavuz.

Tr – 1. Bələdçi. 2. Yolgöstərən. 3. Bkz. Az⁴.

RENDE / RƏNDƏ

Az – Tahtaları yontup düzgün hale getirmək üçün kullanılan marangoz aleti.

Tr – 1. Bkz. Az. 2. Üzərində kiçik dəlik və çıxıntıları olan, pendir, soğan, kök və s. tərəvəzləri xırda parçalara ayırmaq üçün istifadə edilən mətbəx aləti. 3. Bu alətlə xırda parçalara ayrılmış şey.

REŞİT / RƏŞİD

Az – Yiğit, kahraman, çalışkan, korkusuz.

Tr – 1. Yetişmiş, kamala çatmış. 2. Haqlarını özbaşına istifadə etmək üçün qanunun göstərdiyi yaşa gəlmiş olan.

REVAN / RƏVAN

Az – Akıcı, açıq, kolay okunan və anlaşılan. Okunaklı, akıcı, kolay anlaşılan.

Tr – Gedən, yürüyən.

REY / RƏY

Az – 1. Bir şey konusunda düşünce, mülahaza, söz, fikir, yaklaşım. **2.** Bir eser, konser, tiyatro vs. hakkındaki tahlil, tenkit yazısı, rapor.

Tr – 1. Ses (*seçkidə*). **2.** Bkz. Az¹.

REYHANİ

Az – Ağır ağır oynanan Azərbaycan oyun havalarından birinin adı.

Tr – 1. İncə naxışlı. **2.** Ərəb hərfləriylə yazılan bir yazı növü.

REYON / RAYON

Az – 1. Bir arazinin her hangi bir coğrafi, iktisadi vs. cihetten tam bir vahdet oluşturan hissəsi. **2.** Eski Sovyetler Birliğində inzibati arazi birimi.

Tr – Bir mağazanan yalnız bir cür əşya satılan bölümü.

ROTA

Az – Bölük.

Tr – 1. Bir gəmi və ya təyyarənin gediş yönü, marşrutu. **2.** Gedilən, təqib edilən yol.

RÖPORTAJ / REPORTAJ

Az – Konusu bir soruşturma, araştıрма olan gazete veya dergi yazısı veya radio-televizyon programı.

Tr – 1. Bkz. Az. **2.** Müsahibə.

RULET

Az – 1. Kıymadan veya ezilmiş potatesten iç koyularak hazırlanan hamur yemeği. **2.** Lay lay hamurdan hazırlanan içli tatlı ekmek.

Tr – 1. Bir qumar oyunu və bu oyun üçün xüsusi qurğu, ruletka. **2.** Şirniyyatçıların, dərzilərin istifadə etdikləri dişli çarx.

RÜZGAR

Az – 1. Havanın yer değişmesinden oluşan esinti, yel. 2. Hava anlamında. 3. *mec* Devran, zəmanə; tali, felek. 4. *mec* Ömür, yaşam, həyat. 5. Durum, gün, hal.

Tr – Bkz. *Az*¹, külək.

S

SABAH

Az – 1. Yarın. 2. Bkz. *Tr*¹. 3. İstikbal anlamında.

Tr – 1. Gündüzün, günün başlanğıcı, səhər. 2. Günəşin doğduğu andan günortaya qədər keçən zaman.

SABAHKİ / SABAHKI

Az – Yarınki, ertəsi gün.

Tr – Səhərki, səhər olan, səhər görülen.

SABAHLIK / SABAHLIQ

Az – 1. Yarınlik, yarın yapılacak. 2. Yarına yetecek şey.

Tr – 1. Səhərlər yataqdan qalxınca müvəqqəti olaraq geyilən üst paltarı. 2. Səhərlə bağlı, səhərə məxsus. 3. Səhərə məxsus olmaq üzrə.

SAC

Az – Yassı demirdən yapılmış dış pükəy pişirmə aracı.

Tr – 1. Yastı çuqun və ya dəmir lövhə. 2. Bkz. *Az*.

SAĞANAK / SAĞANAQ

Az – 1. Bkz. **KASNAK** (*Tr*). 2. Genellikle çember biçiminde olan hər şey.

Tr – Birdən birə başlayan, qısa müddət yağan yağış.

SAKLAMAK / SAXLAMAQ

Az – 1. Bkz. *Tr*¹⁻⁶. 2. Hərəkətini kəsmək, durdurmaq, eğləmək. 3. Gitməsinə, iləri hərəkətinə mani olmaq, önünü kəs-

mek, durdurmaq. **4.** Sahip olmaq, beslemek (*hayvan hakkında*).
5. Yaşamak için gereken şeylerle temin etmək. **6.** Destek olmaq. **7.** Belirli bir amaç için kendine yardımcı, hizmetçi tutmaq.. **8.** Bir yerde kalmağa, durmağa mecbur etmək. **9.** Sözüünü, işini vs. devam ettirməğe koymamaq, yarıda kesmək.

Tr – 1. Bir şeyi əlində (ağzında, dişində və s.) tutub düşməyə qoymamaq. **2.** Mühafizə etmək, qoruyub saxlamaq. **3.** Görünməsinə mane olmaq. **4.** Əvvəlki keyfiyyətini mühafizə etmək, qorumaq. **5.** Gizlətmək, heç kəsə göstərməmək. **6.** Birinə vermək üçün ayırmaq.

SAKSI / SAXSI

Az – 1. Kildən pişirilerek yapılmış mamul. **2.** Bu mamulun kırık parçaları.

Tr – 1. Dipçək. **2.** *jarqon* Baş, qafa.

SAL

Az – 1. Yassı büyük tas parçası, tabaka şeklinde olan, yassı şekilde olan. **2.** Kesilmiş ağaç gövdelerinin yan yana bağlanmasıyla yapılan ve su taşımıcılığında kullanılan basit vasıta.

Tr – 1. Bkz. *AZ*². **2.** Tabut.

SALAM

Az – Selam.

Tr – Kolbasa növü.

SALAT

Az – 1. Defn günü vefat edenin evinin üstünde yüksek sesle okunan münacat. **2.** Salata.

Tr – 1. Namaz. **2.** Hz. Məhəmmədin adı anıldıqda hörmət əlaməti olaraq oxunan dua.

SALINMAK / SALINMAQ

Az – Salmak işine konu olmak.

Tr – **1.** Yırğalanmaq. **2.** Bkz. Az.

SALLAMAK / SALLAMAQ

Az – **1.** Bir şeyi yüzü aşağı tutmaq; asmaq. **2.** Aşağı eymək. **3.** Yüzünü ekşitmək, konuşmamak.

Tr – **1.** Yelləmək. **2.** Bir şeyi davamlı olaraq təxirə salmaq. **3.** *jarqon* Vurmaq, yumruqlamaq.

SALLANMAK / SALLANMAQ

Az – **1.** Yüzü aşağı asılmək. **2.** Nazla yürümək.

Tr – **1.** Yəllənmək. **2.** Yırğalanmaq. **3.** Vaxtını boş və yararsız işlərlə sərf edərək keçirmək. **4.** Güclü bir şəkildə sarsılmaq, titrəmək. **5.** Vəzifəsindən və ya olduğu vəziyyətdən uzaqlaşmaq, yerini bir başqasına buraxmaq təhlükəsi ilə üzüzə gəlmək.

SALMA

Az – **1.** Salmak işi. **2.** ~ çay tatlı çay.

Tr – **1.** Bkz. Az¹. **2.** Düyü ilə bişirilən xörək. **3.** Quşların saxlanılmasına ayrılan otaq. **4.** Başı boş gəzən (heyvan). **5.** Davamlı axan su.

SANCAK / SANCAQ

Az – **1.** Cengelli iğne, filkete. **2.** Ataç.

Tr – **1.** Bayraq. **2.** Osmanlı idarə sistemində inzibati ərazi. **3.** Gəmilərin sağ yanı.

SANCILI

Az – **1.** Sancılanmış, sancıya yakalanmış. **2.** Sokulmuş, batırılmış halde olan. **3.** Geçirilmiş, takılmış, tutturulmuş.

Tr – **1.** Bkz. Az¹. **2.** Sancı verən. **3.** Sıxıntılı.

SAP

Az – 1. Pamuk elyafından, ipek tellerindən yahut suni elyaftan ince eğilmiş ip, iplik. **2.** Bitkinin dal, yaprak, çiçək gibi bölümlərini taşıyan, ağaçlarda odunlaşaraq gövdə durumunu alan bölüm. **3.** Çiçək veya meyveyi dala bağlayan ince bölüm. **4.** Bir aracı tutmağa yarayan bölüm.

Tr – 1. Bkz. Az^{2,3,4}. **2.** İynəyə keçirilən bir tikişlik sap.

SAPLAMAK / SAPLAMAQ

Az – 1. İğnenin gözüne ip geçirmək. **2.** El yeri yapmak, sap (Az⁴) takmak. **3.** Ucu sivri, iti aleti sapına (Az⁴) kadar sokmak.

Tr – Sürətlə batırmaq.

SARA

Az – Bir kız ismi.

Tr – Epilepsiya.

SARI

Az – 1. Bkz. Tr¹⁻³. **2.** Taraf, semt. **3.** Ötürü, için. **4. ~ dan** tərəfindən, cihətdən.

Tr – 1. Narıncı rəng ilə yaşıl arasındakı rəng, limon rəngi, qızıl rəngi. **2.** Soluq, solğun.

SARSAK / SARSAQ

Az – Aptal, salak, akmak.

Tr – Yaşlılıq, xəstəlik üzündən gücsüz qalaraq bədəni titrəyərək əsən.

SAVAT / SAVAD

Az – 1. Okur, yazarlıq. **2.** Bkz. Tr.

Tr – Gümüş üzərinə xüsusi bir şəkildə qurğuşunla işlənən naxış.

SAVATLI / SAVADLI

Az – 1. Okur, yazar. 2. Bkz. Tr.

Tr – Gümüş üzərinə qurğuşunla çəkilmış qara naxışlar.

SAY

Az – 1. Sayı. 2. Miktar. 3. Sayın. 4. Denizde, gölde, çayda gemilər için tehlikeli, derin olmayan yer.

Tr – Səy, çalışma, əmək.

SAZ

Az – 1. Çalğı aleti. 2. İşletmək için tam yararlı. 3. Dayanıqlı, sağlam.

Tr – 1. İncə qamış, həsir otu; bunlardan hazırlanmış əşya. 2. Hər cür musiqi aləti. 3. Bkz. Az¹.

SAZLIK / SAZLIQ

Az – Saz (Az²) şeyin hali, durumu.

Tr – Qamışlıq, saz (Tr¹) ları çox olan yer.

SEBZE / SƏBZƏ

Az – 1. İyi, kaliteli bir kuru üzüm türü. 2. Yeşillik, göveri, göverti.

Tr – 1. Tərəvəz. 2. Göyerti, Bkz. Az².

SEÇKİ / SEÇGİ

Az – Seçim.

Tr – Şairlərin, yazıçıların, bəstəkarların əsərlərindən alınmış seçmə parçalardan əmələ gələn, antalogiya.

SEHER / SƏHƏR

Az – Bkz. **SABAH** (T¹).

Tr – Sabahın günəş doğmadan əvvəlki zamanı, dan ağartısı.

SELİKA / SƏLİQƏ

Az – Nizam və kaide, bir şeyin doğru durumu, düzenli olması.

Tr – Gözəl söyləmə və yazma istedadı.

SENE / SƏNƏ

Az – *Sen* zamirinin yönəlmə durumu, sana.

Tr – İl.

SENET / SƏNƏT

Az – Sanat.

Tr – Sened.

SERPMEK / SƏRPMƏK

Az – Ağır bir yükü kaldırmadan dolayı belde ağrı meydana gəlmək.

Tr – Səpmək, səpələmək.

SERPUŞ

Az – **1.** Başlık. **2.** Soğumaması için yemek konan kapların üzerine konan kâseye benzer bakır kap.

Tr – Baş örtüsü.

SERVİS / SERVİZ

Az – Çay, yemek veya pasta takımı, servis takımı.

Tr – **1.** Süfrədə xidmət etməklə vəzifəli birinin gördüyü iş və bu işin görülmə şəkli. **2.** Yeməkdə lazım olan boşqab, çəngəl, bıçaq, qaşiq, salfet və s. şeylərin hamısı. **3.** Xidmət, xidmət olunan yer, burada çalışanların hamısı. **4.** Hər hansı bir qurumun nəqliyyat işlərində istifadə olunan nəqliyyat vasitəsi. **5.** Avtomobil və ev alətlərinin təmir edildiyi yer. **6.** Voleybol, tennis kimi oyunlarda oyuna başlama vuruşu.

SIKILIK / SIXLIQ

Az – 1. Yoğunluk (*kimya*). 2. Sık şeyin hali. 3. Bir birine çok yakın olma, bitişik olma.

Tr – 1. Sıx olma halı. 2. Tezlik (*fizika*).

SIKKE / SIKKƏ

Az – Maden para.

Tr – 1. Bkz. Az. 2. Heyvanları bağlamaq üçün yere çaxılan dəmir və ya ağac, çubuq. 3. Mövləvi dərvişlərinin geydikləri yüksək və tərəsi düz keçə papaq.

SİLGİ

Az – Tebeşirle yazılmış şeyleri silmeğe yarayan keçə, sünger veya kumaş parçaları.

Tr – 1. Pozan. 2. Bkz. Az. 3. Hamam dəsti, dəsmal.

SİM

Az – 1. Simli musiki aletlerinde kullanılan, vurduqça seslenen esnek tel. 2. Metal tel. 3. Yaranın iltihaplanması sonucu mikropların kana geçmesi.

Tr – 1. Əsk Gümüş. 2. Tikmədə istifadə olunan, gümüşə oxşar sap. 3. Gümüş kimi parıldayan. 4. Bkz. Az¹.

SİTEM / SİTƏM

Az – Zulüm, eziyet, cefa.

Tr – Umu-küsü, giley.

SİTEMKAR / SİTƏMKAR

Az – Zulmeden, eziyet eden, rahatsız eden; zalim.

Tr – Umu-küsü edən, gileyənən.

SİTEMLİ / SİTƏMLİ

Az – Eziyet çeken, zulme maruz kalan; mazlum.

Tr – Umu-küslü, gileyli.

SIYAHÎ / SIYAHİ

Az – Liste.

Tr – Zənci.

SKİF

Az – İskit.

Tr – İçinə yalnız avar çəkənin girə bildiyi çox uzun və çox dar yarış qayığı.

SOLUK / SOLUQ

Az – **1.** (Cilt için) Donuk bir beyazlığı olan, solmuş. **2.** (Işık için) Parlaklığını, gücünü yitirmiş. **3.** (Nesneler için) Rengi atmış olan.

Tr – **1.** Nəfəs. **2.** Bkz. Az¹⁻³.

SOS

Az – (Denizde) Tehlike, kaza işareti.

Tr – Sous.

SÖĞÜŞ / SÖYÜŞ

Az – Sövme, sövüş.

Tr – **1.** Suda qaynadılaraq bişirilən, suyundan ayrılaraq soyuq yeyilən ət. **2.** Üzərinə yağ və limon qoyulmadan və bir birinə qarışdırılmadan yeyilən pomidor, xiyar və s.

SÖMÜRMEK / SÜMÜRMƏK

Az – **1.** Dudaklarını yapışdıraraq soluğu ilə çəkib içmək. **2.** Aldatarak birinin her şeyini elindən almak, bir kimseden veya bir şeyden haksız və sürekli çıxarlar sağlamak.

Tr – **1.** İstismar etmək. **2.** (Yemək içmək üçün) Hamısını birdən yeyib qurtarmaq, silib süpürmək. **3.** Bkz. Az².

SÖZLEŞME / SÖZLEŞMƏ

Az – Sözleşmek işi.

Tr – Müqavilə.

SPIKER

Az – Parlamento başkanı.

Tr – (Radio və televiziya) Diktor.

SPOR

Az – Çiçeksiz bitkilərdə üreme organı.

Tr – **1.** İdman. **2.** Bkz. Az.

SUBAY

Az – Bekar.

Tr – Zabit.

SUBAYLIK / SUBAYLIQ

Az – Bekarlıq.

Tr – Zabitlik.

SUR

Az – **1.** Büyük boynuzdan yapılmış, boru, müzik aleti. **2.** Kale duvarı.

Tr – **1.** Bkz. Az². **2.** Uğur, alın yazısı, tale.

SÜMBÜL

Az – Başak.

Tr – Zambaqkimilərdən soğanla çoxalan, 15-20 cm hündürlüyündə, çiçəkləri qüvvətli qoxulu və cürbəcür rəngli çoxillik bir bəzək bitkisi.

SÜMSÜK

Az – **1.** Yemek peşinde, yal peşinde oradan oraya giden (*köpek*) **2.** Aşağılayıcı , küçültücü küfür anlamında.

Tr – **1.** Miskin, serseri, mızımıza, qorxaq (biri). **2.** Sivri dimdikli, qısa ayaqlı dəniz quşu (*Sulabassana*).

SÜMÜK

Az – Kemik.

Tr – Fırtıq.

SÜRAHI

Az – **1.** İçerisine içecek şey konan cam veya kristal kap. **2.** Balkona vs. yerlere takılan korkuluk. **3.** Şairane benzetmelerde güzelin boyuna, gerdanına işaret veya incelik, zariflik, beyazlık anlamında.

Tr – Bkz. *Az*¹.

SÜZGÜN

Az – Yarı açık, yarı kapalı (göz), nazlı nazlı bakan, baygın bakış.

Tr – Bir az zəifləmiş, gücsüzləşmiş.

Ş

ŞAHLANMAK / ŞAXLANMAQ

Az – **1.** Kibirlenmək, gururlanmaq, kasılmək. **2.** Dündüz durmaq.

Tr – **1.** Şaha qalxmaq. **2.** Coşmaq, kükrəmək. **3.** Parıldamaq, işıldamaq.

ŞALLAK / ŞALLAQ

Az – Kamçı.

Tr – **1.** Çılpaq. **2.** Geyiminə fikir verməyən şəxs.

ŞALVAR

Az – Pantalon.

Tr – Ağı böyük olan şalvara bənzər üst paltarı.

ŞAN

Az – 1. Şöhret, şan, şeref, ün, isim. 2. Arı peteği.

Tr – 1. Bkz. Az¹. 2. Başqalarını aldadmaq, heyrətləndirmək, qorxudmaq və ya özünü bəyəndirmək üçün birinin süni davranışı. 3. Mahnı oxuma, müğənnilik təhsili.

ŞAM

Az – 1. Mum. 2. Akşam. 3. Akşam yemeği. 4. Çam (ağacı). 5. Bkz. Tr.

Tr – Demeşq (Suriyanın paytaxtı).

ŞAMATA / ŞAMATA (ŞƏMATƏT)

Az – 1. Birinin başına gelen bela ve müsibətdən düşməninə sevinməsi, bedhahlıq. 2. Kınama.

Tr – Gurultu, hay-küy.

ŞARAP

Az – Ağır bir şeyin bütün ağırlığı ilə yere düşməsindən oluşan ses.

Tr – Çaxır, şərab.

ŞEH

Az – Çiy.

Tr – Şah.

ŞEHLA / ŞƏHLA

Az – İri koyu mavi (göz).

Tr – Qüsurlu sayılmayacaq qədər xəfif çaş, çəp (göz).

ŞEKERLEME / ŞƏKƏRLƏMƏ

Az – 1. Şeker sərpilmiş və ya şeker karışdırılmış. 2. Şekerli suda kaynatılıp, harlanmış meyvə.

Tr – 1. İçinə şəkər qoyma, şəkərlə şirinləşdirmə. **2.** Bkz. Az². **3.** Oturduğu yerdə xəfif və qısa müdətli uyuma, yarı-yuxulu halda olmaq, mürgüləmək.

ŞELEK / ŞƏLƏ

Az – Sırtta taşınan yük.

Tr – 1. Bkz. Az. **2.** Buynuzunun biri qırıq heyvan.

ŞEKER / ŞƏKƏR

Az – 1. Şeker kamışı, şeker pancarı vs. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan çıxarılan, beyaz, suda eriyen, tatlı olan maddelerin genel adı. **2.** Kanda glikozun artması sonucu, idrarda şeker bulunması, çok su içme, çok yemek yeme ve çok idrar yapma ile bilinen bir hastalık.

Tr – 1. Bkz. Az¹, qənd. **2.** Konfet, şirniyyat. **3.** Bkz. Az², diabet.

ŞEKİLCİ / ŞƏKİLÇİ

Az – Kelime türetmek veya kelimenin görevini belirtmek için kullanılan şekil verici ses veya sesler.

Tr – Öyrənilmiş qayda və ya davranış xaricinə çıxmayan, formalist.

ŞEMSIYE / ŞƏMSİYYƏ

Az – 1. Kız adı. **2.** Bkz. Tr.

Tr – Çətir.

ŞİŞE / ŞÜŞƏ

Az – 1. Cam. **2.** İçkilerin konulduğu, camdan yapılmış dar ağızlı uzun kap.

Tr – Bkz. Az², butulka.

ŞİŞELEMEK / ŞÜŞƏLƏMƏK

Az – Camlamak, cam takmak.

Tr – Butulkaya doldurmaq.

ŞİŞLEMEK / ŞİŞLƏMƏK

Az – 1. Ucunu sivri yapmak, şiş haline getirmek. 2. Şiş geçirmek, şişe geçirip dizmek. 3. Şişle delmek.

Tr – 1. Şiş soxmaq, şiş batırmaq. 2. Qəmə, cib bıçağı kimi şeylərlə yaralamaq.

ŞİŞLENMEK / ŞİŞLƏNMƏK

Az – 1. Şişmiş halde durmaq, kabarmak. 2. Gittikçe daralmak, ensizleşmek.

Tr – 1. Şiş batmaq, şişlə yaralanmaq. 2. Qəmə, cib bıçağı kimi şeylərlə yaralanmaq.

ŞOR

Az – 1. Çökelek, çürütülüp süzülen ayrandan yapılan yiyecek. 2. İçinde, birleşiminde çok tuz olan, tuzlu. 3. Çorak.

Tr – Qərbi Sibirdə yaşayan türk dilli xalqın adı.

T

TABAK / TABAQ

Az – Pirinç, buğday vs. savurma yahut şey koymak veya başka amaçlar için enli tahtadan derin olmayan kap.

Tr – 1. Boşqab. 2. Hər hansı bir boşqabın tutacağı qədr. 3. Dabbaq.

TABAKA

Az – (*Ruşçadan*) Tavuk ızgara.

Tr – 1. Təbəqə, qat. 2. Portsiqar.

TABUR / TABOR

Az – 1. Bir yerden başka bir tarafa göç eden Çingene topluluğu, onların kondukları yer ve atları, arabaları. 2. Kazakların göçüp kondukları yerde atları ve arabalarıyla oluşturdukları istihkâm sahası. 3. Tabur.

Tr – Batalyon.

TAKIM / TAQIM

Az – 1. Bir işte veya bir yerde kullanılan eşya ve âletlerin tamamı. **2.** Bölüğü oluşturan birliklerden her biri.

Tr – 1. Bkz. Az¹, komplekt. **2.** Bkz. Az², vzwod. **3.** Ansambl. **4.** Bir-birini tamamlayan şeylərin hamısı, servis. **5.** Truppa. **6.** (*idmanda*) Komanda. **7.** Bənzər, kimi.

TAMBUR

Az – Yolcu vagonlarında yolcunun ayakta durduğu yer, sahanlık.

Tr – Klassik türk musiqisinin əsas çağlı alətlərindən biri.

TAMPON

Az – Kanı silmek veya durdurmaq için kullanılan gaz bezi yumağı.

Tr – 1. Bir deşiyi tutmağa yarayan hər hansı bir maddədən qayrılmış böyük tıxac. **2.** Bir zərbənin şidətini azaldmağa yarayan içi yumşaq maddə ilə dolu şey, **3.** Bufer. **4.** Bkz. Az.

TAPMAK / TAPMAQ

Az – 1. Arama neticesinde meydana çıkarmak, elde etmək, kaybolmuş birisini bulmaq, hesablayaraq düşünerek bir şeyin neticesini, cevabını belirlemek, bulmaq. Kaybettiği veya bir yerde unuttuğu şeyi yeniden elde etmək, almak. Kaybolmuş veya yeri bilinmeyen bir kimseyi bulmaq. Elde etmək, ele geçirmek. Özel araştırma, inceleme neticesinde ortaya çıkarmak. **2.** Çok arayarak sonunda elde etmək, bulup almak. **3.** Görmək, hissetmək. Birisini herhangi bir durumda, vaziyette, halde görmək. Elde etmək, nail olmaq. **4.** Konuşulan bir konu vs'ye alaylı münasebeti, ilgiyi bildirir. **5.** Bazı isimlerden sonra gelerek birleşik fiil ve çeşitli ifadeler yapılır. (Fürset tapmaq: Fırsat bulmaq, yol tapmaq, yol bulmaq vs.).

Tr – Tapınmaq, sitayiş etmək, pərəstiş etmək, səcdə etmək.

TAR

Az – **1.** Azərbaycan'da, Doğu Anadolu'da, İran'da yaygın olarak kullanılan mızrapla çalınan telli musiki aleti. **2.** Siyah, koyu, açıqça görünmeyen. **3.** Kümes hayvanlarının ve ya evde beslenen kuşların geceleri tünemesi için direkler arasına vs. uzatılan, tutturulan ağaç. **4.** Dereye, çukur yere üst üste yağarak toplanmış kalın kar yığını.

Tr – Bkz. Az.

TARAZ

Az – **1.** Düz, beraber, eşit. **2.** Marangozluk və inşaatta yüzeyin düzlüğünü kontrol etmək için alet.

Tr – İpək kimi düz və parlaq bir parçanın üzərində olan tel-tel sap.

TARIM

Az – Gergin, gerilmiş, gerili halde olan.

Tr – Əkinçilik, ziraət.

TARTILMAK / DARTILMAQ

Az – **1.** El veya başka bir şeyle tutularak çekilmek. **2.** Gerilmek. **3.** Yukarıya doğru çekilmek, kaldırılmak. **4.** Kabarmak, dimdik durmak.

Tr – **1.** Çəkilmək (çəkisini ölçmək). **2.** Öz çəkisini çəkmək.

TARTMAK / DARTMAQ

Az – **1.** Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürümek. **2.** Germek. **3.** Yukarıya doğru çəkmək.

Tr – Çəkmək (çəkisini ölçmək).

TAŞLIK / DAŞLIQ

Az – Taşı bol, taşlı (yer).

Tr – **1.** Bkz. Az. **2.** Quş və heyvanların həzm kanalları üzərində olan əzələli mədə, çinədan.

TATLI / DADLI

Az – Lezzətli.

Tr – **1.** Şirin. **2.** İnsanı cəzb edən, gözə, qulağa xoş gələn, rahatladan, dincəldən, sevindirən. **3.** Şirniyyat, desert.

TAY

Az – **1.** Denk, eşit, eş. **2.** Tek, bir. **3.** Çift şeylerden hər biri. **4.** Hayvanın bir yanındakı yük. **5.** Balyo.

Tr – **1.** Day, ikiyaşlı erkək at balası. **2.** Bkz. Az^{1,4}.

TAYA

Az – Üstüste yığılmış ot, tahlıl, saman, odun vs. kalağı.

Tr – Dayə.

TAYFA

Az – **1.** Kavim. **2.** Halk, millet anlamında.

Tr – **1.** Bir gəmidə olan, cürbəcür işlərdə çalışdırılan səfər işçiləri. **2.** Eyni işi görənlərin topluluğu. **3.** Bir adamın yanında olan yaltaqlar.

TEBLİĞAT

Az – Propoganda.

Tr – Bildiriş.

TEBLİĞ ETMEK / TEBLİĞ ETMƏK

Az – Bir şeyin propogandasını etmək.

Tr – Bildirmək.

TECİL / TƏCİL

Az – Tacil, hızlandırma, çabuklaşdırma, tezleştirme.

Tr – Tə'xirə salma, ertələmə.

TEKİR / TƏKİR

Az – Kırmızı lelekli (kuşlar hakkında), kırmızı pullu (balıklar hakkında).

Tr – **1.** Dərisi qara xətlərlə və ya xallarla bəzəkli, kül rəngində və ya boz olan pişik. **2.** Balıq növü (*Mugil Surmulletus*).

TELLAK / DƏLLƏK

Az – Berber.

Tr – (Hamamlarda) Kisəçi.

TELSİZ

Az – Teli olmayan.

Tr – **1.** Bkz. **Az.** **2.** Telsiz telefon və ya telsiz teleqrafın qısa adı.

TER / TƏR

Az – **1.** Derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü bir kokusu olan, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı. **2.** Daha yüksek sıcaklığı olan hava ortamı ile temas ettikte eşyaların üzerinde oluşan su damlaları. **3.** Halen solmamış, taze.

Tr – Bkz. **Az**¹.

TERK / TƏRK

Az – **1.** Vazgeçme, bırakma. **2.** Dip, en aşağı satıh. **3.** Derinlik, alt. **4.** Atın belinin eğer konulan yerinin arka kısmı.

Tr – Bkz. **Az**¹.

TERLİK / TƏRLİK

Az – **1.** Eğerin altından atın sırtına konan keçe parçası. **2.** Eskiden yaşlı kimselerin kalpak altından giydikleri ince kumaştan yapılmış başlık. **3.** Ayakkabının içine yapıştırılan ince deri, karton vs.

Tr – Çox zaman evdə geyilən, yüngül, dabanı açıq, yastı ayaqqabı .

TEZ

Az – 1. Çabuk olan, sürətli. 2. Çabuk olaraq. 3. Önce, evvel.

Tr – 1. Bkz. Az^{1,2}. 2. Dissertasiya. 3. Diplom işi. 4. İddia, tezis.

TEZGAH / DEZGAH

Az – 1. Ağaç, metal və başqa materiyalləri imal eden və çeşitli şeylər yapan makine. 2. Üzerinde ustaların iş gördükleri büyük masa. 3. Halı vs. dokumak için kurgu. 4. Tersane.

Tr – 1. Dükanlarda satıcıların önündəki uzun masa, piş-taxta. 2. Qəhvəxana, meyxana və s. də müştərilərin üzərində yeyib içdikləri masa. 3. Bkz. Az^{3,4}.

TEZLİK

Az – Frekans.

Tr – 1. Tez olma vəziyyəti. 2. Dissertasiyalıq.

TIĞ

Az – Büyük kalak, yığın.

Tr – 1. Hörmə işlərində istifadə edilən ucu qarmaqlı mil. 2. Biz. 3. Qılnc.

TİKSİNMEK / DİKSİNMEK

Az – 1. Seksenmek, irkilmek. 2. Ürkemek, korkmak. 3. Bkz. Tr.

Tr – İyrənmək, nifrət etmək, ikrah etmək.

TİN

Az – 1. Bir şeyin iki dış tarafının, yüzeyinin birleştiği, kesiştiği yer. İki sokağın, caddenin kesiştiği yer. 2. Bir şeyin kenarı. 3. İki şeyin kesiştiği yerde olan, kenarda olan.

Tr – 1. Ruh (*psixalogiyada*). 2. Həqiqəti və kainatı izah etmək üçün hər şeyin mahiyəti, əsası və ya qurucusu olaraq mənimsənilən maddə olmyana varlıq (*fəlsəfədə*).

TİTAN

Az – 1. Atom numarası 22 olan kimyevi element. 2. Su kaynatmaq üçün kullanılan özel yapılmış böyük kap, cihaz.

Tr – Bkz. Az¹.

TOL

Az – Damı örtmək için, inşaat işlerinde izdle amaçıyla kullanılan özel bileşimle madde emdirilmiş karton.

Tr – 1. Daş kəmərlər və ya daş kəmərlərlə tikilmiş ev. 2. Yayla və ya bağça evi. 3. Kiçik kənd.

TORUM

Az – Sperm.

Tr – Dəvə balası.

TOST

Az – Sofra başında birinin ünvanına deyilən hoş arzu, hoş sözlər; birinin şərəfinə şarap vs. içmək teklifi.

Tr – Arasına yağ çəkilərək və ya pendir, sosiska, kolbasa və s. qoyularaq xüsusi avadanlıqda qızdırılmış çörək dilimi.

TOY

Az – Düşün.

Tr – 1. Gəncliyi səbəbi ilə təcrübəsiz və bacarıqsız olan. 2. Ziyafət, yeməklər əyləncə. 3. Əti üçün ovlanan gözəl tüklü bir quş növü (*Otis tarda*).

TÖRE / TÖRƏ

Az – Yüksək olmayan yassı, küçük olan şey.

Tr – 1. Bir topluluqda mənimsənmiş, yerləşmiş davranış və həyat tərzlərinin, qaydaların, adət və ənənələrin, ortağ vərdişlərin, tutulan yolların bütünü. **2.** Bir toplumdakı əxlaqi davranış tərzləri, ədəb.

TUMAN

Az – 1. Etek. **2.** Beli bağlı veya lastikli, düğmesiz etek.

Tr – Bkz. **DON** (Tr²), **ŞALVAR** (Tr).

TURŞU

Az – 1. Asit. **2.** Bkz. Tr. **3.** Yemeğe katılan erik kuruşu.

Tr – İçi doğranmış sarımsaq, bibər, göyörti ilə doldurulub sirkəyə qoyulan badımcın, bibər, pomidor; Duza və ya sirkəyə qoyulan xiyar, badımcın, pomidor, bibər və s.; şoraba.

TUŞ

Az – 1. Ön, qarşı. **2.** Bir tantana münasibetile (birisinin şerefine düzenlenmiş meclisde, birini tebrik zamanı, ödül verildiği an vs.) çalınan kısa musiki. **3.** Özel surette hazırlanmış siyah veya başka renkli sulu boya.

Tr – 1. Piyano, org kimi musiqi alətlərində, yazı və hesab makinəsi kimi makinələrdə barmaq vurulan yerin adı, dil; (telefonda) düymə. **2.** Yağlı boya rəssamlığında fırçadakı boyanın kətana çəkiliş şəkli. **3.** (*Güləşdə*) Oyun sırasında iki çiyinin eyni zamanda yerə dəyməsiylə əmələ gələn məğlubiyət. **4.** Qılıncoynatmada qılıncın ucunun qarşı oyunçunun bədəninə dəyməsi.

TUŞLAMAK / TUŞLAMAQ

Az – 1. Hedef almaq. **2.** Yönlətmək, semtləndirmək. **3.** Bir şeyi nişanlayıp ona taraf gitmək.

Tr – Yazı və hesab makinəsinin, telefon kimi cihazların düymələrinə basmaq.

TUTKUN / TUTQUN

Az – 1. Batık (ses hakkında). 2. Gamlı, kederle, meyus. 3. Açık olmayan, bulutlu (hava hakkında). 4. Zayıf, ölgün, mat. 5. Koyu (renk hakkında).

Tr – 1. Könül vermiş, məftun. 2. Bir şeyə öyrəşmiş, bağlanmış, meftun.

TUTMA

Az – 1. Tutmaq işi. 2. Her hangi bir hastalığın kendini göstermesi, göclenmesi, keskinləşməsi, nöbet.

Tr – 1. Büz. Az¹. 2. Dəstəkləmə. 3. Müvəqqəti işçi, xidmətçi.

TUTUCU

Az – Bir şeyi tutmaq için düzəldilmiş mexanizm, kurgu.

Tr – Mühafizəkar.

TUTUM

Az – Belirli miqdar şeyi tutmaq, içinde yerləştirmək özelliği; hacim, kapasite.

Tr – 1. Tutulan yol, davranış. 2. İfrat xərcələmələrdən uzaq durma, aza qəne olma, qənaətlilik.

TUTUMSUZ

Az – Az şey tutan, kapasitesi kiçük olan.

Tr – Qənaətsiz, qənaət etməyən, israfçıl, bədxərc.

TUZ

Az – 1. İskambil kâğıdında birli, as. 2. Herhangi bir çevrede en yüksek mevkie sahip olan kimse, tanınmış, şöhrətli kimse.

Tr – Duz.

U

ULAK / ULAQ

Az – Yük veya binik hayvanı, eşek.

Tr – Xəbərçi, xəbər verən şəxs.

ULAŞMAK / ULAŞMAQ

Az – **1.** Birlikte ulamak. **2.** Varmak, kavuşmaq.

Tr – **1.** Gəlib çatmaq. **2.** Əldə etmək. **3.** Yetişmək. **4.** Bir birinə qatılmaq, tökülmək.

ULUS

Az – El, oba, yurt, köy.

Tr – Millət.

UNVAN / ÜNVAN

Az – **1.** Adres. **2.** ~ **ına** hakkında, baresinde. **3.** ~ **ında**, ~ **lı** adında, adlı, başlıklı.

Tr – Bir kəsin işi, peşəsi və ya cəmiyyət içindəki vəziyyəti ilə əlaqədar olaraq istifadə edilən ad, san.

UŞAK / UŞAQ

Az – Çocuk.

Tr – **1.** Bkz. Az. **2.** Kişi xidmətçi.

UŞAKLIK / UŞAQLIQ

Az – **1.** Çocukluk yaşları. **2.** Çocuk davranışı, çocukcasına davranış, akılsızlık. **3.** Ana rahmi.

Tr – **1.** Xidmətçi olma halı. **2.** Birinin başqasına etdiyi xidmət.

Ü

ÜÇLÜK

Az – 1. Üç manatlık. 2. İskambil kâğıdında üçlü. 3. Üç numaralı. 4. Üç çalgıdan oluşan müzisyenler grubu. Üç kişilik orkestra. 5. Bir iş için üç kişiden oluşturulmuş komisyon.

Tr – 1. Üç ədədi bir arada olan, üç ədəd ala bilən, üç ədədən ibarət. 2. Basketbolda cərimə meydançasına kənardan atılan topun səbətə keçirilməsi nəticəsində qazanılan üç xal dəyərindəki atış.

ÜSTELEMEK / ÜSTƏLƏMƏK

Az – Üstün gəlmək, galip gəlmək, yənmək.

Tr – 1. Bir düşüncə və ya istək üzərində durmaq, dirənmək, israr etmək, təkid etmək. 2. Xəstəliyin yenidən ortaya çıxması. 3. Bir istəyi, bir buyruğu təkrarlamaq, təkid etmək. 4. Bir şeyin üstünə əlavə etmək.

ÜTMEK / ÜTMƏK

Az – Bir şeyi tüylerini yolmaq için alevdən geçirmək

Tr – 1. Bkz. Az. 2. Oyunda, qumarda qalib gəlmək, udmaq.

ÜZGÜN

Az – Takatsız, yorgun, zayıf.

Tr – İncik, hüznü, kədərli, qəmli, məlul, dərdli.

ÜZMEK / ÜZMƏK

Az – 1. Suyun yüzünde ve altında hareket etmək, yüzmək. 2. Suya dalmadan hareket etməyi becermək. 3. Özel mekənlər yardımıyla belirli bir yönde suyun üzərində veya altında hareket etmək. 4. Gemi, sandal vs. ile gitmək. 5. Suyun dibinə dalmadan akıntı ile hareket etmək, gitmək. 6. Havada yavaş yavaş hareket etmək, süzölmək. 7. Ay, güneş hakkında.

8. Hareket eder gibi görünmek. **9.** Kırmaq, koparmaq. **10.** Kesip atmaq, kesmek. **11.** Ayırmaq, koparmaq. **12.** Borcunu ödemək, ödeyip bitirmək, ayırmaq. **13.** Takatini kesmək, yormaq, üzüntü vermək. **14.** Bəzi isimlərə takılarak birləşik fiil və çeşitli ifadələr yapılır.

Tr – İncitmək, kədərləndirmək, qəmləndirmək.

ÜZÜCÜ

Az – **1.** Yüzücü. **2.** Yüzen, suyun üzərində duran, hərəkət edən. **3.** İnsanın takatini kesən; yorucu.

Tr – İncidici, qəmləndirici.

ÜZÜLMƏK / ÜZÜLMƏK

Az – **1.** Hastalık, yorgunluk vs. neticesinde takatten düşmək, zayıflamaq. **2.** Çok eskimək, yıpranmaq. Yırtılmək, kırılmək. **3.** Kopmaq, ayrılmək, açılmək. **4.** Bitmək üzere olmaq, bitmək. **5.** Bəzi sözlərə takılarak birləşik fiil və çeşitli ifadələr yapılır (Canı üzülmək: Çok zayıflamaq, takatten kesilmək. Eli üzülmək: Ayrılmək, elindən kaçırmək vs.).

Tr – İncimək, qəmlənmək, qayğılanmaq.

V

VADE / VƏDƏ

Az – **1.** Bir iş için önceden tayin edilən zaman, vakit, müddət. **2.** Wade vermək, söz vermək, önceden söylemək.

Tr – Bir işin görülməsi və ya bir borcun ödənməsi üçün verilən müddət, möhlət.

VARİDAT

Az – Gelir, gelirler.

Tr – **1.** Ağla gələn, içə dolan düşüncə. **2.** Bkz. Az.

VATMAN

Az – ~ kağızı Bir kağıt nevi.

Tr – Tramvay sürücüsü.

VEKİL / VƏKİL

Az – **1.** Avukat. **2.** Bkz. Az¹⁻³.

Tr – **1.** Birinin işini görmək üçün öz yerinə keçirdiyi və ya səlahiyyət verdiyi şəxs. **2.** *ask* Nazir. **3.** Deputat.

VELİ / VƏLİ

Az – Amma, lakin, fakat.

Tr – **1.** Bir uşağın hər cür vəziyyəti və davranışlarından məsul şəxs, valideyn. **2.** Övliya.

VESİKALI / VƏSİQƏLİ

Az – Vesikası, belgesi, sənədi olan.

Tr – **1.** Bkz. Az. **2.** çalışmaq üçün əlində rəsmi icazə kağızı olan (qadın).

VIDA

Az – Veda.

Tr – Döndərilərək bir yerə soxulan burmalı mismar, şurup.

VURGU / VURĞU

Az – **1.** Vuruş, darbe, vurma. **2.** Felç. **3.** Afet, bela, felaket. **4.** Sözcükte belirli bir sesin yüksəlməsi və bunun için harfin üzerine konan işarət, vurgu ses baskısı, aksan.

Tr – Bkz. Az⁴.

Y

YAD

Az – **1.** Akraba olmayan, akraba veya yakınlık bağı olmayan. **2.** Kendi vatanı, yurdu olmayan, yabancı. **3.** Mahiyet,

ruh, görüş olaraq ayrı, zıt, aykırı olan. **4.** Düşman anlamında.
5. Hafıza.

Tr – **1.** Kənar, xarici. **2.** Anma, yaddaş, Bkz. Az⁵.

YAĞIŞ

Az – Yağmur.

Tr – **1.** Yağıntı, havadakı su buxarının sıxlaşması nəticəsində maye və ya bərk halda yerə düşməsi. **2.** Yağan yağışın və qarın miqdarı. **3.** Bkz. Az.

YAĞMUR

Az – Bkz. YAĞIŞ (Tr¹).

Tr – Bkz. YAĞIŞ (Az).

YAL

Az – **1.** Atın və bazı hayvanların boynunda bitən tüylər, yele. **2.** Saç, sakal. **3.** Yüksək bir yerin tepesi; yokuşun tepesi. **4.** Köpeğe verilen yiyecek, su və unla yapılan yiyecek.

Tr – Bkz. Az⁴.

YALAK / YALAQ

Az – **1.** Yaltak. **2.** Aç gözlü, midesine düşkün, mideci. **3.** Ağzı bozuk, ağzına ne gəldiyse konuşan. **4.** Köpeğe yal verilən çukur yer veya kap.

Tr – **1.** Heyvanların su içdikləri das və ya ağacdan oyma qab. **2.** Axan suyun çevrəyə sıçramasının və ya axıb getməsini qarşısını almaq üçün çeşmə, krant kimi şeylərin altına qoyulan dəlikli tas təknə. **3.** Boşboğaz, söz gəzdiren.

YAMAK / YAMAQ

Az – **1.** Yama. **2.** Bu iş için kullanılan parça.

Tr – **1.** Bir işdə köməkçi olaraq çalışan şəxs. **2.** Yeniçəri ocağında topçu və ya qumbaraçı. **3.** Birinin təsirində qalaraq onun sözündən heç çıxmayan şəxs.

YANCI / YANÇI

Az – 1. İki darğın tarafı barıştıran kimse. 2. Yanında çocuğu olan işçi kadın.

Tr – Düşməne qarşı irəliləyən bir qüvvənin yandan gələ biləcək basqınlardan qorumaq məqsədilə çıxardığı təhlükəsizlik birliyi.

YANGI / YANGI

Az – 1. Su isteme, susama, susuzluk. 2. Yangın. 3. Büyük hasret, şiddətli arzu. 4. Etki anlamında.

Tr – İltihab.

YANŞAK / YANŞAQ

Az – 1. Aşık, ozan. 2. Bkz. Tr.

Tr – Yersiz və çox danışan, gəvəzə.

YAPMA

Az – 1. Yapmaq işi. 2. Plastik vs. materiallardan yapılan süs. 3. Duvara yapılan tezək. 3. Suni, sahte.

Tr – Bkz. Az^{1,4}.

YAPI

Az – Bina. Temel anlamında.

Tr – 1. Yaşamaq və ya başqa məqsədlə istifadə üçün tikilmiş hər cür memarlıq əsəri, bina. 2. Tikilməkdə olan bina, yol, körpü kimi inşaat. 3. Əmələ gətirmə, ortaya qoyulma, meydana gətirmə. 4. Canlı bir varlığın ruh və ya bədən xüsusiyyətlərinin tamamı. 5. Bütünün bir araya gətirilişində riayət edilən düzülüş, quruluş. 6. Elementləriylə konkret bağlılığı olan bütün.

YAPMAK / YAPMAQ

Az – 1. Pişmək için tandırın duvarına yapıştırmak. Genelde yapıştırmak. 2. Yapmaq, etmək. 3. Kurmaq, meydana getirmek.

Tr – **1.** Ortaya qoymaq, gərçəkləşdirmək, əmələ gətirmək, meydana gətirmək. **2.** Olmasına yol açmaq. **3.** Yol almaq. **4.** Təmir etmək. **5.** Bir şeyi başqa bir şey halına gətirmək. **6.** Bir diləyi, bir istəyi yerinə yetirmək, ifa etmək. **7.** Bir düşüncəni, bir davranışı, bir istəyi işə çevirmək, gərçəkləşdirmək. **8.** Nizamlı bir hala gətirmək. **9.** İstehsal etmək. **10.** Bir hərəkətə, işə başlamaq və ya bir hərəkətlə, işlə məşğul olmaq. **11.** Zərəərə yol açmaq. **12.** Təsirli olmaq. **13.** İfraz etmək, çıxarmaq. **14.** Nəcis çıxarmaq. **15.** Həyata keçirmək. **16.** Təhdid yoluyla birini hər hansı bir vəziyyətə düşürmək. **17.** Evləndirmək. **18.** (*köməkçi fel*) Bir hal yaratmaq. **19.** (*köməkçi fel*) Əldə etmək, sahib olmaq. **20.** (*köməkçi fel*) Birinə bir peşə qazandırmaq, yetişdirmək. **21.** Davranmaq, hərəkət etmək. **22.** Olmaq.

YARAK / YARAQ

Az – Silah.

Tr – **1.** Kişinin cinsi orqanı. **2.** Bkz. Az.

YARLIK / YARLIQ

Az – **1.** Arkadaşlıq, dostluk; sevgi, sedakat. **2.** Kızıl Orda hanlıklarının kendi eğemenliyində olan ayrı ayrı yerlərin idaresinə ait ferman. **3.** Malların veya başqa şeylərin üstünə yapışdırılan və onların adını, çeşitini, ağırlığını, fiyatını vs. göstərən kağıt parçası, etiket. **4.** Damğa.

Tr – Bkz. Az²; Hökmdar buyruğu, fərman.

YAT

Az – Uyu.

Tr – **1.** Yaxt. **2.** Qalxan və zireh kimi qoruma vasitəsi.

YATAĞAN

Az – **1.** Namlusu kavisli, iki yanı da kəsiçi, bir tür savaş bıçağı, ucu eğri hancer. **2.** Yatmağı çok seven, çok yatan.

Tr – Bkz. Az¹.

YATALAK / YATALAQ

Az – 1. Çok bulaşıcı birkaç hastalığın genel adı, tifo. **2.** Hasta yatağından çıkamayan.

Tr – Bkz. Az².

YATILI

Az – Yatmış halde, uykulu halde.

Tr – 1. Gecələri də qalınıb yatılan məktəb, internat. **2.** Gecələri məktəbdə yatıb qalan şagird.

YATIR

Az – 1. Tokunulmayıp saklanılan dəyərli, kıymətli şeylər; altın-gümüş, var-devlet. **2.** Tasarruf edilip yığılmış, saklanmış para vs.

Tr – Müəyyən bir yerdə məzarı olan, fəvqəltəbii gücü olduğuna və insanlara yardım etdiyinə inanılan ölü, övliya.

YATIRMAK / YATIRMAQ

Az – 1. Bir kimsenin bir yere yatmasını sağlamaq. **2.** Uyutmaq. **3.** Zorla sona erdirmək, silah gücüylə durdurmaq, susturmaq, boğmaq. **3.** Bkz. Tr.

Tr – 1. Bkz. Az^{1,2,4}. **2.** Qonaq etmək. **3.** Pulu işlədmək məqsədilə bir yerə vermək, təslim etmək. **4.** Bir yeməyi qorumaq və ya dadlandırmaq məqsədilə duz, soğan, şərab və s. də bir müddət saxlamaq.

YAY

Az – 1. Ok atmağa yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk. **2.** Keman, violeonsel gibi çalğılarda titreşim yoluyla ses çıkarmaya yarayan parça. **3.** Yaz.

Tr – 1. Bkz. Az^{1,2}. **2.** Oxatan bürcünün adı.

YAYMA

Az – 1. Yaymaq işi. 2. Mayasız hamurla yapılan ince ekmək, yufka. 3. Sütlaç. 4. Metali yastılataraq ona istenilən biçimi verə.

Tr – 1. Bkz. Az¹. 2. Xırdavatçının satdığı şeylərdən əmələ gələn sərgi.

YAZ

Az – İlk bahar.

Tr – Yay.

YAZICI / YAZIÇI

Az – Yazar.

Tr – 1. Orduda yazı işləri ilə məşğul olan əsgər. 2. *kino* Bir filmin yazılarını hazırlayan, yazı cihazını istifadə edən şəxs. 3. Yazıçı. 4. Kompüterdə hazırlanan mətnin yazılı səhifə halında çıxaran alət.

YAZIK / YAZIQ

Az – 1. Sakin, fukara, sessiz, aciz. Acınacaq, zavallı, bedbaht. 2. Yumurta yaptığı yerini yadırgamış, başka yere gitmiş (tavuk).

Tr – 1. Hər kəsi incidə biləcək şey, günah. 2. Yazığı gəlmə, üzüntü bildirən bir söz. 3. Qınama mənasında işlənən bir söz.

YAZLIK / YAZLIQ

Az – 1. İlk bahar zamanı, ilk bahar çağı. 2. İlk baharda ekilən yahut ilk baharda yetişən.

Tr – 1. Yay boyu istifadə edilən (geyim). 2. Yayda yaşanılan yer, bağ evi. 3. Bir buğda cinsi.

YEDEK / YEDƏK

Az – 1. Hayvanı yedeğe alan ip, yular. 2. Gemini, kayığı sahile, köprüye bağlayan ip, zincir. 3. Motorlu arabaya koşulan yük arabası.

Tr – 1. Lazım olduqunda istifadə etmək üçün artıq saxlanılan, ayrılmış olan, ehtiyat. 3. Bkz. Az¹. 4. Rədif.

YEYİN

Az – Tez, celd, iti, hızlı, hızla giden.

Tr – 1. Zorlu, qatı, şiddətli. 2. Basqın, üstün.

YEKE / YEKƏ

Az – 1. Büyük, iri. 2. Yaşlı, kemale ermiş, her şeyi anlayan.

Tr – Qayıqda düməndən istifadə etmək üçün dümənin baş tərəfinə taxılan qol.

YELPİK

Az – Yelpaze.

Tr – Nəfəs darlığı xəstəliyi.

YEMİŞ

Az – 1. Kavun. 2. Her tür kuru meyvə.

Tr – 1. Meyvə. 2. İncir (Əncir).

YEMLİK

Az – 1. Tarlalarda biten dar, uzun yapraklı, sütlü yenilən çokyıllıq ot bitkisi. 2. Hayvanlara yem verilen yer veya kap. 3. Yem için ayrılan.

Tr – 1. Bkz. Az^{2,3}. 2. Rüşvət. 3. *jarqon* Qumarda aldadılıb pulu alınan şəxs.

YENGE / YENGƏ

Az – Dügünde geline kılavuzluk eden kadın.

Tr – 1. Bir şəxsin qardaşının, dayısının və ya əmisinin arvadı. 2. Bir kişinin öz arvadından danışdıqda istifadə etdiyi söz. 3. (Qadınlar üçün) Müraciət kəliməsi. 4. Bkz. Az.

YENGI

Az – 1. *Eski* Yeni. 2. Gelen yıl. 3. ~ **de** seneye.

Tr – Məğlub etmə, zəfər, qələbə.

YETİM

Az – Öksüz.

Tr – Atası ölmüş olan uşaq.

YOĞUN

Az – Kaba, kalın.

Tr – 1. Sıx. 2. Bkz. *Az*.

YOĞUNLUK / YOĞUNLUQ

Az – 1. Yoğun (*Az*) bir maddenin özelliği. 2. Şişmanlık.

Tr – 1. Sıxlıq. 2. Bkz. *Az*¹. 3. Qabalıq, tərbiyəsizlik.

YOLCU / YOLÇU

Az – 1. Yolculuğa çıkmış kimse. 2. Dilənçi.

Tr – 1. Bkz. *Az*¹. 2. Səyahətə çıxmağa hazırlanan şəxs.

3. Doğulması gözlənen uşaq. 4. Sağalması ümitsiz xəstə.

YOLLUK / YOLLUQ

Az – Yol için, yolculuk için olan, yola götürülən, yola lazım olan.

Tr – 1. Səyahətdə yeyilmək üçün hazırlanmış yemək. 2. Yolçuya (*Az*¹) verilən hədiyyə. 3. Yerə sərilmə, incə, uzun kilim, xalça və ya keçə. 4. Yol xərci.

YOLSUZ

Az – 1. Bkz. *Tr*¹. 2. Dinsiz, mezhepsiz (bazen küfür anlamında kullanılır).

Tr – 1. Yolu olmayan. 2. Yavaş giden (nəqliyyat vasitəsi). 3. Qaydalara qarşı, uyğunsuz, düzensiz, yersiz, üsulsuz, nizamsız. 4. Adətlərə, cəmiyyətin qaydalarına riayət etməyən.

YOLSUZLUK / YOLSUZLUQ

Az – 1. Yolun olmadığı vəziyyət, hal. 2. Dinsizlik, mezhebsizlik.

Tr – 1. Bkz. Az¹. 2. Vəzifədən sui-istifadə etmə, korrupsiya.

YONGAR / YONQAR

Az – Yonga.

Tr – Üç telli saz.

YÜĞRÜK / YÜY(Ü)RÜK

Az – 1. Yeni yürüyən çocuğun tez və iyi yürüməsi üçün özel yapılmış arabacık. 2. Dinlenmək üçün iki tərəfindən ağaca bağlanan ağ. 3. Çocukları yatırmak üçün tavandan asılarak sallanan yataq.

Tr – 1. Yaxşı yeriyən, yaxşı qaçan. 2. Çalışqan. 3. Çevik, güclü, yürək.

YÜZ

Az – 1. 100. 2. eski Bkz. Az².

Tr – 1. Bkz. Az¹. 2. Üz, sifət.

Z

ZAĞAR

Az – Kısa boylu, şişman göbekli kimse.

Tr – Bir cins çoban iti.

ZAT

Az – 1. Esas, kök, mense, nesil, soy. 2. Şahıs, insan, şahsiyyət, sima, sayın, saygıdeğer, nüfuzlu şahıs. 3. Kendisi, kendi varlığı. 4. Varlık, tabiat, mahiyet.

Tr – Bkz. Az^{2,3}.

ZAR

Az – 1. Yüksek sesle dertli dertli, yanık yanık ağlayan, inleyen. Yanıklı yanıklı, hazin hazin ağlama, inleme. **2.** Zayıf, çaresiz, zor, kötü, çetin durumda, vaziyette olan. **3.** Vücuttaki bazı organların üzerini saran ince perde. **4.** Bazı meyvelerin ince içi kabuğu, perdesi.

Tr – 1. İncə pərdə və ya örtük. **2.** *anatomiya* İncə və yumuşaq yarpaq şəklindəki organlar və organ bölümləri. **3.** *botanika* Bir birinə sıx yapışmış hüceyrə və ya molekulardan ibarət və bitkilərin müxtəlif bölümlərini bir qın kimi əhatə edən incə təbəqə. **4.** Nərd və başqa oyunlarda istifadə olunan sümük, fil dişi, plastik və s. maddələrdən kub şəklinə hazırlanan və altı üzündə, birdən altıya qədər xalar olan oyun vasitəsi, zər.

ZARAFET / ZARAFAT

Az – Şaka, gülmək və eğlenmək için yapılan komik hareket veya söylenen söz.

Tr – Zəriflik.

ZER / ZƏR

Az – 1. Altın. **2.** Altın suyu veya tozu. **3.** Zerhara. **4.** Oyun zarı.

Tr – Qızıl, altun.

ZİL

Az – 1. Müzik aletlerinin en yüksek tonu, tiz. **2.** Kafadan gelen en yüksek ve tiz sesi. **3.** Zil. **4.** Koyu, çok, tamamen. **5.** Kuş gübresi.

Tr – Zəng.

ZİLLİ

Az – Kuş gübresi dökmüş, gübreli.

Tr – 1. Zəngi olan, üstündə zəng olan. **2.** Ədəbsiz (qadın).

ZİNDAN

Az – 1. Genelde yerin altında yapılan karanlık ve kötü hapsedane. Genelde hapsedane. **2.** Çok karanlık, çok dar, can sıkıcı yer. **3.** Üzerinde metal şeyleri dövmek için (tırpan, orak vs.) kullanılan alet, örs.

Tr – Bkz. Az^{1,2}.

ZONA

Az – Mıntıka, bölge; kuşak.

Tr – Dəridə, sınırlar boyunca, xüsusən gövdə, qıç və üz-də suluqlar əmələ gəlməsi ilə görünən, mikroblu bir xəstəlik.

ZORBA

Az – 1. Çok iri, çok büyük. **2.** Çok büyük, çok nüfuzlu (kimse). **3.** Çok güçlü, çok kuvvetli.

Tr – Gücünə güvənərək başqalarının haqqını alan, müstəbid.

ZORLAMAK/ZORLAMAQ

Az – 1. Mecbur etmək. **2.** Açılması, kırılması, sökülmesi gereken şeyler için güç kullanmak. **3.** Zorla cinsel ilişkiye mecbur etmek, təcavüz etmək.

Tr – 1. Bkz. Az^{1,2}. **2.** İsrar etmək.

KAYNAKLAR / QAYNAQLAR

1. **Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti.** Bakı, “ELM” Nəşriyyatı, I. cilt (1966), II. cilt (1980), III. cilt (1983), IV. cilt (1987).
2. **Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti.** Bakı, “Şərq-Qərb” Nəşriyyatı, I-IV. Cildlər (2006).
3. **Türkçe Sözlük.** Ankara, TÜRK DİL KURUMU Yayınları : 549, 1. ve 2. ciltler (1988).
4. Sefettin Altaylı. **Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü.** İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1994.
5. Hacali Necefoğlu. **Türkiye ve Azerbaycan Türkçelerinde Eşesli ve Eşköklü Kelimeler Sözlüğü, *Türk Dünyası Araştırmaları*, s.118, Şubat 1999.**
6. Ebru Perilioğlu. **Türkiye Türkçesi İle Azeri Türkçesindeki Ortak Kelimelerde Anlam Değişmeleri.** Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2006.

Hacalı Nəcəfoğlu.
Azərbaycanda və Türkiyədə Türkün sözü.
Áâê, “Elm və təhsil”, 2013.

Nəşriyyat direktoru:
Nadir Məmmədli

Nəşriyyat redaktoru:
Könül Əliyeva

Kompyuterdə yığdı:
Ruhəngiz Əlihüseynova

Kompyuter tərtibçisi və
texniki redaktoru:
Ramin Abdullayev

Kağız formatı: 60/84 1/32
Mətbəə kağızı: №1
Həcmi: 127 səh.
Tirajı: 300

Kitab Azərbaycan MEA Folklor İnstitutunun
Kompyuter Mərkəzində yığılmış, “Elm və təhsil”
NPM-də ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.